

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE ZA 2013. GODINU

2014.

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću
Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek
Građanski odbor za ljudska prava

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU
SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE
ZA 2013. GODINU

Izvještaj uredili:
Mladen Stojanović i Milena Čalić Jelić

Ožujka 2014.

Izdavač
Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću

Za izdavača
Vesna Teršelič

Uredili
Mladen Stojanović i Milena Čalić Jelić

Oblikovanje i tisak
Grafika, Osijek

Naklada
300

Zagreb, Osijek, 2014.

ISSN 1848-8706

Dozvoljeno prenošenje tekstova uz navođenje izvora.

U pripremi tekstova sudjelovali

Jelena Đokić Jović, Veselinka Kastratović, Maja Kovačević Bošković, Marko Sjekavica, Miren Špek i Vesna Teršelič

Ova publikacija je izdana uz financijsku potporu Europske unije. Sadržaj ovog izvještaja isključiva je odgovornost izdavača, i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću
Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek
Građanski odbor za ljudska prava

IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE ZA 2013. GODINU

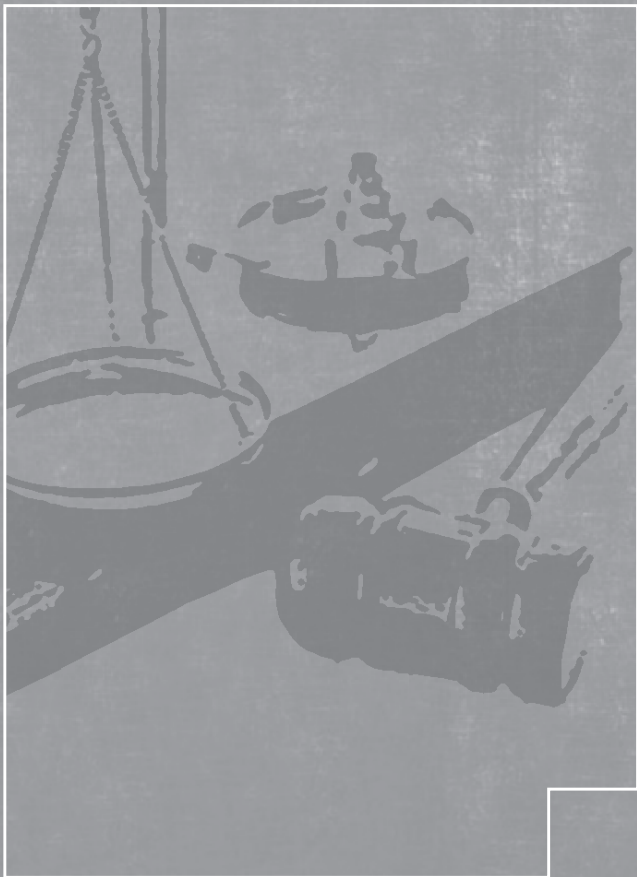
Izveštaj uredili:
Mladen Stojanović i Milena Čalić Jelić

Ožujka 2014.

Izveštaj je pripremljen u sklopu projekta „Praćenje suđenja za ratne zločine u procesu suočavanja s naslijeđem prošlosti i osiguranja održivosti pravosudnih reformi u Republici Hrvatskoj“

SADRŽAJ

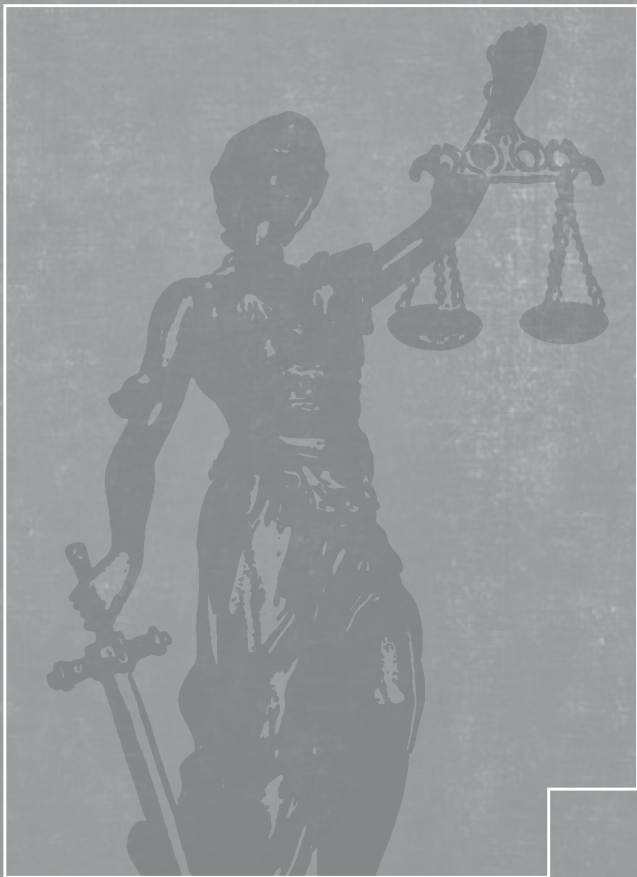
I. UVOD	10
A. Mandat i pozadina projekta	12
B. Sažetak	12
II. POSTOJEĆI POLITIČKI I DRUŠTVENI KONTEKST U KOJEM SE ODVIJAJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE	16
A. Duboke podjele na domaćoj društvenoj i političkoj sceni	18
B. Iskazivanje netrpeljivosti prema srpskoj manjini zaustavilo proces pomirenja	19
C. Odnosi Hrvatske i Srbije	20
1. <i>Formalna revitalizacija odnosa između hrvatskog i srbijanskog političkog vrha</i>	20
2. <i>Predmeti prijepora i optužbi</i>	21
a) <i>Međusobne tužbe za genocid</i>	21
b) <i>Hrvatski Zakon o ništetnosti i srbijanski Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine</i>	22
D. Obrana optuženih pripadnika hrvatskih postrojbi – dio državne politike RH	23
III. O STRATEGIJI RAZVOJA PRAVOSUĐA I STVARNOM STANJU	28
A. Ljudski i materijalni kapaciteti sudova i državnih odvjetništva	30
B. Sustav podrške žrtvama i svjedocima	31
1. <i>Zastoj u razvoju i otpor širenju sustava</i>	31
2. <i>Otvaranje Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja</i>	32
3. <i>Logistička podrška žrtvama i svjedocima nakon delegacije predmeta na četiri županijska suda</i>	33
C. „Anonimizacija“ podataka o okrivljenicima	33
IV. STATISTIČKI PODACI O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE	36
A. Zbirni podaci	38
B. Podaci za 2013. godinu	39

V. REGIONALNA SURADNJA	42
A. Suradnja DORH-a s Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije	44
B. Suradnja DORH-a s Vrhovnim državnim tužilaštvom Crne Gore	47
C. Suradnja DORH-a s Tužiteljstvom BiH	48
VI. POVREDE MEĐUNARODNIH STANDARDA POŠTENOG SUĐENJA.....	50
A. Nepoduzimanje istraga, učinkovitog ili adekvatnog progona.....	52
1. <i>Istrage i optuženja – neprocesuiranje pripadnika HV-a i MUP-a RH</i>	52
2. <i>Posljedice neprocesuiranja počinitelja – otežana mogućnost naknade nematerijalne štete</i>	53
B. Obustave postupaka protiv okrivljenih pripadnika srpskih postrojbi – posljedice ranijih pristranih optužbi/osuda.....	55
C. Neadekvatna praksa kažnjavanja počinitelja – primjeri nerazmjera u odmjeraivanju kazni pripadnicima srpskih i hrvatskih postrojbi.....	57
D. Nerješavanje zločina seksualnog zlostavljanja.....	59
1. <i>Procesuiranje seksualnog nasilja u ratu pred domaćim pravosudnim tijelima</i>	59
2. <i>Najava donošenja zakona o pravima žrtava seksualnog zlostavljanja u Domovinskom ratu</i>	62
VII. MEĐUNARODNI KAZNENI SUD ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU	64
A. Narušena vjerodostojnost nizom oslobađajućih presuda i unutarnjim sumnjama i optužbama	66
B. Presude relevantne za Hrvatsku donijete tijekom 2013. godine	68
VIII. PREPORUKE.....	70
IX. PRILOZI	74

<i>Marko Sjekavica, Jelena Đokić Jović i Maja Kovačević Bošković:</i>	
Da li sudovi u Republici Hrvatskoj teže kažnjavaju srpske od hrvatskih ratnih zločinaca? (analiza zakonske i sudske politike kažnjavanja počinitelja kaznenih djela ratnih zločina).....	76
Prikazi pojedinih nepravomoćno završenih postupaka i mišljenja o postupcima	89
<i>Postupak protiv okrivljenog Ranka Birača za kazneno djelo uništavanja kulturnih i povijesnih spomenika – rušenje katoličke crkve u Glini.....</i>	<i>89</i>
<i>Postupak protiv okrivljenih Stjepana Klarića, Dražena Pavlovića, Viktora Ivančina, Željka Živeca i Gorana Štrukelja za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika – zločin u ratnim logorima u Gajevoj ulici u Zagrebu i u Kerestincu.....</i>	<i>91</i>
<i>Ponovljeni postupak protiv okrivljenog Nikole Munjeza za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Perušiću</i>	<i>97</i>
<i>Ponovljeni postupak protiv okrivljenih Damira Vida Raguža i Željka Škledara za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Novskoj.....</i>	<i>100</i>
<i>Ponovljeni postupak protiv okrivljenih Željka Beline i Dejana Milića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Novskoj</i>	<i>103</i>
<i>Postupak protiv okrivljenih Branka Dmitrovića, Slobodana Borojevića, Milinka Janjetovića, Momčila Kovačevića, Steve Radunovića, Veljka Radunovića, Katice Pekić, Marina Krivošića i Stevana Dodoša za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Baćinu.....</i>	<i>106</i>
<i>Postupak protiv okrivljenog Tihomira Kašanina za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Baranji</i>	<i>111</i>
<i>Obnovljeni postupak protiv okrivljenog Milana Španovića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Maji</i>	<i>113</i>
<i>Obnovljeni postupak protiv okrivljenog Radojka Radmilovića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Bapskoj</i>	<i>115</i>
<i>Postupak protiv okrivljenih Tihomira Šavorića, Ivice Krkleca i Alana Topleka za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin kod Mrkonjić Grada.....</i>	<i>119</i>

<i>Ponovljeni postupak protiv okrivljenih Bože Bačelića, Ante Mamića, Luke Vuke i Jurice Ravlića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika – zločin u Prokljanu i Mandićima</i>	122
<i>Postupak protiv okrivljenog Zdravka Pejića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Saborskom</i>	126
<i>Postupak protiv okrivljenog Marka Bolića – zločin u Podvožiću</i>	128
<i>Postupak protiv okrivljenog Milorada Momića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Berku</i>	131
Tablični pregled praćenih rasprava u postupcima za kaznena djela ratnih zločina na županijskim sudovima u Republici Hrvatskoj u 2013. godini	135
<i>Postupci u kojima su donijete prvostupanjske presude.....</i>	135
<i>Postupci u kojima su glavne rasprave u tijeku.....</i>	143
Tablični pregled praćenih žalbenih sjednica na Vrhovnom sudu Republike Hrvatske u postupcima za kaznena djela ratnih zločina u 2013. godini	147

I. UVOD

A. Mandat i pozadina projekta

Tri organizacije za ljudska prava od 2005. godine pred sudovima u Republici Hrvatskoj (RH) zajednički prate postupke za kaznena djela ratnih zločina. To su: *Documenta* – Centar za suočavanje s prošlošću, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek i Građanski odbor za ljudska prava (Monitoring tim).

Ciljevi praćenja suđenja za ratne zločine su: povećanje učinkovitosti procesuiranja ratnih zločina, poboljšanje zakonskog okvira za njihovo procesuiranje, poboljšanje položaja žrtava u kaznenom postupku, intenziviranje regionalne suradnje, obeštećenje svih žrtava rata te jačanje neovisnosti pravosuđa.

Monitoring tim naglašava važnost učinkovitog i pravičnog postupanja pravosuđa koje će poštivati kako prava osumnjičenika i okrivljenika, tako i prava žrtava i svjedoka. Sukladno tome, prilikom praćenja suđenja monitori se koriste međunarodnim standardima pravičnog suđenja kao okvirom koji služi za ocjenu sudskih postupaka.

Monitoring tim prati sve kaznene postupke za ratne zločine koji se vode u RH te dio postupaka koji se vode pred sudovima susjednih država (osobito kaznenih postupaka za zločine počinjene na području RH). Pratimo i odštetne postupke te suđenja pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ).

Ovaj se Godišnji izvještaj bavi suđenjima za ratne zločine i povezanim društvenim i političkim zbivanjima koja su se odvijala tijekom 2013. godine.

B. Sažetak

U godini u kojoj je RH postala punopravna članica Europske unije (EU) potpuno je zaustavljen proces pomirenja. Otvoreno iskazivanje netrpeljivosti prema srpskoj manjini duboko je poremetilo međunacionalne odnose.

Interes javnosti za procesuiranjem počinitelja ratnih zločina sve je manji. U teškoj gospodarskoj situaciji, korupcijske afere i vijesti o postupcima protiv sve većeg broja visokopozicioniranih osoba dominiraju javnim prostorom.

Iako su tijekom 2013. godine formalno revitalizirani odnosi između hrvatskog i srbijanskog državnog vrha, nikakav konkretni sporazum o suradnji u predmetima ratnih zločina nije potpisan. Većina vodećih političara ne ulaže dovoljno nпора kako bi se stvorili pravni okviri i društveno ozračje za proces suočavanja s prošlošću utemeljen na dosljednoj osudi svih ratnih zločina, njihovih počinitelja te politike koja je devedesetih godina dopuštala počinjenja i zataškavala zločine. Još nisu stvoreni dostatni društveni uvjeti u kojima bi svjedoci bili voljni

svjedočiti protiv počinitelja zločina sa “vlastite strane“, čime bi se pridonijelo efikasnijem procesuiranju počinitelja i postizanju pravde za žrtve. Vlada RH je, nažalost, nakon izricanja prvostupanjske osuđujuće presude čelnicima Herceg-Bosne i Hrvatskog vijeća obrane (HVO) propustila priliku distancirati se od zločina hrvatskih postrojbi nad muslimanskim i drugim nehrvatskim stanovništvom u BiH te prema politici koju je RH vodila prema Bosni i Hercegovini (BiH), kao što je to ranije učinio bivši predsjednik Stjepan Mesić.

Tijekom 2013. godine, svi predmeti ratnih zločina delegirani su u rad četiri- ma županijskim sudovima i državnim odvjetništvima, nakon izmjene *Zakona o primjeni Statuta Međunarodnoga kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnoga ratnog i humanitarnog prava* isključivo nadležnima za postupanje u predmetima ratnih zločina. Napokon su okončani neki postupci koji su trajali desetak i više godina ili su višekratno ponavljani.¹ Donijeto je nekoliko osuđujućih presuda protiv pripadnika hrvatskih postrojbi pa je ukupan broj osuđenih pripadnika hrvatskih postrojbi tijekom 2013. godine značajno porastao. No, iako rezultati analize pravomoćnih osuđujućih presuda pokazuju da su posljednjih godina ujednačeni kriteriji u odmjeravanju kazni pripadnicima srpskih i hrvatskih postrojbi, u nekoliko slučajeva u 2013. godini prvostupanjski su sudovi odmjerili znatno više kazne pripadnicima srpskih nego pripadnicima hrvatskih postrojbi za zločine koji su usporedivi po načinu izvršenja i nastalim posljedicama, pa Vrhovnom sudu Republike Hrvatske (VSRH) i nadalje predstoji usklađivati sudsku praksu.

Pojedini problemi prenose se iz ranijeg razdoblja, kao što su brojni slučajevi neprocesuiranih zločina počinjenih miniranjem kuća građana srpske nacionalnosti, njihove sustavne deložacije, slabo (tek iznimno) procesuiranje pripadnika hrvatskih postrojbi za zločine koji nisu rezultirali smrtnim posljedicama, kao i neprijavlivanje pa posljedično i neprocesuiranje zločina počinjenih silovanjem. I nadalje zabrinjava veliki broj neprocesuiranih zločina, tim više što se protekom vremena sve teže prikupljaju podaci o počinjenim zločinima i počiniteljima.

Kao i ranijih godina, obustavljeno je nekoliko postupaka protiv pripadnika srpskih postrojbi koji su ranije bili procesuirani u odsutnosti. To ukazuje da brojna ranija neosnovana optuženja/osude pripadnika srpskih postrojbi nisu otklonjena, ali i da je hrvatsko pravosuđe kadro postupke provesti profesionalnije i nepristranije nego u nedavnoj prošlosti.

¹ Potvrđena je osuđujuća presuda protiv pripadnika hrvatskih postrojbi Enesa Viteškića zbog zločina u Paulin Dvoru, donesena nakon trećeg prvostupanjskog postupka; oslobađajuća presuda pripadnika srpskih snaga Rade Miljevića, donesena nakon što je ranijim (ukinutim) presudama dva puta proglašavan krivim; osuđujuće presude protiv pripadnika srpskih snaga Čede Jovića i Petra Mamule, donesene nakon četvrtog, odnosno petog prvostupanjskog postupka; osuđujuća presuda protiv Željka Beline i Dejana Milića, pripadnika hrvatskih postrojbi na koje je još 1992. godine zbog ubojstva srpskih civila u Novskoj pogrešno primijenjen zakon o oprost.

Sustav podrške žrtvama i svjedocima u 2013. godini unaprijeđen je tek osnivanjem *Nacionalnog pozivnog centra* s besplatnom telefonskom linijom na kojoj se žrtve mogu informirati o svojim pravima. Nažalost, *Nacionalna strategija za podršku žrtvama i svjedocima* još uvijek nije izrađena niti je sustav podrške proširen na državna odvjetništva i policiju.

Iako se u 2013. godini, u usporedbi s prethodnim godinama, bilježi povećanje broja osoba protiv kojih je pokrenuta istraga, tijekom 2013. godine nije pokrenuta niti jedna istraga niti je podignuta ijedna optužnica protiv pripadnika Hrvatske vojske (HV) ili Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) RH.

Gotovo svi pripadnici srpskih postrojbi protiv kojih su tijekom 2013. godine pokrenute istrage ili su podignute optužnice nedostupni su hrvatskom pravosuđu, kao i većina pripadnika srpskih postrojbi optuženih ili osuđenih ranijih godina. Njihov učinkovit progon ovisi o intenziviranju suradnje između pravosudnih tijela država u regiji. U tom smjeru su u prvoj polovini 2013. godine tužiteljstva Hrvatske i Srbije potpisala protokole o suradnji u procesuiranju ratnih zločina s Tužiteljstvom BiH, a krajem godine određeni su i imenovani časnici za vezu u tužiteljstvima u Hrvatskoj, Srbiji i BiH. Nakon što su iz BiH u Hrvatsku dostavljeni prvi predmeti, pokrenute su prve istrage protiv hrvatskih državljana osumnjičenih da su kao pripadnici HVO-a počinili zločine na području Hercegovine. Iako se broj razmijenjenih predmeta između tužiteljstava Hrvatske i Srbije nije osjetno povećao, znatno je povećana razmjena informacija i dokaza u ranije transferiranim predmetima. No sumnju u dobronamjerno postupanje budi česta neažurnost u suradnji te, unatoč gotovo identičnim pravnim sustavima, razlike u pravnim tumačenjima i praksi. Posljednje navedeno ide u prilog nekažnjivosti osoba, pogotovo oficira JNA, koje srbijansko pravosuđe i dalje ne procesuiraju za zločine koje su počinile (razne) srpske postrojbe u zoni njihove odgovornosti.

Prethodnih godina, obrana optuženih hrvatskih generala pred MKSJ očito je bila dio državne politike RH, što je vidljivo i iz iznimno visokog iznosa novca isplaćenog za njihove obrane. Pored toga, iz državnog proračuna plaćani su i visoki troškovi obrana pojedinih pripadnika MUP-a RH okrivljenih pred domaćim sudovima.² Ovakvo podmirivanje troškova obrana, osim što je okrivljenike, u zavisnosti od strane kojoj su pripadali u sukobu, dovodilo u neravnopravan položaj, u degradirajući i stigmatizirajući položaj stavljalo je i žrtve, od kojih se neke još uvijek suočavaju s problemom naplate parničnih troškova, koji još uvijek nije riješen na zadovoljavajući način. Brojnim članovima obitelji usmrćenih osoba, većinom srpske nacionalnosti, koji su izgubili parnice u kojima su od RH tražili naknadu nematerijalne štete zbog usmrćenja njihovih bližnjih, neće biti otpisana obveza plaćanja parničnog troška, jer neće ispunja-

² Prema navodima iz MUP-a, u 2013. godini bivšim i sadašnjim pripadnicima MUP-a okrivljenima za ratne zločine nisu podmirivani troškovi obrane.

vati stroge imovinske kriterije propisane za otpis duga. Osim toga, i dalje zabrinjava nepostojanje političke volje za sustavnim rješavanjem pitanja naknade štete svim civilnim žrtvama rata.

Kako su brojni počinjeni zločini još uvijek neprocesuirani, za očekivati je da će Europski sud za ljudska prava (ESLJP), u sve brojnijim slučajevima koji pred njega pristizu, utvrditi da je RH podnositeljima tužbi (članovima obitelji usmrćenih) povrijedila određena konvencijska prava. RH bi se trebala nagoditi sa članovima obitelji žrtava i isplatiti im pravičnu odštetu, kako u slučajevima koji su pristigli pred ESLJP, tako i u slučajevima koji se još uvijek nalaze pred domaćim sudovima.

S obzirom na povezana iskustva rata, poslijeratne obnove i pridruživanja europskim integracijama, očekujemo puno aktivniji angažman institucija Vlade RH, kao i ostalih post-jugoslavenskih država, u promociji prava na istinu, pravični postupak, naknadu štete i garanciju neponavljanja zločina.

II. POSTOJEĆI POLITIČKI I DRUŠTVENI KONTEKST U KOJEM SE ODVIJAJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE

Godinu u kojoj je RH postala punopravna članica EU obilježile su duboke društvene i političke podjele. Međunacionalna netrpeljivost i netolerancija preplavila je javni prostor.

Interes medija i javnosti za procesuiranjem počinitelja zločina, nakon zatvaranja pregovora o pristupanju RH Europskoj uniji 2011. godine i okončanja suđenja hrvatskim generalima 2012. godine pred MKSJ, konstantno opada. U teškoj gospodarskoj situaciji velik interes javnosti zaokupljaju korupcijske afe- re i postupci protiv sve većeg broja visokopozicioniranih osoba.

A. Duboke podjele na domaćoj društvenoj i političkoj sceni

Ozbiljna politička pitanja, poput (nepotrebnog) prijepora Vlade RH s Europskom komisijom (EK) zbog *Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima sa državama članicama Europske Unije*, u javnosti prozvanog *Lex Perković*, izmijenjenog samo nekoliko dana prije ulaska RH u EU, najavljenih opsežnih izmjena Ustava, referendumu o ustavnom definiranju braka kao isključivoj zajednici života muškarca i žene, kao i teška gospodarska situacija, koju Vlada lijevog centra, od nacionalista opetovano nazivana „protunarodnom“, „komunističkom“ i „antihrvatskom“, ne uspijeva riješiti, duboko su polarizirala hrvatsko društvo. Umjesto argumentiranih rasprava, navedene su teme najčešće korištene kao predmet dnevnopolitičkih obračuna, ali i pokušaj destabilizacije vlasti i izazivanja prijevremenih izbora.

Prijepori oko Zakona o pravosudnoj suradnji

Unatoč protivljenju Europske komisije, krajem lipnja 2013. godine izmjenama Zakona o pravosudnoj suradnji propisano je da će RH provoditi europski uhiđbeni nalog (EUN) samo za kaznena djela počinjena nakon 7. kolovoza 2002. godine.

Braneći uvođenje vremenskog ograničenja u primjeni EUN-a, predstavnici vlasti isticali su da je njegova svrha zaštita hrvatskih branitelja od eventualnih kaznenih progona u državama članicama EU koje primjenjuju načelo univerzalne jurisdikcije. Pored toga, ustrajavali su na izmjeni Ustava kojom bi sva teška ubojstva bila izuzeta od zastare, no u tome nisu imali dovoljnu parlamentarnu potporu pa do izmjena Ustava nije došlo.

Oporba predvođena Hrvatskom demokratskom zajednicom (HDZ) tvrdila je da je navedeni Zakon izmijenjen kako bi se spriječilo izručenje Josipa Perkovića, bivšeg čelnika jugoslavenskih i hrvatskih tajnih službi kojeg se u Njemačkoj tereti za sudjelovanje u organiziranju ubojstva hrvatskog političkog emigranta Stjepana Đurekovića te kako bi se onemogućilo procesuiranje političkih ubojstava iz prijeratnog vremena. Najveća oporbena stranka bila je spremna podržati tek izmjenu Ustava kojom bi se od zastare izuzela politička ubojstva počinjena za vrijeme komunističke vlasti.

Nakon što je u rujnu 2013. godine između Vlade RH i Europske komisije postignut kompromis te je omogućena primjena EUN-a bez vremenskog ograničenja, kako je to bilo propisano i prije spornih lipanjskih izmjena, Josip Perković je u siječnju 2014. godine izručen SR Njemačkoj. No (do sada) nije izručen Zdravko Mustać, Perkovićev nadređeni u jugoslavenskim tajnim službama. Različite odluke sudova u tim postupcima, kao i stav državnog odvjetništva, koje je formalno zastupalo njemačko tužiteljstvo, da nisu ispunjeni uvjeti za postupanje po njemačkom zahtjevu, nakon političke scene podijelilo je i pravnu struku.

B. Iskazivanje netrpeljivosti prema srpskoj manjini zaustavilo proces pomirenja

Nacionalistički neredi pokrenuti od tzv. *Stožera za obranu hrvatskog Vukovara* zbog uvođenja latinično-ćiriličnih ploča u Vukovaru, proširili su se po cijeloj Hrvatskoj. Uslijedile su poruke mržnje prema srpskoj manjini ili nasilna uklanjanja dvopisмениh ploča u Dubrovniku, Splitu, na karlovačkom i kninskom području, Zagrebu, Osijeku, Rijeci, ... Prijetnje smrću, s govorom mržnje

i uvredama pripadnicima srpske manjine, upućene su lideru Srba u Hrvatskoj, te ravnateljici Javne ustanove Spomen-područja Jasenovac koje čuva sjećanje na najveći ustaški logor, ...

Na inicijativu *Stožera* prikupljen je dovoljan broj potpisa za provođenje referenduma kojemu je cilj povisiti udjel stanovništva pojedine nacionalne manjine koji bi jamčio ravnopravnu primjenu njihova jezika i pisma na području pojedine jedinice lokalne samouprave – umjesto trećine, kako je sada propisano, na više od polovine. To je pokazalo da je društvo, nakon referendumom iskazane podrške izmjenama Ustava u definiranju braka kao isključive životne zajednice muškarca i žene, spremno nastaviti uskraćivati ili suspendirati prava manjina.

Umjesto upozorenja kako se ne smije osuditi sve pripadnike jedne etničke skupine oduzimajući joj ustavnim zakonom zajamčena prava, lideri HDZ-a i pojedini biskupi katoličke crkve koristili su sintagme koje nisu pridonosile pomirenju, već su vodile u produblјivanje sukoba.

Podjele su kulminirale u Vukovaru 18. studenoga, kada je, pri obilježavanju Dana sjećanja na žrtvu Vukovara 1991. godine, *Stožer* formiranjem posebne Kolone sjećanja onemogućio cjelokupnom državnom vrhu da oda počast žrtvama na vukovarskom Memorijalnom groblju.

Time je zaustavljen ionako spor proces pomirenja između hrvatskog i srpskog naroda, koji je, usprkos svojim manjkavostima, omogućavao suživot bez ozbiljnijih incidenata. U stvorenoj situaciji antićirilične/antisrpske histerije, pokrenutoj iz Vukovara, itekako je važno pokretanje kaznenih postupaka zbog likvidacija Srba u Vukovaru počinjenih u ljeto 1991. godine, a koji su još uvijek neprocesuirani.

C. Odnosi Hrvatske i Srbije

1. Formalna revitalizacija odnosa između hrvatskog i srbijanskog političkog vrha

Odnosi između Hrvatske i Srbije, narušeni nakon što je sredinom 2012. godine za srbijanskog predsjednika izabran Tomislav Nikolić, nekadašnji najbliži suradnik vođe srpskih radikala Vojislava Šešelja, te formirana vlada premijera Ivice Dačića, bivšeg bliskog Miloševićevog suradnika, tijekom 2013. godine formalno su revitalizirani.

Više susreta na ministarskoj razini te prisustvovanje srbijanskog predsjednika i premijera svečanosti ulaska RH u EU prethodile su službenoj posjeti predsjednika Josipovića Srbiji. Iako su na nužnost pomirenja i poboljšanja međunacio-

nalnih odnosa ukazale središnje teme susreta dvaju predsjednika država (pitajne nestalih osoba tijekom ratnih zbivanja, položaj srpske zajednice u Hrvatskoj i hrvatske u Srbiji), susret nije rezultirao ikakvim konkretnim sporazumom.³

2. Predmeti prijepora i optužbi

a) Međusobne tužbe za genocid

RH je u srpnju 1999. godine podnijela tužbu protiv Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) zbog kršenja *Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida* iz 1948. godine.⁴ Prigovor na tužbu je uložen 2002. godine, no nakon što se Međunarodni sud pravde 2008. godine proglasio nadležnim, Srbija je na tužbu Hrvatske 2009. godine odgovorila podizanjem protutužbe za genocid protiv Hrvatske zbog navodnog kršenja *Konvencije* u Vojno-redarstvenoj akciji (VRA) "Oluja".⁵

Iako se posljednjih godina isticala mogućnost povlačenja međusobnih tužbi, do toga nije došlo. Sa hrvatske strane u više je navrata isticana spremnost na dogovor oko međusobnog povlačenja tužbi, ukoliko srbijanska strana dostavi Hrvatskoj podatke o osobama nestalima tijekom rata. Nažalost, na najvišim političkim razinama niti Hrvatska niti Srbija nisu uložile dovoljno napora kako bi se razriješile sudbine nestalih i ubrzali postupci protiv odgovornih za njihova stradanja.

3 Nacrt sporazuma o procesuiranju ratnih zločina hrvatsko je ministarstvo pravosuđa poslalo srbijanskom još početkom 2012. godine.

4 U tužbi je RH postavila sljedeće zahtjeve: poduzimanje učinkovitih mjera za sudske progone Slobodana Miloševića i svih koji su počinili zločine protiv RH u Domovinskom ratu, predaju podataka o nestalim osobama te povrat kulturnog blaga.

5 Prethodno je, 1993. godine, BiH podnijela Međunarodnom sudu pravde tužbu protiv Srbije zbog povreda obveza iz *Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida*. U veljači 2007. godine presuđeno je da Srbija nije odgovorna, odnosno da joj se ne mogu imputirati djela bosanskih Srba, jer nije dokazano da je nad njima imala efikasnu kontrolu. Sud je također zaključio da je genocid počinjen na području Srebrenice, no ne i na širem području BiH. No utvrđena je odgovornost Srbije za nesprječavanje genocida i nekažnjavanje odgovornih.

Podaci o nestalima i nužnost njihova pronalaska

U siječnju 2014. godine tragalo se za 1663 osobe nestale u Domovinskom ratu. Od navedenog broja, 945 osoba, uglavnom hrvatske nacionalnosti, nestalo je 1991. i 1992. godine. 718 osoba, uglavnom srpske nacionalnosti, nestalo je 1995. godine. O potonjem broju i nužnosti otkrivanja njihove sudbine, hrvatski mediji uglavnom ne izvještavaju.

Kao primjer uspješne suradnje između država u pronalaženju nestalih tijekom 2013. godine najčešće je navođen pronalazak masovnih grobnica s tijelima trinaestero žrtava u vukovarskom prigradskom naselju Sotin. Iako je mjesta na kojima su ukopana tijela ubijenih Sotinčana pokazao jedan od dvojice bivših mještana Sotina, protiv kojih se u Srbiji vodi istraga zbog počinjenog zločina, najveće zasluge za otkrivanje grobnica zaslužuju članovi obitelji ubijenih. Bez njihovog zalaganja, upornosti i dostavljanja svih raspoloživih podataka i dokaza srbijanskom tužilaštvu, ne bi bio pokrenut postupak u Srbiji niti bi se došlo do saznanja o lokacijama na kojima su pokopani posmrtni ostaci njihovih najbližih.

b) Hrvatski Zakon o ništetnosti i srbijanski Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine

Zakon o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije, kojim su proglašeni ništetnim i bez pravnog učinka svi pravni akti bivše JNA, njezinih pravosudnih tijela, pravosudnih tijela bivše SFRJ i Republike Srbije koji se odnose na Domovinski rat u Hrvatskoj, u kojima su osumnjičeni, optuženi i/ili osuđeni državljani RH za kaznena djela ratnih zločina, predmet je brojnih kritika srbijanskih, kao i dijela hrvatskih pravnih stručnjaka.⁶

Zamjerke se upućuju i srbijanskom *Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine*, kojim je propisano da su državna tijela Republike Srbije nadležna za vođenje postupaka za kaznena djela ratnih zločina koja su izvršena na području bivše SFRJ, bez obzira na državljanstvo počinitelja. Prema stajalištu hrvatske strane, njime je pretjerano proširena kaznena vlast Republike Srbije.

⁶ Predsjednik Josipović još je u prosincu 2011. godine zatražio od Ustavnog suda RH ocjenu suglasnosti *Zakona o ništetnosti* s Ustavom, no Ustavni sud o predsjednikovom zahtjevu do danas nije odlučio.

Primjena Zakona o ništetnosti u praksi

Općinsko državno odvjetništvo (ODO) u Bjelovaru 12. srpnja 2013. godine odbilo je zahtjev Ane Slijepčević, supruge ubijenog Petra Slijepčevića, za mirnim rješenjem spora u kojemu ona od RH potražuje naknadu nematerijalne štete zbog usmrćenja njenog supruga. ODO u Bjelovaru ocijenilo je zahtjev Ane Slijepčević neosnovanim, jer presuda Višeg suda u Beogradu, kojom je u rujnu 2011. godine pripadnik hrvatskih postrojbi Veljko Marić osuđen na 12 godina zatvora zbog ratnog zločina počinjenog usmrćenjem srpskog civila Petra Slijepčevića, prema *Zakonu o ništetnosti* u RH ne proizvodi pravne učinke.

Veljko Marić se nalazi na odsluženju zatvorske kazne u Sremskoj Mitrovici. Unatoč njegovom zahtjevu i zalaganju hrvatskog državnog vrha da kaznu odsluži u Hrvatskoj, srbijanska pravosudna tijela ne odobravaju takav zahtjev, jer ga se u Srbiji sumnjiči i za zlostavljanja u prostorijama Srednjoškolskog centra u Grubišnom Polju te ubojstvo dvije osobe, u Grubišnom Polju i Ivanovom Selu.

S obzirom da se po *Zakonu o ništetnosti* ne priznaju pravni akti srbijanskih pravosudnih tijela koji se odnose na rat u Hrvatskoj, postavljamo pitanje – uloženi temeljem koje presude bi Veljko Marić služio kaznu u Hrvatskoj?

Unatoč naporima tužiteljstava uloženi u jačanje regionalne suradnje u procesuiranju ratnih zločina, nerješavanje ranije spomenutih prijepora i izostanak konkretnih sporazuma od strane političkih elita Hrvatske i Srbije koči efikasnije procesuiranje ratnih zločina.

D. Obrana optuženih pripadnika hrvatskih postrojbi – dio državne politike RH

Na obranu trojice optuženih pred MKSJ, Hrvatska je prema službenim podacima izdvojila 28.145.610,00 eura, daleko najviše među državama nastalima raspadom SFRJ. Nije nam poznato je li RH plaćala i obrane bosansko-hercegovačkih Hrvata optuženih za zločine počinjene u BiH, koji su hrvatski državljani.

Izdaci ostalih država nastalih raspadom SFRJ za obrane pred Tribunalom

Prema podacima koje je u prosincu 2013. godine objavio *BIRN – The Balkan Investigative Reporting Network*, osim Hrvatske, ogromna sredstava za obranu svojih optuženika pred MKSJ utrošila je i Makedonija. Procjenjuje se da je za obranu dvojice optuženika izdvojila 9.480.000,00 eura.

Znatno manje utrošile su ostale države:

- Srbija nije izdvajala novac za obrane, no prema službenim podacima od 2004. do 2013. godine utrošila je 1.700.000,00 eura na osobne troškove i liječničke usluge za optužene te putne troškove članova njihovih obitelji;

- U BiH je Republika Srpska utrošila 640.000,00 eura, dok Federacija BiH, zbog nepostojanja konsenzusa, ali i protivljenja javnosti, nije financijski pomagala obrane bošnjačkih ili hrvatskih optuženika;

- Kosovo nije pružilo novčanu pomoć svojim optuženicima, no utrošeno je 16.750,00 eura za svečani doček optuženih koji su pušteni na slobodu.

U razne fondove prikupljana je gotovina za pomoć optuženima za ratne zločine u Hrvatskoj, BiH i na Kosovu, no nije poznato koliko je novca prikupljeno niti na što je točno potrošen.

Pored toga, iz državnog proračuna RH prethodnih godina financirani su troškovi obrana pojedinih bivših ili sadašnjih pripadnika MUP-a optuženih za ratne zločine pred hrvatskih sudovima: Vladimira Milankovića, Tomislava Merčepa i Željka Sačića.⁷

Opravdanje za financiranje njihovih obrana MUP je pronalazio u odredbi članka 98. *Zakona o policijskim poslovima i ovlastima*, kojom je propisano da policijski službenik ima pravo na osiguranje pravne pomoći na teret MUP-a kad se protiv njega zbog uporabe sredstava prisile i drugih radnji u obavljanju policijskog posla pokrene postupak, čak i u slučaju kad mu je prestao radni odnos u MUP-u.

⁷ Prema podacima MUP-a, za troškove njihovih obrana tijekom 2011. i 2012. godine utrošeno je 1.518.461,00 kuna. Za troškove obrane Vladimira Milankovića, nepravomoćno osuđenog za zločine u Sisku, utrošeno je 702.330,00 kuna, za Tomislava Merčepa, optuženog za zločine počinjene u Pakračkoj Poljani i na Zagrebačkom velesajmu 672.836,00 kuna, a za Željka Sačića, okrivljenog za zločin u Gruborima i Ramljanima, 143.295,00 kuna.

U izvještaju za 2012. godinu, naveli smo da smatramo pogrešnom interpretaciju članka 98. *Zakona o policijskim poslovima i ovlastima* (NN 76/09), kojom se mučenje i/ili ubijanje civila smatra „upotrebom sredstava prisile ili drugih radnji u obavljanju policijskog posla“. Time je društvu poslana pogrešna poruka o posebnom statusu ove kategorije okrivljenika, a žrtvu se stavljalo u nepovoljan, stigmatiziran i degradirajući položaj.

Iako nam nije odgovoreno zbog čega se prestalo s financiranjem obrana navedenih okrivljenika, prema dostavljenim podacima tijekom 2013. godine MUP nije imao izdataka za troškove njihovih obrana.

Odavanje počasti postrojbama čiji su pripadnici činili zločine ili okrivljenicima za ratne zločine

Godinama je uobičajeno proslavljanje obljetnica pojedinih postrojbi u prisutnosti visokih državnih, lokalnih, vojnih ili policijskih dužnosnika, iako se neke od njih povezuje s više zločina. Tako su, primjerice, jedinice Specijalne policije (SP) u društvu percipirane kao elitnije postrojbe Republike Hrvatske. No osim zločina u Gruborima i Ramljanima, za koje se protiv njenih pripadnika vode postupci, uz pripadnike SP vežu se i zločini počinjeni u Medačkom džepu. U zoni odgovornosti SP, ubijena je većina žrtava ovoga zločina. Niti jedan njezin pripadnik do danas nije osuđen za bilo koji ratni zločin.

Tomislav Merčep, protiv kojega je u tijeku sudski postupak za jedan od najtežih ratnih zločina počinjen u ratu u Hrvatskoj, u Pakračkoj Poljani i na Zagrebačkom velesajmu, redovito prisustvuje službenim svečanostima: obilježavanju Dana policije, Dana neovisnosti, obilježavanju obljetnice pada Vukovara. Tijekom posljednje navedenog događaja, ministar branitelja Predrag Matić istaknuo je da mu je posebna čast što svečanosti prisustvuju sva trojica zapovjednika obrane Vukovara (Dedaković, Borković i Merčep). Merčep je i dalje predsjednik *Udruge hrvatskih dragovoljaca domovinskog rata* (UHDDR), jedne od najvećih braniteljskih udruga.

Nakon objave presude kojom je 9. prosinca 2013. godine zbog zločina počinjenih u Sisku na osam godina zatvora nepravomoćno osuđen Vladimir Milanković, njegovi su podržavatelji, među kojima su se nalazili i umirovljeni general Mladen Mikolčević i predsjednik osječkog Gradskog vijeća Anto Đapić, zapjevali državnu himnu.

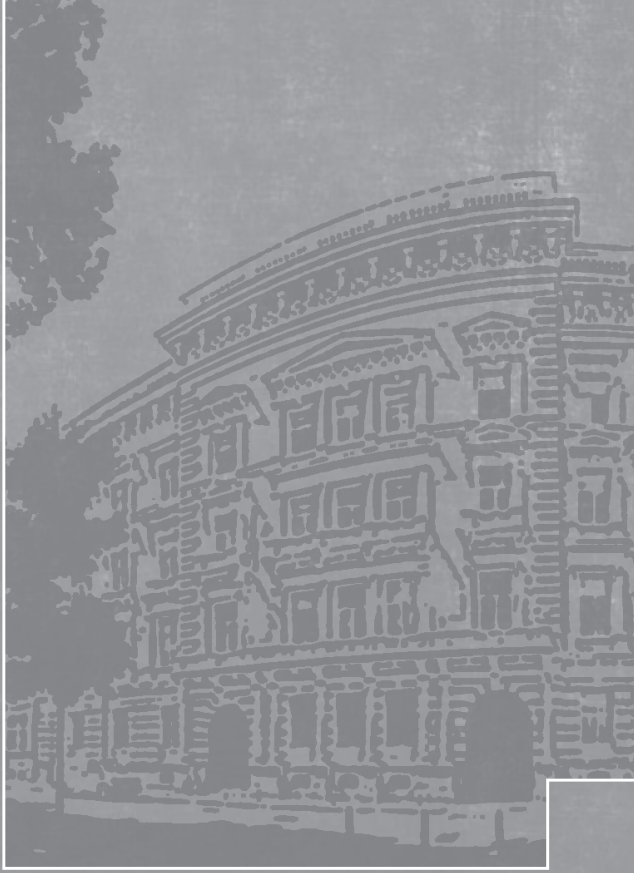
S druge strane, državna odvjetništva su po prvi puta pokrenula postupke protiv osuđenih pripadnika hrvatskih postrojbi radi regresnih naplata iznosa koje je na

ime naknade nematerijalne štete RH isplatila žrtvama ratnih zločina ili članovima njihovih obitelji.⁸

Smatramo da zbog neučinkovitog istraživanja i neprocesuiranja, a 90-ih godina i dopuštanja i/ili zataškavanja zločina, RH ima obvezu pravedno obeštetiti članove obitelji ubijenih civila. U slučajevima u kojima su počinitelji osuđeni, država prema njima mora postaviti regresne zahtjeve.

8 Poznato nam je da su pokrenuti postupci radi regresa isplaćenih iznosa žrtvama ili članovima njihovih obitelji protiv osuđenih pripadnika hrvatskih postrojbi: Mirka Norca, Tomislava Duića, Tončija Vrkića i Ivice Petrića.

III. O STRATEGIJI RAZVOJA PRAVOSUĐA I STVARNOM STANJU

“Rezultat provedbe mjera iz akcijskih planova i određenih ranijih aktivnosti je napredak postignut u provođenju suđenja za ratne zločine, koja se provode nepristrano i stručno, neovisno o etničkoj pripadnosti počinitelja. Uvedena je mogućnost svjedočenja putem video veze koja se sve više koristi i u drugim predmetima. Uspostavljen je sustav podrške svjedocima i žrtvama kaznenih djela, a izmjenama Kaznenog zakona propisana je kaznenopravna zaštita identiteta za sve zaštićene i ugrožene svjedoke u smislu odredaba Zakona o kaznenom postupku”, opis je dosadašnjih postignuća naveden u Strategiji razvoja pravosuđa za razdoblje 2013.-2018. godine. To je ujedno i jedini spomen procesuiranja ratnih zločina u dokumentu koji na 32 stranice navodi temeljne vrijednosti i strateške smjernice razvoja pravosuđa u navedenom razdoblju.

A. Ljudski i materijalni kapaciteti sudova i državnih odvjetništva

Nakon izmjena *Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda* kojima je 2011. godine propisana isključiva nadležnost županijskih sudova u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu za postupanje u predmetima ratnih zločina, većina predmeta je tijekom 2012. godine, a nešto preostalih tijekom 2013. godine, s ostalih županijskih sudova predana u nadležnost navedena četiri suda.

Na navedenim sudovima formalno su ustrojeni odjeli za ratne zločine, a u njih su, izuzev zagrebačkog suda, imenovani gotovo svi suci kaznenih odjela tih sudova. S obzirom da su isti suci imenovani i u odjele za predmete USKOK-a te da sude i u ostalim kaznenim predmetima, do istinske specijalizacije na sudovima za predmete ratnih zločina nije došlo. Iako su predsjednici i suci navedenih sudova početkom 2013. godine smatrali da će priliv novih predmeta dovesti do preopterećenosti sudaca i infrastrukturnih kapaciteta sudova, to se, izuzev Županijskog suda u Zagrebu, gdje je najveći broj predmeta i očit nedostatak prostora za rad, više ne navodi kao problem.

U državnim odvjetništvima osnovani su posebni odsjeci za ratne zločine, no s obzirom na velik broj neprocesuiranih predmeta i novopristiglih predmeta ukazuje se na nedostatak ljudskih, materijalnih i prostornih kapaciteta. Budžeti tužiteljstava na razini su onih iz prethodnih godina te omogućavaju obavljanje tek osnovnih poslova. Kašnjenje s uvođenjem informatičkog programa za praćenje predmeta u radu (CTS - Case Tracking System) u pojedina državna odvjetništva onemogućuje poboljšanje učinkovitosti i nadzor nad radom u tim državnim odvjetništvima.

Dodatne teškoće u radu sudova i državnih odvjetništava donose značajne izmjene procesnih i materijalnih zakona. Zbog složenosti njihove primjene, često mijenjanje izaziva frustracije i ne pridonosi učinkovitosti. U državnim odvjetništvima posebno ističu da izmjene *Zakona o kaznenom postupku* (ZKP), uči-

njene nakon što je Ustavni sud RH 2012. godine ukinuo 43 odredbe toga Zakona, jer su po ocjeni Ustavnog suda bile protivne Ustavu, odnosno praksi ESLJP, značajno smanjuju ovlasti državnog odvjetnika u prethodnom postupku te da će dovesti do manje učinkovitosti u posebno teškim i složenim predmetima. *“Prilikom izmjene Zakona, prioritet, uz nesporno poštivanje temeljnih prava i sloboda u skladu s Ustavom i praksom ESLJP, nije bio učinkovit postupak u progonu počinitelja teških kaznenih djela”*, ističu u Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske (DORH).⁹

B. Sustav podrške žrtvama i svjedocima

1. Zastoj u razvoju i otpor širenju sustava

Nakon što su u proteklih nekoliko godina ustrojeni odjeli za podršku žrtvama i svjedocima na sedam županijskih sudova (u Vukovaru, Osijeku, Zagrebu, Zadru, Rijeci, Sisku i Splitu), 2013. godine sustav podrške žrtvama i svjedocima nije doživio potrebnu i očekivanu progresiju.

Godinama ističemo da učinkovitost sustava potpore žrtvama i svjedocima ovisi prvenstveno od nastojanja Vlade RH za brzim i učinkovitim širenjem sustava podrške. No iako je Vlada RH još u siječnju 2010. godine osnovala *Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđivanje sustava podrške žrtvama i svjedocima s osnovnim ciljem izrade Nacionalne strategije za podršku žrtvama i svjedocima*, ona još uvijek nije izrađena.

Nužno je sustav podrške u narednom razdoblju proširiti na ostale sudove, državna odvjetništva i policiju, te proširiti obujam podrške i žrtvama i svjedocima osigurati psihološku i pravnu pomoć. Podršku žrtvama i svjedocima potrebno je pružiti u što ranijoj fazi postupanja tijela kaznenog progona i osigurati njezin kontinuitet tijekom trajanja cijelog kaznenog postupka, a u osobito ozbiljnim slučajevima i tijekom izvršenja kaznenih sankcija i nakon izlaska počinitelja sa odsluženja kazne („cjeloživotna podrška“).

S obzirom da su nam se obratili svjedoci zabrinuti zbog skorih izlazaka počinitelja ratnih zločina s odsluženja kazni zatvora, smatramo da bi trebalo razmotriti primjenu mjere zabrane približavanja počinitelja svjedoku ili članovima svjedokove obitelji, koja bi predstavljala kako psihološku, tako i fizičku zaštitu osobama koje su se izložile svojim svjedočenjima.

⁹ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske: Izvješće Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2012. godinu, Zagreb, kolovoz 2013. godine

Protivljenje širenju podrške na državna odvjetništva

Pojedini dužnosnici državnih odvjetništava smatraju kako se sustav podrške, zbog mogućih prigovora obrane okrivljenih o utjecaju na iskaz žrtve i svjedoka, ne bi trebao proširiti na državna odvjetništva. Iako trenutno postoji načelan dogovor prema kojemu državna odvjetništva mogu po potrebi koristiti usluge odjela za podršku ustrojenih na sudovima, neka državna odvjetništva uopće ih ne koriste.

Nakon stupanja na snagu novoga ZKP-a, istragu, umjesto sudova, provode državna odvjetništva pa se žrtvama i svjedocima u toj fazi postupka više ne pruža podrška. Zbog toga je nužno izabrati jedan od dva moguća načina širenja sustava podrške:

- osnovati posebne odjele u državnim odvjetništvima ili
- osnovati zajedničke službe koje bi osiguravale podršku žrtvama i svjedocima u pretkaznenom postupku, tijekom cijelog kaznenog postupka, izvršenja kazne i po izlasku počinitelja na slobodu.

2. Otvaranje Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja

Dana 16. srpnja 2013. godine otvoren je Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja. Ideju i realizaciju ovoga projekta omogućili su UNDP i Ministarstvo pravosuđa, u suradnji s Udrugom za podršku žrtvama i svjedocima.

Na besplatnoj telefonskoj liniji s univerzalnim europskim besplatnim brojem 116 006, žrtve se mogu informirati o svojim pravima te o institucijama i organizacijama koje bi im mogle pružiti adekvatnu pomoć. Od svog osnivanja u srpnju pa do kraja 2013. godine, Nacionalni pozivni centar zaprimio je 1738 poziva.

O Udruzi za podršku žrtvama i svjedocima

Udruga za podršku žrtvama i svjedocima djeluje od 2006. godine. Osnovni cilj Udruge je poboljšanje položaja žrtava i svjedoka te unaprjeđenje postojećeg sustava podrške. Volonteri Udruge pružaju neposrednu podršku žrtvama i svjedocima na županijskim sudovima u svih 7 gradova u kojima su osnovani odjeli za podršku. Tijekom 2013. godine, Udruga je osnovala Referentne centre za procjenu potreba žrtava i svjedoka u Vukovaru i Osijeku, što je u skladu s preporukama „Direktive Europske komisije i parlamenta o uspostavljanju minimalnih standarda prava, zaštite i podrške žrtvama kaznenih djela“, prema kojoj su sve države članice dužne osigurati adekvatnu podršku žrtvama.

Aktivnosti Udruge uglavnom su bazirane na radu volontera. U 2013. godini, 139 volontera odradilo je 4867 volonterskih sati, uglavnom u Nacionalnom pozivnom centru te odjelima za podršku na sudovima.

3. Logistička podrška žrtvama i svjedocima nakon delegacije predmeta na četiri županijska suda

U izvještaju za 2012. godinu naveli smo da svjedoci, vrlo često starije životne dobi i s prebivalištem u ruralnim sredinama javnim prijevozom nepovezanim s gradovima u kojima se provode postupci, nisu bili u mogućnosti osigurati prijevoz i doći na sud. Preporučili smo da Ministarstvo pravosuđa Samostalnom sektoru za podršku žrtvama i svjedocima ili odjelima za podršku koji djeluju na sudovima osigura vozila i sredstva koja bi omogućila svjedocima dolazak na sudove. U veljači 2013. godine, Ministar pravosuđa donio je odluku kojom se Sektoru u tu svrhu omogućava korištenje vozila Ministarstva pravosuđa. O odluci su obaviješteni djelatnici odjela i suci županijskih sudova.

C. „Anonimizacija“ podataka o okrivljenicima

Kako bi upoznali javnost sa zakazanim ročištima javnih sjednica ili javnih rasprava, VSRH i županijski sudovi redovno su na svojim internetskim stranicama objavljivali ročišnike s punim imenima i prezimenima okrivljenih.

No *Agencija za zaštitu osobnih podataka* u svibnju 2013. godine donijela je rješenje kojim je utvrdila da je javnim objavljivanjem imena i prezimena stranaka s navođenjem odredaba *Kaznenog zakona* i nadnevkom održavanja rasprava na internetskoj stranici Općinskog suda u Karlovcu došlo do povrede prava na zaštitu osobnih podataka. Općinskom sudu u Karlovcu zabranjena je objava

osobnih podataka u kaznenim postupcima, suprotna *Zakonu o zaštiti osobnih podataka*.¹⁰

Osobni podaci (ime i prezime, op.a.) po svojoj pravnoj naravi spadaju u posebnu kategoriju osobnih podataka, u tzv. osjetljive podatke, koji sukladno čl. 8. *Zakona o zaštiti osobnih podataka* uživaju naročitu pravnu zaštitu, navodi se u rješenju *Agencije*. Nadalje je navedeno da ZKP-om nije propisano javno objavljivanje osobnih podataka o sudionicima kaznenih postupaka niti postoji ikakav rezon ili zakonita svrha takvog objavljivanja, pa je temeljem *Zakona o zaštiti osobnih podataka* objavljivanje takvih podataka na internetu moguće jedino uz privolu stranaka.

Unatoč ovakvoj odluci *Agencije*, županijski sudovi i dalje objavljuju ročišnike s punim imenima i prezimenima okrivljenika, no VSRH objavljuje ročišnik javnih sjednica s anonimiziranim podacima okrivljenih. VSRH od ranije, sukladno internim *Pravilima o anonimizaciji sudskih odluka* od 31. prosinca 2003. godine, anonimizira odluke koje objavljuje na web stranici.

Zbog interesa javnosti, mišljenja smo da je u svim kaznenim predmetima nužno s punim imenom i prezimenom okrivljenih najaviti ročišta koja se javno održavaju. U situaciji brojnih svakodnevnih izvještavanja pisanih i elektroničkih medija sa sudskih postupaka, ovakva odluka *Agencije* je nelogična i neživotna. Uskraćivanjem javnosti prava da bude upoznata s održavanjem javnih sjednica ili rasprava te sa sudskim odlukama u predmetima ratnih zločina pridonosi se poricanju istine i ne pomaže društvu da se suoči sa svojom nedavnom ratnom prošlošću.

¹⁰ Rješenje *Agencije* za zaštitu osobnih podataka, Klasa: UP/I-041-02/13-01/57, Urbroj: 567-02/01-13-01 od 28. svibnja 2013. godine.

Web stanica MKSJ sadrži, primjerice, podatke o svim predmetima, optuženicima, odlukama koje su donijete,... Javne rasprave izravno se prenose na web stranici Tribunala. Svi podaci dostupni su na engleskom, francuskom, bosanskom, hrvatskom, ili srpskom jeziku, albanskom i makedonskom te je ova web stanica jedan od najiscrpnijih izvora odluka značajnih za razvoj međunarodnog kaznenog prava.

www.icty.org

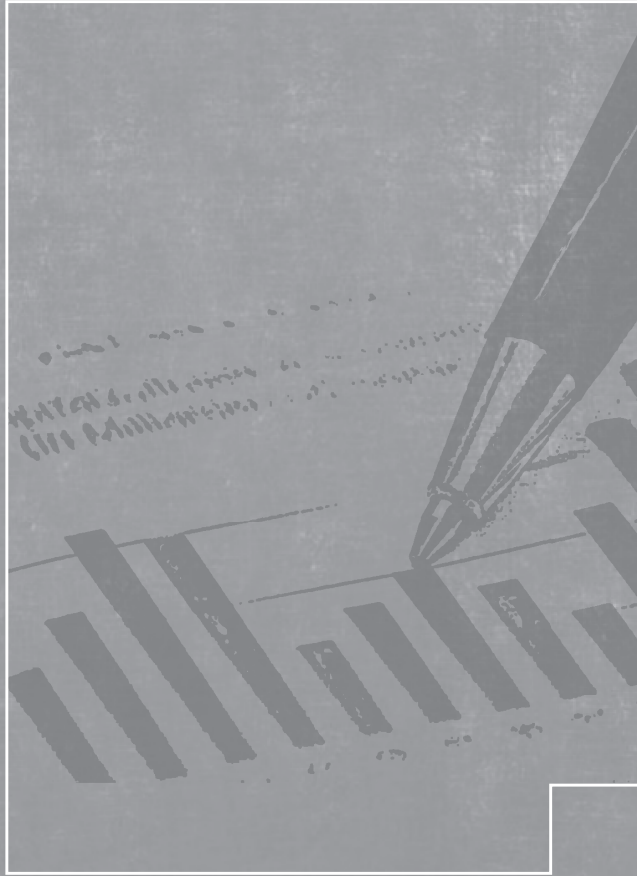
Web stranica *Centra za mir, nenasilje i ljudska prava-Osijek*, čiji sadržaj preuzima i *Documenta*, najpotpunija je javno dostupna baza podataka o suđenjima za ratne zločine u Hrvatskoj, ali i u regiji. Trenutno sadrži podatke o 294 predmeta, od toga 261 koji je vođen ili se vodi u RH, te ostalih vođenih u drugim državama regije. Osim podataka o predmetima, sadrži izvještaje s javnih rasprava, optužnice, presude, mišljenja o pojedinim predmetima te periodične izvještaje.

www.centar-za-mir.hr

www.documenta.hr

Vrijedni izvori podataka o suđenjima za ratne zločine u Hrvatskoj i drugim državama regije su i web stranice Županijskog suda u Vukovaru, DORH-a, Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije, Fonda za humanitarno pravo, Suda BiH,...

IV. STATISTIČKI PODACI O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE

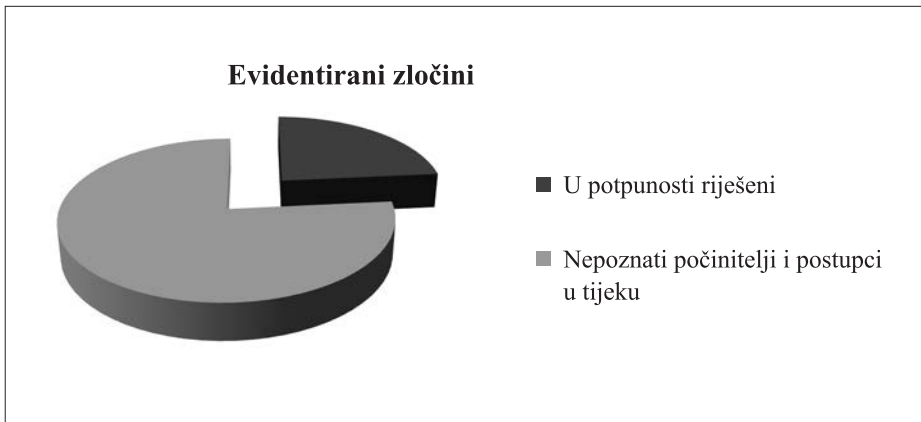

A. Zbirni podaci

Baza podataka ratnih zločina DORH-a, ustrojena u proteklih nekoliko godina, sadrži podatke o zločinima, žrtvama, dokazima te poznatim počiniteljima. Prema posljednjim dostupnim podacima (lipanj 2013. godine), u njoj je evidentirano 490 zločina, s 13749 žrtve: 5979 ubijenih, 2267 teško ozlijeđenih, 2363 mučenih, 57 silovanih i 3086 ostalih. Svaki pojedini zločin sadrži jedan slučaj ili više slučajeva koji su logički, geografski i vremenski spojeni, a uglavnom uključuju veći broj počinitelja i žrtava. Svaki tako definiran zločin može sadržavati jedan ili više predmeta, kako protiv poznatih tako i protiv nepoznatih počinitelja.

Od 490 evidentiranih zločina, 393 zločina (80%) počinili su pripadnici srpskih formacija – JNA ili formacija tzv. SAO Krajine, 86 zločina (18%) pripadnici hrvatskih postrojbi – HV-a ili MUP-a RH, 2 zločina (manje od 1%) pripadnici tzv. Narodne obrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, i 7 zločina (1,4%) pripadnici za sada neidentificiranih postrojbi.

Krajem 2013. godine DORH-u su bili poznati počinitelji 317 zločina. Počinitelji 173 zločina bili su nepoznati. No tek 115 zločina (23,47%) u potpunosti je riješeno. U svakoj od nekoliko prethodnih godina u potpunosti je riješeno po 3 zločina.¹¹

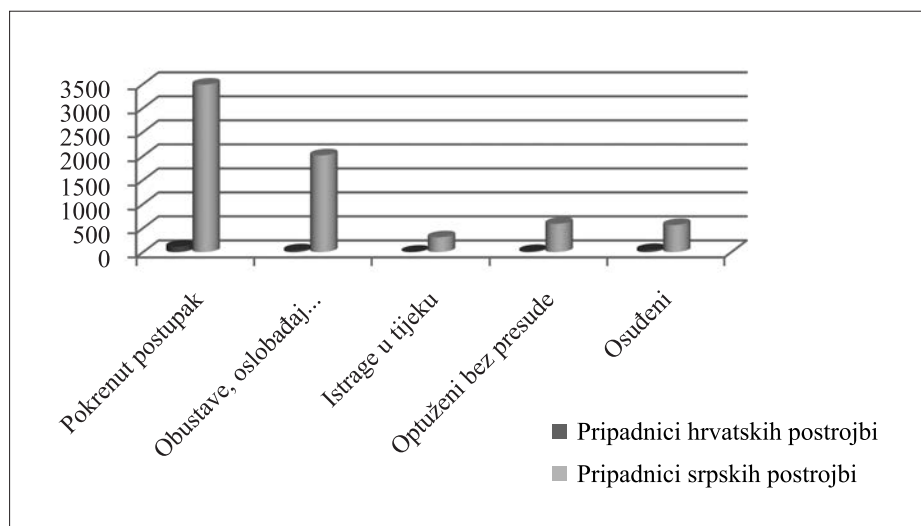

Prema podacima DORH-a **od 1991. do 31. prosinca 2013. godine** kazneni postupci pokrenuti su protiv 3599 osoba. Oko 87% pokrenuto ih je u odsutnosti. Gotovo svi postupci u odsutnosti pokrenuti su protiv pripadnika JNA te pripadnika formacija tzv. SAO Krajine.

¹¹ Prema podacima DORH-a, 31. svibnja 2011. godine u potpunosti je bilo riješeno 109 zločina, 30. rujna 2012. godine 112, a u prosincu 2013. godine 115 zločina.

S danom 31. prosinca 2013. godine vodi se istraga protiv 316 osoba, 613 je optuženo no postupak je još u tijeku, a 608 osoba je osuđeno. Postupci su nakon istrage ili nakon podizanja optužnice obustavljeni ili su donijete oslobađajuće presude u odnosu na 2052 osobe.

Od navedenih ukupnih brojeva, kazneni postupci pokrenuti su protiv 112 pripadnika HV-a ili MUP-a RH (3,1% osoba protiv kojih je pokrenut postupak). Od toga se protiv 8 pripadnika HV-a ili MUP-a RH (2,5%) vodi istraga, 23 (3,8%) je optuženo no postupak je u tijeku, osuđeno je 44 (7,2%), odnosno 14 više nego godinu dana ranije¹², a 37 (1,8%), odnosno 12 više nego godinu ranije, ih je oslobođeno ili su postupci obustavljeni.

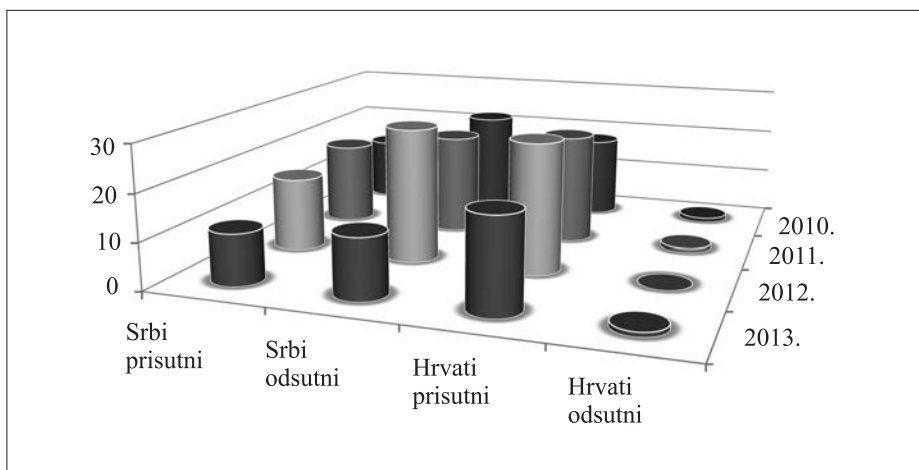
B. Podaci za 2013. godinu

Tijekom 2013. godine pred županijskim sudovima su održavane glavne rasprave u 24 predmeta – 13 protiv pripadnika srpskih i 11 protiv pripadnika hrvatskih postrojbi.

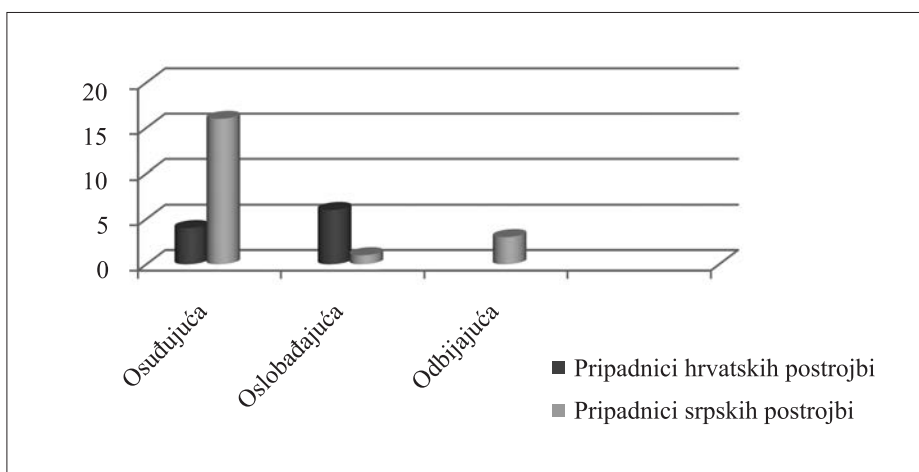
U navedenim predmetima optuženo je 45 osoba – 24 pripadnika srpskih, od toga 13 u odsutnosti, i 21 pripadnik hrvatskih postrojbi, od toga 1 u odsutnosti.

U usporedbi s ranijim godinama, u 2013. godini pada broj pripadnika srpskih postrojbi kojima je suđeno u odsutnosti.

¹² DORH ne raspolaže podacima o pravomoćnosti presuda. Prema podacima naših triju udruga, krajem 2013. godine ukupno je bilo osuđeno 48 pripadnika hrvatskih vojnih ili policijskih postrojbi, od čega 40 pravomoćno. Godinu ranije, pravomoćno je bio osuđen 31 pripadnik HV-a ili MUP-a RH.

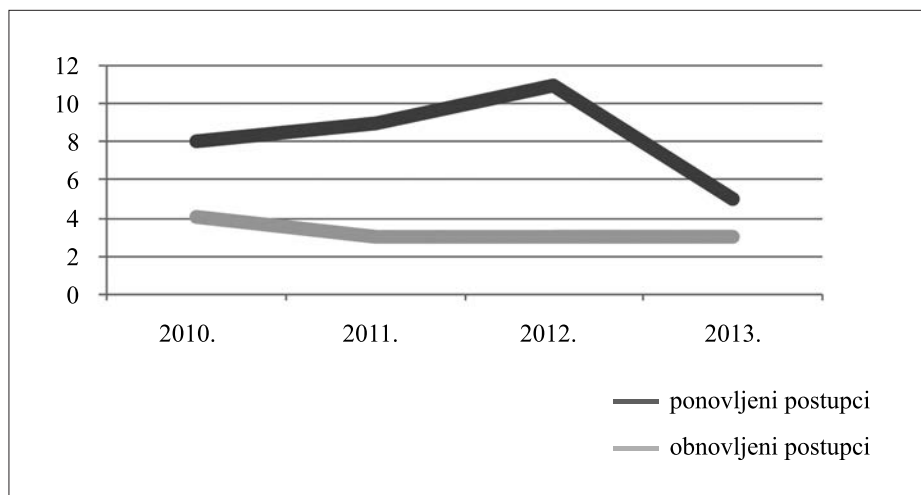

Tijekom 2013. godine, prvostupajnske presude donesene su u odnosu na 33 optuženika. Osuđeno je 16 pripadnika srpskih i 4 pripadnika hrvatskih postrojbi, oslobođen je 1 pripadnik srpskih i 6 pripadnika hrvatskih postrojbi, a u odnosu na 3 pripadnika srpskih postrojbi optužba je odbijena.

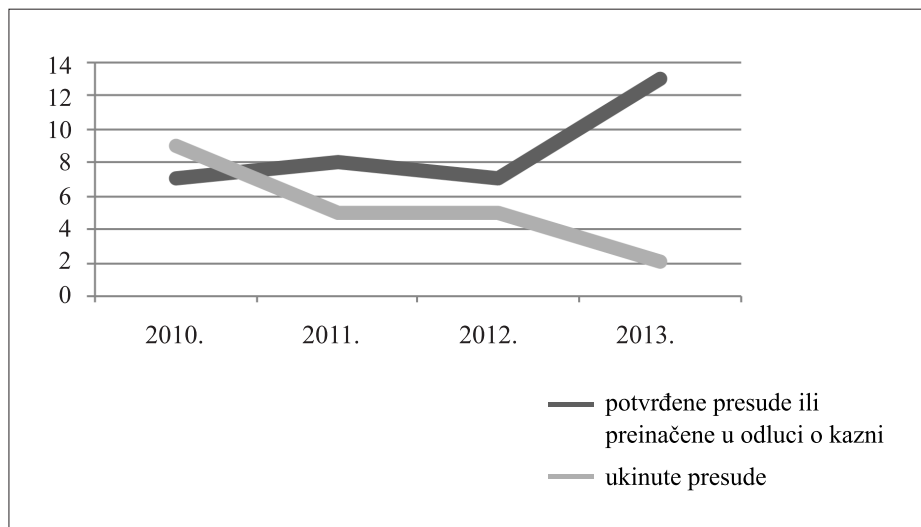

Od 24 vođena prvostupajnska postupka, 5 postupaka se ponavljalo, jer je VSRH ukinuo ranije prvostupajnske presude i predmete vratio prvostupajnskim sudovima na ponovno raspravljanje. Usporedbom s nekoliko prethodnih godina, u 2013. godini evidentan je pad broja postupaka koji se pred prvostupajnskim sudovima ponavljaju.

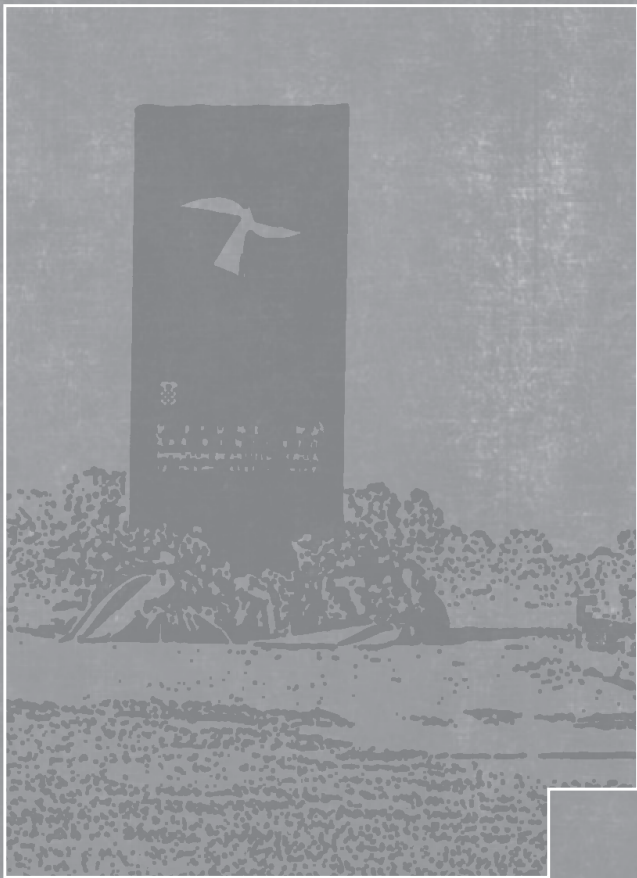
Tri su postupka obnovljena nakon uhićenja ranije u odsutnosti osuđenih osoba, slično kao i u nekoliko prethodnih godina.

Tijekom 2013. godine, VSRH je u znatno većoj mjeri nego ranijih godina potvrđivao prvostupanjske presude ili ih je samo preinačivao u odluci o kazni. Čak je 9 prvostupanjskih presuda potvrđeno, 3 su preinačene u odluci o kazni, a tek u dva predmeta prvostupanjske presude su ukinute te su predmeti vraćeni prvostupanjskim sudovima na ponovno raspravljanje.

V. REGIONALNA SURADNJA

U Hrvatskoj su protiv većine osoba provedene istrage, podignute optužnice ili donesene presude u njihovoj odsutnosti. Zbog potrebe učinkovitijeg postupanja, prikupljanja i razmjene dokaza te kako bi počinitelji bili osuđeni i izdržali kazne, nužna je što bolja suradnja među pravosudnim tijelima država u regiji.

Između DORH-a i nadležnih tužiteljstava u Srbiji i u Crnoj Gori, osim općih sporazuma, 2006. godine potpisani su i posebni sporazumi o suradnji u progonu počinitelja kaznenih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida. No takva vrsta bilateralnih sporazuma do 2013. godine nije postojala između tužiteljstva ijedne države u regiji s nadležnim tužiteljstvom u BiH. U siječnju 2013. godine, nakon višegodišnjih pregovora i nekoliko odgoda, potpisan je protokol o suradnji između Tužiteljstva BiH i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije (TRZ), a u lipnju 2013. godine i protokol o suradnji u procesuiranju počinitelja ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i zločina genocida između DORH-a i Tužiteljstva BiH.

Kako bi se poboljšala komunikacija između tužiteljstava u regiji, tijekom 2013. godine određeni su i imenovani časnici za vezu u tužiteljstvima u Hrvatskoj, Srbiji i BiH.

A. Suradnja DORH-a s Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije

Prema podacima DORH-a na temelju *Sporazuma* iz 2006. godine, TRZ-u je dostavljeno 35 predmeta, koji se odnose na ukupno 65 okrivljenika. Srbijansko tužiteljstvo prihvatilo je inicirati kaznene postupke protiv 30 osoba, dok je u odnosu na 22 osobe to odbilo učiniti. U razmatranju su dokazi i podaci koji se odnose na 12 osoba. TRZ je optužilo 21 osobu, od kojih je 18 proglašeno krivima, od toga 14 pravomoćno.

Usporedbom s podacima DORH-a s kraja 2011. i 2012. godine, ostvaren je minimalan napredak u razmjeni predmeta, odnosno prihvaćanju zahtjeva za progonom i optuženjima od strane srbijanskog tužiteljstva.

Podaci DORH-a o suradnji po Sporazumu s Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije			
	prosinac 2011.	prosinac 2012.	prosinac 2013.
predmeta ukupno	30	34	35
osoba ukupno	55	63	65
prihvaćenih ukupno	23	29	30
odbijenih ukupno	15	21	22
u razmatranju	13	8	12
preminuli u međuvremenu	1	1	1

Odluke Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije (podaci DORH-a)		
	prosinac 2011.	prosinac 2013.
istraga u tijeku	2	3 ¹³
optužnica	20	21 ¹⁴

Odluka suda u Srbiji (podaci DORH-a)			
	2011.	2012.	2013.
proglašeni krivima	14 osoba, od toga 8 pravomoćno	18 osoba, od toga 14 pravomoćno	18 osoba, od toga 14 pravomoćno ¹⁵
oslobođeni	1 osoba	1 osoba	1 osoba

No prema podacima TRZ-a, u posljednje dvije godine značajan je porast razmijenjenih informacija i dokaza u predmetima između TRZ-a i DORH-a. Od travnja 2012. godine do siječnja 2014. godine je udvostručen.

13 Početkom veljače 2013. godine započela je istraga protiv Žarka Miloševića i Dragana Lončara, bivših pripadnika milicije i TO Sotin, zbog sumnje da su tijekom noći 26. studenoga 1991. godine i sljedeći dan ubili 16 civila hrvatske nacionalnosti. Tijekom istrage, jedan od dvojice okrivljenika pokazao je mjesta na kojima su ukopana tijela ubijenih Sotinčana, kako je to ranije navedeno u ovome Izvještaju.

14 Sredinom ožujka 2013. godine podignuta je optužnica protiv Marka Crevara, kojeg se tereti da je kao bivši pripadnik TO Vukovara u Sremskoj Mitrovici tijekom ispitivanja 27. veljače 1992. godine fizički zlostavljao dvojicu ratnih zarobljenika. Unatoč brojnim zlostavljanjima, ubojstvima i seksualnim zlostavljanjima hrvatskih civila i zarobljenika u srbijanskim logorima Crevar je do sada jedina osoba koju je srbijansko pravosuđe procesuiralo za te zločine!

15 Bivšeg pripadnika TO Vukovara Petra Čirića Viši sud u Beogradu 1. srpnja 2013. godine osudio je na 15 godina zatvora zbog sudjelovanja u zlostavljanjima i likvidacijama više od 200 ratnih zarobljenika na Ovčari kod Vukovara 20./21. studenoga 1991. godine. No 12. prosinca 2013. godine Ustavni sud Srbije usvojio je ustavnu žalbu osuđenog Saše Radaka, koji je, u postupku koji je vođen protiv 18 okrivljenih za zločin na Ovčari, pravomoćno osuđen na 20 godina zatvora. Uvažene su njegove tvrdnje o povredi prava na pravično suđenje. Ustavni sud naložio je da Apelacioni sud u Beogradu ponovno odluči o žalbi koju je Radak izjavio protiv prvostupanjske presude. Ova odluka Ustavnog suda djeluje i prema svim ostalim okrivljenicima iz konkretnog predmeta. Odluka Ustavnog suda izazvala je ogromno razočarenje obitelji žrtava.

Ukupan broj razmijenjenih informacija i dokaza u predmetima između TRZ-a i DORH-a ¹⁶	
travanj 2012.	siječanj 2014.
54	121

Unatoč statistici koja ukazuje na bitan napredak u razmjeni informacija i dokaza, pojedini pravosudni dužnosnici ukazuju na čestu neažurnost u suradnji i izražavaju sumnju u dobronamjerno postupanje.

Izbjegavanje procesuiranja odgovornih zapovjednika u Srbiji

TRZ odbilo je postupiti po optužnicama ŽDO-a u Osijeku protiv visokih oficira JNA – Aleksandra Vasiljevića i Miroslava Živanovića za zločine počinjene u srbijanskim logorima te Enesa Tase za zločine počinjene u Dalju.

TRZ ne primjenjuje institut zapovjedne odgovornosti, kako je reguliran na MKSJ, jer to kazneno djelo nije propisano kaznenim zakonom koji se primjenjuje u postupcima za ratne zločine, ali ne procesuiraju zapovjedne osobe niti zbog nesprječavanja zločina (nečinjenja), kako to, „prisiljeni“ nakon ustupanja predmeta optuženih Ademija i Norca sa MKSJ, čine tužiteljstva i sudovi u RH.

Međutim, i zapovjedna odgovornost i zabrana zločina protiv čovječnosti bili su dio unutarnjeg pravnog poretka za vrijeme ratnih sukoba devedesetih godina u svim državama nastalima raspadom SFRJ, na osnovi ratificiranih međunarodnih ugovora (zapovjedna odgovornost) i međunarodnog običajnog prava (zapovjedna odgovornost i zločini protiv čovječnosti). Primjenjivost međunarodnog kaznenog prava na navedeni način izričito je propisana člankom 15. st. 2. *Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima* i čl. 7. st. 2. *(Europske) Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, te se ne smatra kršenjem načela *nulla crimen sine lege, nulla poena sine lege* suđenje ili kažnjavanje osobe za neki čin ili propust koji je u vrijeme počinjenja predstavljao kazneno djelo prema općim pravnim načelima priznatim od civiliziranih naroda, tj. općim pravnim načelima priznatim od zajednice naroda.

Iako tužiteljstvo svake države ima suvereno pravo odlučiti hoće li poduzeti kazneni progon u svakom pojedinom slučaju, različite odluke, donešene u gotovo identičnim pravnim sistemima Hrvatske i Srbije, izazivaju sumnju u postupanje lišeno političkog utjecaja.

16 http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/predmeti_lat.htm

B. Suradnja DORH-a s Vrhovnim državnim tužilaštvom Crne Gore

Prema podacima DORH-a, na temelju *Sporazuma* iz 2006. godine crnogorskom tužiteljstvu dostavljeno je 3 predmeta, koji se odnose na 8 okrivljenika. Crnogorsko tužiteljstvo prihvatilo je inicirati kaznene postupke protiv 6 osoba, dok je u odnosu na jednu osobu to odbilo učiniti. U razmatranju je predmet koji se odnosi na jednu osobu. Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore optužilo je 6 osoba, od kojih su dvije pravomoćno oslobođene, a 4 osobe nepravomoćno su proglašene krivima.

Komparirajući podatke DORH-a s početka i kraja 2013. godine, u tom razdoblju nikakvog napretka u suradnji s nadležnim tužiteljstvom u Crnoj Gori nije bilo.

Podaci DORH-a o suradnji po Sporazumu s Vrhovnim državnim tužilaštvom Crne Gore		
	siječanj 2013.	prosinac 2013.
predmeta ukupno	3	3
osoba ukupno	8	8
prihvaćenih ukupno	6	6
odbijenih ukupno	1	1
u razmatranju	1	1

Odluke Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore (podaci DORH-a)		
	siječanj 2013.	prosinac 2013.
istraga u tijeku	0	0
optužnica	6	6

Odluka suda u Crnoj Gori (podaci DORH-a)		
	siječanj 2013.	prosinac 2013.
proglašeni krivima	0	4 (nepravomoćno)
oslobođeni	2 (pravomoćno)	2 (pravomoćno)

Niske kazne zlostavljačima u crnogorskom logoru Morinj

Nakon provedenog trećeg (drugog ponovljenog) prvostupanjskog postupka, Viši sud u Podgorici 31. srpnja 2013. godine osudio je četvoricu okrivljenika zbog zlostavljanja hrvatskih civila i ratnih zarobljenika u crnogorskom logoru Morinj. Izrečene kazne niže su od minimuma propisanog za kaznena djela za koja ih se tereti. Ivo Menzalin osuđen je na 4, Špiro Lučić i Boro Gligić na po 3, a Ivo Gojnić na 2 godine zatvora. Ranije su Mladen Govedarica i Zlatko Tarle pravomoćno oslobođeni optužbe.

Bivši logoraši postupak otprije smatraju pravosudnom farsom. *Akcija za ljudska prava*, crnogorska organizacija civilnog društva koja prati postupak, kritizirala je prenisko odmjerene kazne te propust crnogorskog pravosuđa da zločine u logoru Morinj tretira kao organizirani sistem zlostavljanja zatvorenika. Zbog toga nisu niti optužene osobe koje su bile nadređene neposrednim počiniteljima zločina.

C. Suradnja DORH-a s Tužiteljstvom BiH

Počinitelji ratnih zločina zlorabili su dvojna državljanstva, jer RH i BiH ne izručuju vlastite državljane drugim državama, pa su počinitelji bijegom iz države u kojoj su počinili zločine izbjegavali procesuiranje. No nakon što je sredinom 2013. godine potpisan protokol o suradnji u procesuiranju počinitelja ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i zločina genocida između DORH-a i Tužiteljstva BiH, iz BiH su dostavljeni prvi predmeti u Hrvatsku i Srbiju, kako bi se u ovim državama procesuirali počinitelji ratnih zločina.

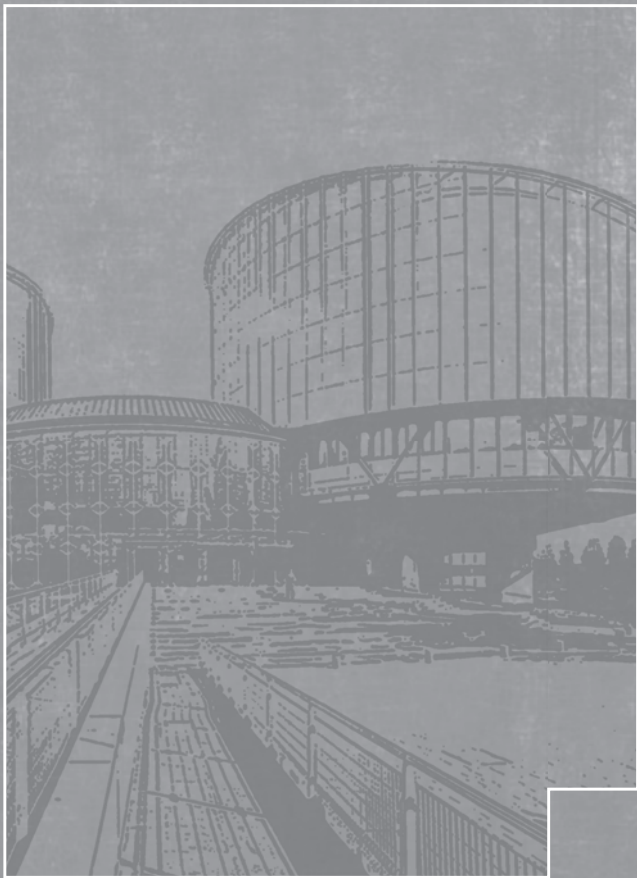
Protokol je otvorio put ka efikasnom procesuiranju počinitelja zločina. Na temelju dostavljenih predmeta, u Hrvatskoj su započele istrage protiv trojice osumnjičenih za zločine počinjene na području Hercegovine.

Sredinom prosinca 2013. godine ŽDO u Splitu naložilo je pokretanje istrage protiv jednog bivšeg pripadnika „Kažnjeničke bojne“, koju je predvodio haaški osuđenik Mladen Naletilić Tuta, zbog sumnje da je fizički zlostavljao trojicu zarobljenih pripadnika Armije BiH, osmoricu bošnjačkih civila, od kojih je jedan preminuo te troje civila prisiljavao na međusobne spolne odnose.

Nekoliko dana potom pokrenuta je istraga protiv još dvojice pripadnika HVO-a, koje se sumnjiči za ponižavanje i fizičko i psihičko zlostavljanje većeg broja bošnjačkih civila u logorima, od kojih je jedan od zadobivenih povreda preminuo.

Prema navodima Glavnog tužitelja BiH u pripremi za dostavu u Hrvatsku i Srbiju je 80-ak predmeta.

VI. POVREDE MEĐUNARODNIH STANDARDA POŠTENOG SUĐENJA

A. Nepoduzimanje istraga, učinkovitog ili adekvatnog progona

Iako proteklih godina bilježimo napredak u ujednačavanju kriterija u procesuiranju pripadnika hrvatskih i srpskih postrojbi, i dalje bilježimo nevoljkost u istraživanju i/ili procesuiranju pojedinih zločina počinjenih od strane pripadnika hrvatskih postrojbi.

I dalje nisu procesuirana brojna miniranja ili paljenja kuća i gospodarskih objekata hrvatskih građana srpske nacionalnosti, primjerice na bjelovarskom području, koja su, s obzirom na razmjere uništenja imovine, očito bila dio smišljenog i učinkovitog plana zastrašivanja građana srpske nacionalnosti s ciljem protjerivanja istih iz njihovih domova i smanjenja broja srpskog stanovništva. Nisu procesuirane niti protupravne deložacije iz stanova ili obiteljskih kuća brojnih građana srpske nacionalnosti, najučestalije u najvećim gradovima: Zagrebu, Splitu, Osijeku,...

Dok se pripadnike srpskih postrojbi procesuiraju za ratne zločine počinjene uništavanjem ili otuđenjem imovine, samo jedan slučaj koji smo zabilježili, u kojemu se pripadnike hrvatskih postrojbi teretilo zbog paljenja kuća osoba srpske nacionalnosti, tijekom 2013. godine okončan je pravomoćnim oslobađanjem dvojice optuženih zapovjednika.

1. Istrage i optuženja – neprocesuiranje pripadnika HV-a i MUP-a RH

Prema podacima DORH-a, tijekom 2013. godine pokrenute su istrage protiv 39 osoba – 36 pripadnika srpskih postrojbi, od kojih su hrvatskim pravosuđem tijekom godine dostupna devetorica, te trojice dostupnih pripadnika HVO-a, koje se tereti za zločine nad bošnjačkim civilima i zarobljenim pripadnicima Armije BiH na području Hercegovine.¹⁷

Optužnice su tijekom 2013. godine podignute protiv 24 osobe – 23 pripadnika srpskih postrojbi, od kojih je tek jedan dostupan hrvatskom pravosuđu, te jednog pripadnika Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, čime je, nakon više od desetljeća stanke, nastavljeno procesuiranje zločina počinjenih tijekom ili neposredno nakon Drugog svjetskog rata.¹⁸ Kaznenim progonom Josipa Boljkovca, kojeg se tereti za uhićenje i usmrćenje 21 osobe koje se sumnjivalo za suradnju s ustaškim vlastima, po prvi je puta u Hrvatskoj za ratni zločin procesuiran pripadnik pobjedničke strane iz Drugog svjetskog rata.

¹⁷ Prema podacima DORH-a, tijekom 2011. godine istrage su zbog kaznenih djela ratnih zločina pokrenute protiv 20, a 2012. godine protiv 16 osumnjičenika.

¹⁸ Prema podacima DORH-a, tijekom 2012. godine optužnice su zbog kaznenih djela ratnih zločina bile podignute protiv 12 okrivljenika.

Za razliku od prethodnih godina, kada su tijekom intenziviranja pristupnih pregovora između RH i EK provedene istrage i podignute optužnice za neke od najtežih zločina koje su počinili pripadnici hrvatskih postrojbi, poput zločina počinjenih u Sisku i okolici, na Zagrebačkom velesajmu i Pakračkoj Poljani, u Gruborima, ... , tijekom cijele 2013. godine nije pokrenuta niti jedna istraga niti je optužen ijedan pripadnik HV-a ili MUP-a RH!

2. Posljedice neprocesuiranja počinitelja – otežana mogućnost naknade nematerijalne štete

Nepostojanje pravomoćne osude počinitelja zločina za posljedicu ima neuspjeh članova obitelji/tužitelja u parnicama u kojima su RH tužili za naknadu štete zbog usmrćenja bliske osobe. Tužitelji su uspjeli tek u manjem broju parnica, na temelju objektivne odgovornosti za štetu koju su uzrokovali pripadnici hrvatskih vojnih i redarstvenih snaga, kojima je uglavnom prethodio kazneni postupak u kojemu je utvrđena kaznena odgovornost počinitelja.¹⁹

Iskorak u domaćoj sudskoj praksi ipak je postignut u siječnju 2013. godine, kada je VSRH u predmetu tužitelja Jovana Berića, Branke Kovač i Nevenke Stipišić donio odluku da sukladno *Zakonu o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija* postoji obveza naknade štete neovisno o tome je li počinitelj zločina utvrđen, kazneno progonjen ili oglašen krivim. Potom su prvostupanjski sudovi u dva takva postupka usvojili tužbene zahtjeve. U oba slučaja tužitelji su djeca civila usmrćenih u Varivodama, u zločinu za koji do danas nitko nije osuđen.²⁰

Posljednjih godina, nakon što je presudama ESLJP u predmetima *Jularić protiv RH i Skendžić i dr. protiv RH*²¹ Hrvatskoj 2011. godine naloženo plaćanje naknade štete tužiteljima zbog neprovođenja odgovarajućih istraga u vezi zločina, značajno je porastao broj zahtjeva u kojima članovi obitelji stradali u ratu ukazuju da im je RH kršila različita konvencijska prava.

19 *Documenta* je prikupila i analizirala 144 zahtjeva za naknadu štete. U 77 predmeta (53%) u kojima su pokrenuti parnični postupci kazneni postupak još uvijek nije pokrenut, a u 22 predmeta (15%) kaznene prijave su odbačene. Od 29 (20%) predmeta u kojima su donijete pravomoćne kaznene presude, u 22 su u parnicama usvojeni tužbeni zahtjevi. Od toga se 13 (59%) presuda temelji na pravomoćnoj osuđujućoj presudi protiv pripadnika hrvatske vojske ili policije. U nekoliko predmeta, tužbeni zahtjevi su odbijeni jer je kazneni postupak zbog nedostatka dokaza protiv okrivljenih završio oslobađajućom presudom. U 17 slučajeva (12%) u kojima su pokrenuti postupci za naknadu štete kazneni postupci su u tijeku.

20 Na Općinskom sudu u Kninu 23. siječnja 2013. godine donesena je presuda prema kojoj RH mora platiti 540.000,00 kuna odštete Jovanu Beriću i njegovim sestrama Branki Kovač i Nevenki Stipišić, a na Općinskom sudu u Zagrebu 29. siječnja 2013. godine donesena je presuda prema kojoj RH mora platiti po 220.000,00 kuna Todoru, Živku i Drinki Berić te 440.000,00 kuna Bošku Beriću. Njihovi roditelji Radivoje i Marija Berić, Marko Berić te Jovo i Milka Berić ubijeni su u Varivodama krajem rujna 1995. godine, više od mjesec i pol nakon završetka VRA „Oluja“.

21 *Jularić protiv RH - Zahtjev br. 20106/06 i Skendžić protiv RH - Zahtjev br. 16212/08.*

Većinu tužbi podnijeli su članovi obitelji usmrćenih srpskih civila, a manji dio članovi obitelji stradali Hrvata.

U gotovo svim tužbama ukazuje se na neučinkovito istraživanje počinjenih zločina (čl. 2. EKLJP – *Pravo na život*), u dijelu predmeta i na povrede prava na pristup sudu (čl. 6. – *Pravo na pravično suđenje*); prava na zaštitu od torture i ponižavajućeg postupanja (čl. 3. – *Zabrana mučenja*); povrede čl. 5. – *Pravo na slobodu i sigurnost*; povrede čl. 13. – *Pravo na djelotvoran pravni lijek*; diskriminatorno postupanje (čl. 14. – *Zabrana diskriminacije*), a u slučajevima u kojima su nakon usmrćenja žrtava zapaljene njihove kuće i povrede prava na dom (čl. 8. – *Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života*) te povrede prava vlasništva (čl. 1. Protokola).

S obzirom da brojni zločini do danas nisu istraženi, za očekivati je da će ESLJP u većini slučajeva utvrditi da su podnositeljima tužbi povrijeđena određena konvencijska prava.

Kako bi prekinula daljnju agoniju članova obitelji usmrćenih, izazvanu potpunom bešćutnošću zakonodavnih, ali i sudskih vlasti prema obiteljima žrtava, RH bi se trebala nagoditi s članovima obitelji žrtava, isplatiti im pravičnu odštetu i prekinuti njihovu daljnju viktimizaciju, kako je to u rujnu 2013. godine učinjeno u slučaju J.P., koja je tužila RH zbog povrede prava na život, odnosno neprovođenja djelotvorne istrage o nestanku i likvidaciji svoga supruga u Vukovaru u kolovozu 1991. godine.²²

22 Ž.P. je nestao u Vukovaru 10. kolovoza 1991. godine. Njegovo tijelo je pronađeno u Dunavu kod mjesta Neštin (Republika Srbija), gdje je i pokopan kao NN osoba. Ekshumacija i identifikacija tijela obavljena je 2003. godine, a tijelo je obitelji predano 2004. godine. Potom je pokrenut parnični postupak, no tužbeni zahtjev je u više navrata odbijen zbog zastare pokretanja parničnog postupka. Pri tome su sudovi zastaru računali od kolovoza 1991. godine, a ne od identifikacije tijela 2003. godine, kada su srodnici pouzdano saznali da je Ž.P. nasilno ubijen. Počinitelji zločina do danas nisu procesuirani.

Niti s ulaskom u EU i početkom primjene *Zakona o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela* žrtve ratnih zločina nisu obeštećene

Ulaskom RH u EU započelo se s primjenom *Zakona o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela* (NN 80/08 i 27/11), donesenog na temelju *Europske konvencije o kompenzaciji žrtava kaznenih djela nasilja*, koja obvezuje države članice na osiguranje kompenzacije štete u slučajevima namjernih kaznenih djela i usmrćenja uslijed počinjenja nasilnih djela. Naknadu na načelima društvene solidarnosti i pravednosti daje RH, neovisno o tome je li kazneni postupak proveden.

Zakon propisuje prava žrtava kaznenih djela počinjenih na području RH nakon 1. srpnja 2013. godine. I prije stupanja na snagu organizirali smo javne rasprave želeći preispitati mogućnost da se ovim zakonom obuhvate i civilne žrtve rata. Nažalost, RH je i ovu priliku za obeštećenje navedene kategorije žrtava propustila.

B. Obustave postupaka protiv okrivljenih pripadnika srpskih postrojbi – posljedice ranijih pristranih optužbi/osuda

Tijekom 2013. godine nastavljen je trend obustava postupaka protiv optuženih ili ranije u odsutnosti osuđenih pripadnika srpskih postrojbi izručenih Hrvatskoj ili uhićenih pri ulasku u Hrvatsku.

Tijekom 2013. godine obustavljen je postupak protiv Tihomira Kašanića, 2001. godine optuženog za zločin u Baranji, dok je nepravomoćno oslobođen optužbe Milan Španović, 1993. godine u odsutnosti osuđen na 20 godina zatvora zbog zločina u Maji. Obojica su Hrvatskoj izručena iz Velike Britanije. Obustavljen je i postupak protiv Slobodana Dotlića, bivšeg oficira JNA uhićenog u listopadu 2013. godine prilikom ulaska u Hrvatsku, koji je, zajedno s još trinaesticom oficira JNA 1993. godine u odsutnosti (bio) osuđen na 15 godina zatvora zbog granatiranja Gospića.

U obnovljenom postupku ostavljena je na snazi tek presuda kojom je Radjko Radmilović u odsutnosti 2004. godine osuđen na 3 godine zatvora zbog zločina u Bapskoj. Njega je Hrvatskoj izručila Srbija. Izručenje je bilo moguće jer Radmilović nije srbijanski državljanin.

To ukazuje da sva ranija neosnovana optuženja/osude nisu otklonjena, ali i da su hrvatska pravosudna tijela kadra postupke provesti profesionalnije i nepris-

tranije nego u nedavnoj prošlosti. Za očekivati je da će i nadalje nakon uhićenja i/ili izručenja značajan dio postupaka biti obustavljen.

Obnove kaznenih postupaka

Prema podacima DORH-a, ukupno je podneseno 129 zahtjeva (po broju osoba) za obnovama kaznenih postupaka u kojima su okrivljenici ranije osuđeni u odsutnosti. Od tog broja, 95 zahtjeva podnijela su državna odvjetništva, a 31 sami osuđenici. Trinaestorica osuđenika zahtjeve za obnovama podnijela su iz drugih država, dok su osamnaestorica podnijela zahtjeve nakon izručenja Hrvatskoj, uhićenja ili dobrovoljne predaje. U odnosu na trojicu osuđenih, sudovi su samostalno odlučili o obnovama rješavajući o zahtjevima protiv ostalih osuđenika.

Nakon dopuštenih obnova postupci protiv 89 okrivljenika su obustavljeni, a ranije osuđujuće presude su stavljene izvan snage; 7 okrivljenika je ponovno osuđeno; zahtjeve za obnovama sudovi su odbili u odnosu na 5 okrivljenika; a u odnosu na ostale okrivljenike postupci su u tijeku nakon dopuštene obnove ili o zahtjevu za obnovom još nije odlučeno.

Nakon donošenja novoga ZKP-a 2008. godine, kojim je omogućeno da se obnove postupaka provedu i u odsutnosti osuđenih, od strane odsutnih osuđenih podnesen je vrlo mali broj zahtjeva – samo 13. Za pretpostaviti je da pripadnici srpskih postrojbi ranije osuđeni u odsutnosti i dalje nemaju povjerenja da su im hrvatski sudovi kadri pošteno suditi.

Poznata su nam tek dva slučaja, u kojima su, nakon dopuštene obnove po zahtjevima odsutnih osuđenika, ukinute ranije osuđujuće presude. Radi se o Editi Rađen Potkonjak, 1995. godine u odsutnosti osuđenoj zbog zločina u Škabrnji, i Branka Mikelića, nekadašnjeg premijera tzv. RSK, 1993. godine u odsutnosti osuđenog zbog zločina u Petrinji.

Pripadnici srpskih postrojbi koji nakon uhićenja i/ili izručenja Hrvatskoj provedu određeno vrijeme u ekstradiციjskom pritvoru, na odsluženju kazne ili u pritvoru, sukladno ZKP-u nemaju pravo na naknadu štete zbog neutemeljenog uhićenja ili neopravdanih osuda ukoliko je, nakon prekvalifikacije kaznenog djela iz optužnice sa ratnog zločina na oružanu pobunu, postupak protiv njih obustavljen primjenom zakona o oprost.

Iako su bili lišeni slobode zbog optužbe/presude za ratni zločin, i uopće im nije pružena prilika da negiraju sudjelovanje u oružanoj pobuni, pitanje je hoće li pravo na naknadu štete zbog neutemeljenog uhićenja i boravka u pritvoru moći ostvariti i pred ESLJP?

Primjer (sličnog) postupka s Europskog suda za ljudska prava: Tarbuk protiv RH

Dana 11. prosinca 2012. godine ESLJP presudio je da Dušanu Tarbuku nije povrijeđeno pravo na pošteno suđenje u domaćem postupku, koji je pokrenuo protiv RH radi naknade štete.

Dušan Tarbuk je uhićen 1995. godine zbog osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela špijunaže, a postupak protiv njega je obustavljen 1996. godine temeljem *Zakona o općem oprost*. Dušan Tarbuk je, sukladno tada važećim odredbama ZKP-a, protiv RH podnio tužbu za naknadu štete za vrijeme koje je nezakonito proveo u pritvoru. Međutim, nakon podnošenja tužbe ZKP je izmijenjen. Kako je izmjenama bilo propisano da propisi i odluke kojima su počinitelji kaznenih djela pomilovani ili im je dan oprost za kaznena djela počinjena od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. godine ne predstavljaju osnovu za primjenu odredaba ZKP-a o pravu na naknadu štete zbog neopravdanog uhićenja, Općinski sud u Zagrebu odbio je Tarbukovu tužbu.

ESLJP je utvrdio da donošenje *Zakona o općem oprost* ne znači priznanje države da je došlo do nezakonitog lišenja slobode osoba prema kojima je taj Zakon primijenjen, ali da je zbog njegovog donošenja nastala pravna praznina u ZKP-u koja se mogla popuniti samo izmjenama ZKP-a, koje su djelovale retroaktivno. Stoga je ocijenjeno da nije došlo do povrede prava na pošteno suđenje, jer se moglo predvidjeti da će se te izmjene donijeti, a donijete su prije nego je donesena prvostupanjska odluka.

Ova odluka ESLJP je konačna.

C. Neadekvatna praksa kažnjavanja počinitelja – primjeri nerazmjera u odmjeravanju kazni pripadnicima srpskih i hrvatskih postrojbi

Odmjeravanje kazne je u suštini diskrecijska odgovornost sudaca, no ono se mora provoditi pravično, bez ikakve diskriminacije. Iako su kazne individualizirane i odmjeravaju se za svaki pojedini slučaj, suci moraju imati jednak tretman prema svima i biti dosljedni. Drugim riječima, u slučajevima kada se radi o istim kaznenim djelima počinjenima u sličnim okolnostima, visina izrečenih kazni trebala bi biti slična.

90-ih godina pripadnicima srpskih postrojbi izricane su vrlo visoke, često i maksimalne kazne. Posljednjih godina ujednačenije se kazne izriču pripadnicima hrvatskih i srpskih postrojbi u sličnim situacijama. No u nekoliko slučajeva u 2013. godini prvostupanjski su sudovi odmjerili znatno više kazne pripadnicima srpskih nego pripadnicima hrvatskih postrojbi za zločine koji su usporedivi po načinu izvršenja i nastalim posljedicama. Vrhovnom sudu RH i nadalje predstoji usklađivati sudsku praksu.

Primjer 1.

Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Splitu 13. lipnja 2013. godine osudilo je pripadnika HV-a Božu Bačelića na jedinstvenu kaznu zatvora od **5 godina i 10 mjeseci** jer je, po završetku VRA „Oluja“, hicima iz automatskog oružja usmrtio Nikolu i Milicu Damjanić, starije supružnike srpske nacionalnosti, koje je zatekao ispred njihove kuće, te jer je na isti način usmrtio zarobljenog vojnika tzv. RSK Vuka Mandića.²³

Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Rijeci 23. rujna 2013. godine osudilo je nedostupnog Zdravka Pejića na **15 godina zatvora** jer je 12. studenoga 1991. godine, nakon što su srpske postrojbe zauzele Saborsko i okolne zaselke, u zaselku Šolaje, u dvorištu kuće u kojoj su se nalazili, hicima iz automatske puške usmrtio dvoje civila hrvatske nacionalnosti – supružnike Nikolu i Katu Dumančić.

Primjer 2.

Vijeće VSRH je nakon održane rasprave 7. rujna 2012. godine nepravomoćno osudilo pripadnika MUP-a RH Mihajla Hrastova na **4 godine zatvora** jer je 21. rujna 1991. godine na Koranskom mostu u Karlovcu hicima iz automatskog oružja usmrtio trinaestoricu i teško ranio dvojicu zarobljenih rezervista JNA.

Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Karlovcu 7. studenoga 2013. godine nepravomoćno je osudilo pripadnika postrojbi tzv. SAO Krajine Marka Bolića na **9 godina zatvora** jer je 4. studenoga 1991. godine, zajedno sa svojim sinom Radom Bolićem, hicima iz osobnog oružja usmrtio dvojicu pripadnika hrvatskih postrojbi koji su neposredno prije toga, vidjevši vojnike tzv. SAO Krajine, odložili oružje i podigli ruke u znak predaje.

23 Božo Bačelić jedini je (nepravomoćno) osuđeni pripadnik hrvatskih postrojbi za ratni zločin počinjen u tijeku ili nakon VRA “Oluja”. Za ratne zločine počinjene tijekom i nakon “Oluje” još uvijek nitko nije pravomoćno osuđen!

D. Nerješavanje zločina seksualnog zlostavljanja

Ratovi na području bivše Jugoslavije, obilježeni brojnim zločinima počinjenim seksualnim nasiljem, ukazali su na nužnost kažnjavanja njihovih počinitelja. MKSJ je odigrao pionirsku ulogu u kaznenom procesuiranju počinitelja seksualnog nasilja u ratu. Gotovo polovina svih osuđenih na MKSJ proglašena je krivima za seksualno nasilje.

Na međunarodnoj razini i dalje raste svijest o razmjerima seksualnih zločina počinjenih u ratu, težini njihovih posljedica i nužnosti njihova procesuiranja. Krajem lipnja 2013. godine Vijeće sigurnosti UN-a usvojilo je rezoluciju 2016, u kojoj se ističe potreba za provođenjem dosljednih i rigoroznih istraga i kaznenog progona počinitelja seksualnog nasilja u ratu. U ranijim rezolucijama – 1820 (2008. godine), 1888 (2009. godine) i 1960 (2010. godine) – Vijeće je ustanovilo da je seksualno nasilje, počinjeno sistematski i kao oruđe rata, suštinska prijetnja međunarodnom miru i sigurnosti koja zahtjeva adekvatan odgovor.

1. Procesuiranje seksualnog nasilja u ratu pred domaćim pravosudnim tijelima

Broj silovanih osoba je vrlo teško odrediti, no pretpostavlja se da su razmjeri silovanja u ratu u Hrvatskoj znatno manji nego u ratovima u BiH i na Kosovu.

Prema navodima DORH-a, MUP RH je utvrdio da postoji sumnja da bi tijekom Domovinskog rata nad 182 žrtve mogli biti počinjeni ratni zločini silovanjem ili drugim oblicima seksualnog zlostavljanja. Dodatnim provjerama utvrđeno je da su neke od potencijalnih žrtava u međuvremenu preminule, neke su državnim odvjetnicima izjavile da nad njima nije bilo počinjeno silovanje niti drugi oblik seksualnog zlostavljanja koje bi bilo moguće podvesti pod neko od obilježja kaznenog djela ratnog zločina počinjenog nečovječnim postupanjem, a neke od potencijalnih žrtava otklonile su svaku mogućnost davanja iskaza. Po evidencijama nadležnih državnih odvjetništava, ratni zločin počinjen silovanjem sigurno je počinjen na štetu tek 57 žrtava, pretežno ženskih osoba. Od toga su u odnosu na 36 žrtava pokrenuti kazneni postupci, koji su u različitim stadijima. Zbog kaznenog djela ratnog zločina počinjenog silovanjem osuđeno je 15 počinitelja.²⁴ Nedostatak potpore od strane državnih institucija, neprepoznavanje i nepriznavanje patnje žrtava seksualnog zlostavljanja u društvu te društvena stigmatizacija utječu na slabo prijavljivanje ovih zločina.²⁵

24 <http://www.dorh.hr/DrzavnoOdvjetnistvoRepublikeHrvatskeAzurirano>

25 Podaci mnogih svjetskih istraživanja pokazuju kako na jedan prijavljen slučaj silovanja dolazi 15 - 20 neprijavljenih. Podaci istraživanja koje je provela Ženska soba - Centar za seksualna prava u 2005. godini pokazuju kako je 17% žena doživjelo pokušaj silovanja ili silovanje. Od tog broja, samo je njih 5% nasilje prijavilo policiji i/ili državnom odvjetništvu.

Tijekom 2013. godine pokrenute su istrage u tri slučaja u kojima se okrivljenike tereti za ratne zločine počinjene silovanjima ili seksualnim zlostavljanjima.²⁶ U trećem predmetu nadležno županijsko državno odvjetništvo je nakon provedene istrage podiglo optužnicu.²⁷

Silovanje kao način počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva definirano je u čl. 120. OKZ RH. U sudskoj praksi seksualna zlostavljanja tretiraju se kao oblik mučenja, odnosno počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZ RH. No tijekom 2013. godine u jednome je predmetu VSRH na okrivljenike primijenio novi Kazneni zakon (NN 125/11 i 144/12), koji je stupio na snagu 1. siječnja 2013. godine, smatrajući ga povoljnijim za počinitelje.

26 ŽDO u Osijeku pokrenulo je istrage protiv:

- jednog nedostupnog okrivljenika zbog osnova sumnje da je u veljači 1992. godine u Vukovaru, zajedno s još jednim pripadnikom srpskih paravojskih postrojbi, silovao dvije civilne ženske osobe;
- jednog nedostupnog okrivljenika, državljanina Republike Srbije, zbog osnova sumnje da je krajem 1991. godine u Opatovcu u više navrata silovao jednu žensku osobu;
- petnaestorice okrivljenika, od kojih su devetorica dostupna hrvatskom pravosuđu, zbog osnova sumnje da su kao pripadnici TO Trpinja i milicije tzv. SAO Krajine nezakonito uhićivali, zatvarali te fizički, psihički i seksualno zlostavljali te ubijali civile i ratne zarobljenike.

27 ŽDO u Splitu je podiglo optužnicu protiv sedmorice nedostupnih pripadnika bivše JNA zbog zlostavljanja jednog bračnog para u okupiranom Drnišu, silovanja i pljačkanja.

VSRH je krajem siječnja 2013. godine u odluci o kazni preinačio presudu Županijskog suda u Osijeku iz rujna 2012. godine kojom su Rade i Dušan Ivković osuđeni zbog silovanja jedne ženske osobe u Vukovaru 1991. godine. Radi Ivkoviću kazna je smanjena sa 8 na 6 godina, a Dušanu Ivkoviću je povećana za 6 mjeseci pa je u konačnici također osuđen na 6 godina zatvora.

VSRH je primijenio čl. 91. st. 2 novog KZ-a, prema kojemu će počinitelj ratnog zločina silovanjem, spolnim porobljavanjem, prisiljavanjem na prostituciju, trudnoću, sterilizaciju ili koji drugi oblik spolnog nasilja biti kažnjen kaznom zatvora od najmanje tri godine. Navedeni zakon je blaži za konkretne počinitelje od OKZ RH, koji je za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. imao viši propisani minimum (5 godina zatvora).

Prema novome KZ-u, tek ukoliko je kazneno djelo počinjeno prema velikom broju osoba ili na osobito okrutan ili podmukao način, počinitelj će biti kažnjen kaznom zatvora propisanom čl. 91. st. 1 – od minimalno 5 godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Na taj se način silovanje u nekvalificiranim oblicima ne smatra nečovječnim postupanjem i nanošenjem velikih patnji koje su navedene u čl. 91. st. 1. t. 2. i 3. KZ-a, što je u izravnoj suprotnosti s čl. 27. st. 2. IV. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba od 12. kolovoza 1949. godine, kojom se između ostalog propisuje „osobito će se štititi žene od svakog napada na njihovu čast i osobito od silovanja...“

Nažalost, novo zakonodavstvo ne slijedi praksu i postignuća MKSJ u procesuiranju seksualnog nasilja, koje silovanja kvalificira kao vrstu mučenja.²⁸

Kao i u ostalim slučajevima u kojima su osumnjičeni za zločine nedostupni hrvatskim vlastima, i učinkovito procesuiranje ovisit će o suradnji pravosudnih tijela država u regiji te o ujednačavanju/približavanju pravnih tumačenja i praksi. TRZ je u više predmeta odbilo postupati po zahtjevima DORH-a, smatrajući da se ne radi o ratnim zločinima počinjenim silovanjem, već o (običnim) kaznenim djelima silovanja, za čiji je progon nastupila zastara.

28 U predmetu *Mucić i dr.* silovanje je kvalificirano kao vrsta mučenja. Suci MKSJ su izričući 1998. godine presudu u tome predmetu naveli: „Nesporno je da se djelo silovanja može smatrati mučenjem prema običajnom međunarodnom pravu (...) Raspravno vijeće smatra silovanje bilo koje osobe činom dostojnim prezira, kojim se vrijeđa sama suština ljudskog dostojanstva i fizičkog integriteta.“

2. Najava donošenja zakona o pravima žrtava seksualnog zlostavljanja u Domovinskom ratu

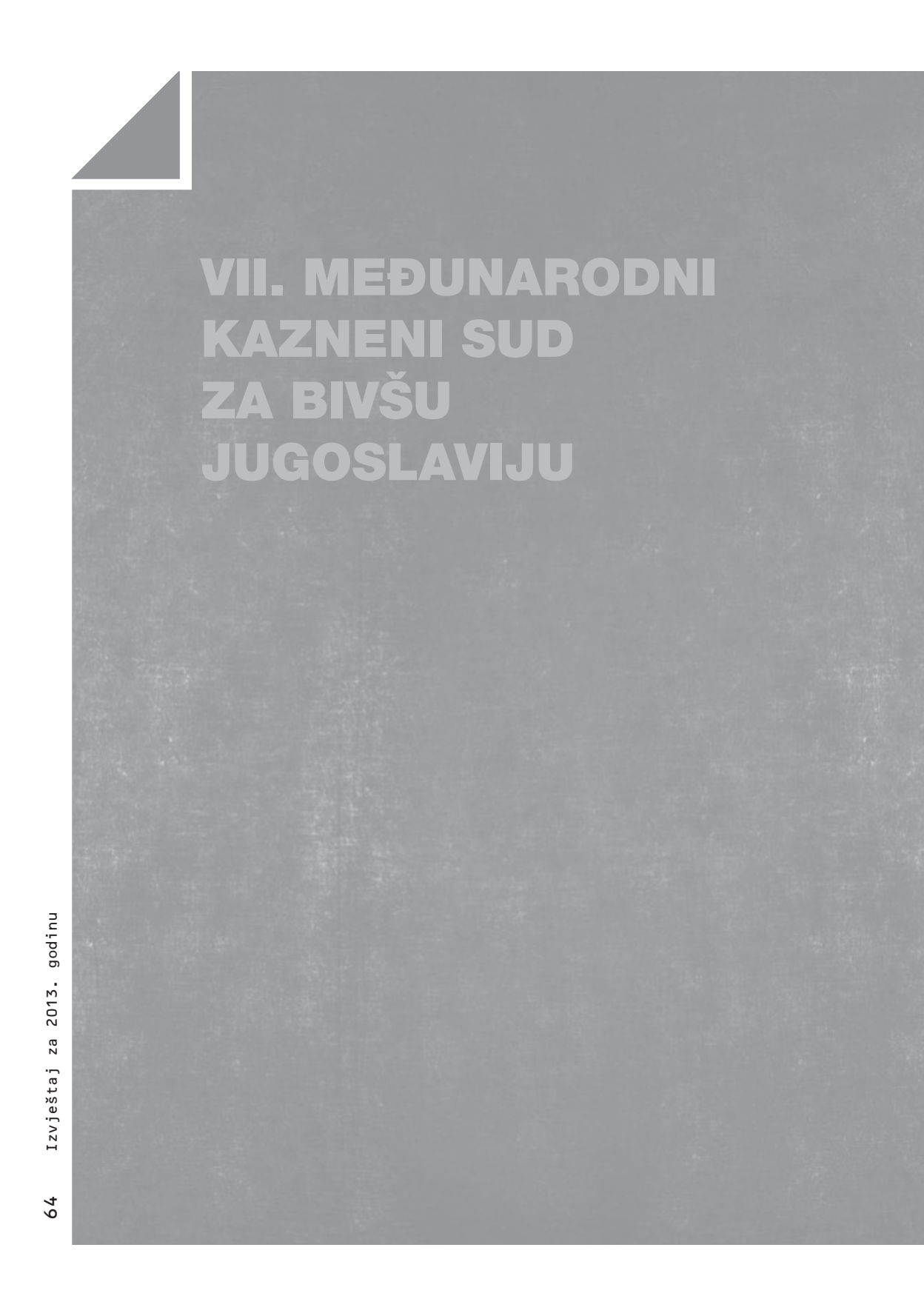
Kako bi propisala obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju seksualnog nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim seksualnom nasilju te načine njihove suradnje, Vlada RH je krajem studenoga 2012. godine usvojila *Protokol o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja*. U siječnju 2013. godine Vlada RH je najavila i donošenje zakona o pravima žrtava seksualnog zlostavljanja u Domovinskom ratu.

U Hrvatskoj, kao niti u ostalim državama nastalim raspadom SFRJ, nije bilo odgovarajućeg kaznenog progona počinitelja niti je (zadovoljavajuće) riješeno pitanje obeštećenja ove kategorije žrtava.²⁹ Tek pojedine osobe koje su pretrpjele neki oblik seksualnog zlostavljanja tijekom Domovinskog rata mogu ostvariti zaštitu svojih prava. Temeljem postojećih *Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji* i *Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata* tek je 16 žrtava silovanja ostvarilo status hrvatskog ratnog vojnog invalida (4 žene i 2 muškarca) ili civilnog invalida rata (10 žena).

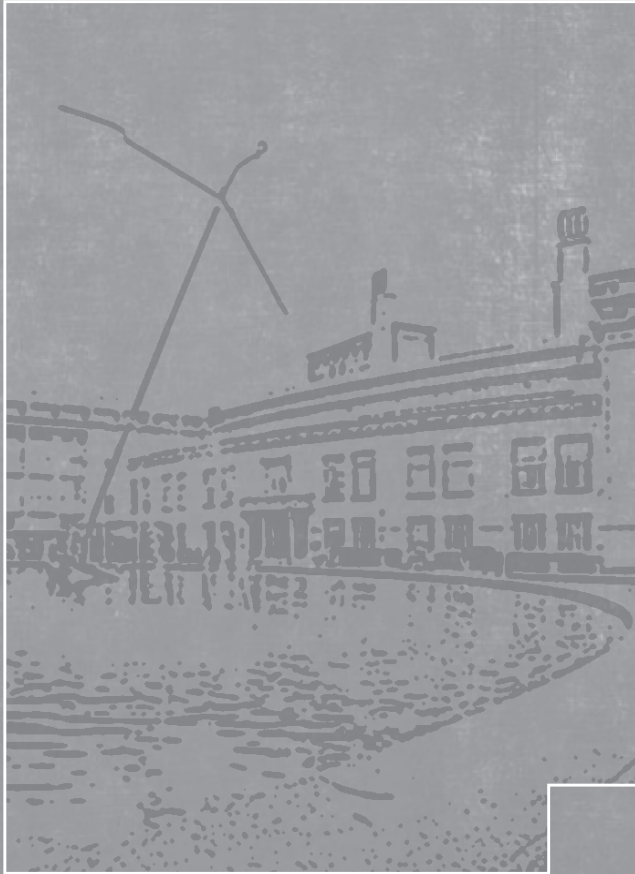
Novi zakon trebao bi omogućiti žrtvama silovanja i seksualnog zlostavljanja ponovnu integraciju u društvo, osloboditi ih stigme „silovanih“ i „zaboravljenih“, ojačati psihosocijalnu pomoć i materijalno im pomoći. Time bi žrtve ponovno trebale steći osjećaj pripadanja društvu i vjere u sustav. Podrška, prije svega psihosocijalna, trebala bi biti omogućena i članovima njihovih obitelji. Sve navedeno trebalo bi potaknuti žrtve na progovaranje o počinjenim zločinima, procesuiranje počinitelja, povrat njihova dostojanstva i podizanje kvalitete njihova života.

Javna rasprava o navedenom zakonu trebala je biti zaključena u prosincu 2013. godine, no to se nije dogodilo. Započela je u ožujku i trajat će do svibnja 2014. godine.

²⁹ Iz Rezolucije 1670 Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, usvojene 2009. godine.

VII. MEĐUNARODNI KAZNENI SUD ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

A. Narušena vjerodostojnost nizom oslobađajućih presuda i unutaršnjim sumnjama i optužbama

Tijekom 2012. i 2013. godine, ozbiljno je narušeno povjerenje koje su post-jugoslavenska društva, udruženja žrtava i organizacije za zaštitu i promociju ljudskih prava imali prema Tribunalu. Niz oslobađajućih presuda: hrvatskih generala Ante Gotovine i Mladena Markača, lidera Oslobodilačke vojske Kosova Ramusha Haradinaja, Idriza Balaja i Lahi Brahimaja, načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije (VJ) Momčila Perišića i čelnika Državne bezbednosti Srbije Jovice Stanišića i Franka Simatovića, oštri tonovi koje su rabili suci u izdvojenim mišljenjima u nekim od navedenih predmeta te navodi suca Frederika Harhoffa o nedozvoljenim utjecajima predsjednika MKSJ Theodora Merona na suce kako bi donosili politički motivirane odluke diskreditirali su dotadašnja postignuća Tribunala.

Unatoč narušenom povjerenju, nedvojbeno je da se radi o instituciji koja je, procesuiranjem 161 osobe, među kojima su se nalazili čelnici država, vlada, načelnici generalštabova, ministri unutarnjih poslova i mnogi drugi politički, vojni i policijski dužnosnici visokog i srednjeg ranga na raznim stranama u sukobima, ostvarila ogroman napredak u razvoju međunarodnog humanitarnog prava, pridonijela utvrđivanju povijesnih činjenica o ratovima na području bivše SFRJ, borila se protiv (uvijek prisutnog) poricanja istine i pokušala pomoći društvima novonastalih država da se suoče sa svojom nedavnom ratnom prošlošću.

Posljednju fazu rada Tribunal nužno mora iskoristiti kako bi povratio povjerenje udruženja žrtava i civilnog društva i ostavio utisak da je njegovim radom ostvarena pravda za žrtve.

Haaška optuženja							
pripadnici političkih ili vojnih struktura	osuđeni	oslobođeni	obustava postupka zbog smrti	optužnica povučena	u tijeku (rasprava ili žalbeni postupak)	transferirani nacionalnim sudovima	ukupno
HV	nitko	3 – Ivan Čermak, Ante Gotovina i Mladen Markač	1 – Janko Bobetko	nitko	nitko	2 – Rahim Ademi – oslobođen; Mirko Norac – osuđen	6
„RSK“	2 – Milan Babić i Milan Martić	nitko	1 – Slavko Dokmanović	nitko	1 – Goran Hadžić	nitko	4
BiH – Armija BiH	5 – Rasim Delić, Enver Hadžihasanović, Amir Kubura, Hazim Delić i Esad Landžo	3 – Sefer Halilović, Zejnil Delalić i Naser Orić	1 – Mehmed Alagić	nitko	nitko	nitko	9
BiH – Republika Srpska i VRS	41 – Milan Lukić, Sredoje Lukić, Ljubomir Borovčanin, Predrag Banović, Vidoje Blagojević, Dragan Jokić, Radoslav Brđanin, Ranko Česić, Miroslav Deronjić, Dražen Erdemović, Stanislav Galić, Goran Jelišić, Momčilo Krajišnik, Milorad Krnojević, Radislav Krstić, Dragoljub Kunarac, Radomir Kovač, Zoran Vuković, Miroslav Kvočka, Dragoljub Prcać, Milojica Kos, Mlađo Radić, Zoran Žigić, Dragomir Milošević, Darko Mrđa, Dragan Nikolić, Momir Nikolić, Dragan Obrenović, Biljana Plavšić, Duško Sikirića, Damir Došen, Dragan Kolundžija, Blagoje Simić, Miroslav Tadić, Simo Zarić, Milan Simić, Milomir Stakić, Duško Tadić, Stevan Todorović, Mitar Vasiljević i Dragan Zelenović	nitko	10 – Milan Gvero, Đorđe Đukić, Milan Kovačević, Simo Drljača, Nikica Janjić, Slobodan Miljković, Goran Borovnica, Momir Talić, Janko Janjić i Dragan Gagović	14 – Zdravko Govedarica, Gruban (ime nepoznato), Predrag Kostić, Nedjeljko Paspalj, Milan Pavić, Milutin Popović, Draženko Predojević, Željko Savić, Mirko Babić, Nenad Banović, Nedjeljko Timarac, Goran Lajić, Dragan Kondić i Dragomir Šaponja	10 – Radovan Karadžić, Ratko Mladić, Mičo Stanišić, Stojan Župljanin, Zdravko Tolimir, Vujadin Popović, Ljubiša Beara, Drago Nikolić, Radivoje Miletić i Vinko Pandurević	9 – Željko Mejakić, Momčilo Gruban, Dušan Fuštar, Duško Knežević, Gojko Janković, Radovan Stanković, Mitar Rašević, Savo Todović i Milorad Trbić – svi osuđeni	84
BiH – „Herceg-Bosna“ i HVO	12 – Zlatko Aleksovski, Tihomir Blaškić, Miroslav Bralo, Anto Furundžija, Dario Kordić, Mario Čerkez, Drago Josipović, Vladimir Šantić, Mladen Naletilić, Vinko Martinović, Ivica Rajić i Zdravko Mucić	4 – Zoran Kupreškić, Mirjan Kupreškić, Vlatko Kupreškić i Dragan Papić	1 – Stipe Alilović	4 – Ivan Šantić, Pero Skopljak, Marinko Katava i Zoran Marinić	6 – Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Slobodan Praljak, Milivoj Petković, Valentin Čorić i Berislav Pušić	1 – Paško Ljubičić – osuđen	28
SRJ, Srbija, JNA, VJ	10 – Vlastimir Đorđević, Nikola Šainović, Dragoljub Ojdanić, Nebojša Pavković, Vladimir Lazarević, Sreten Lukić, Miodrag Jokić, Mile Mrkšić, Veselin Šijvančanin i Pavle Strugar	3 – Momčilo Perišić, Milan Milutinović i Miroslav Radić	3 – Vlajko Stojilković, Slobodan Mjlošević i Željko Ražnatović “Arkan”	1 – Milan Zec	3 – Vojislav Šešelj, Jovica Stanišić i Franko Simatović	1 – Vladimir Kovačević – postupak obustavljen zbog bolesti	21
OVK	2 – Lahi Brahimaj i Haradin Bala	4 – Ramush Haradinaj, Idriz Balaj, Fatmir Limaj i Isak Musliu	nitko	1 – Agim Murtezi	nitko	nitko	7
Makedonija	1 – Johan Tarčulovski	1 – Ljube Boškovski	nitko	nitko	nitko	nitko	2
ukupno	73	18	17	20	20	13	161

B. Presude relevantne za Hrvatsku donijete tijekom 2013. godine

Tijekom 2013. godine na MKSJ donesene su dvije prvostupajnske i jedna presuda Žalbenog vijeća relevantne za Hrvatsku.

Momčilo Perišić

Dana 28. veljače 2013. godine, Žalbeno vijeće oslobodilo je Momčila Perišića, bivšeg načelnika Generalštaba VJ, prethodno presudom Raspravnog vijeća osuđenog na 27 godina zatvora zbog pomaganja i podržavanja topničkih i snajperskih napada na civile u Sarajevu s položaja Vojske Republike Srpske od 1993. do 1995. godine, ubojstva oko 7000 Muslimana i premještanja stanovništva Srebrenice u srpnju 1995. godine te nesprječavanja i nekažnjavanja počinitelja raketnih napada na Zagreb u svibnju 1995. godine, u kojem je poginulo sedmero civila.

Jadranko Prlić i dr.

Dana 29. svibnja 2013. godine, Raspravno je vijeće nepravomoćno osudilo šestoricu čelnika Herceg-Bosne i HVO-a: Jadranko Prlića na 25, Brunu Stojića, Slobodana Praljka i Milivoja Petkovića na po 20, Valentina Čorića na 16, a Berislava Pušića na 10 godina zatvora zbog sudjelovanja u udruženom zločinačkom pothvatu, na čijem je čelu bio tadašnji predsjednik RH Franjo Tuđman, čiji je cilj bio podjarmljivanje Muslimana i drugih nehrvata koji su živjeli na područjima BiH za koje se tvrdilo da pripadaju Hrvatskoj zajednici (kasnije Republici) Herceg-Bosni kako bi ih s tih prostora protjerali i uspostavili hrvatski teritorij u granicama Banovine Hrvatske iz 1939. godine. Zločini su uključivali zatvaranja u logore, silovanja, ubijanja, pljačku, protupravne deložacije i uništavanje kulturne baštine.³⁰

³⁰ Ovakva presuda je u Hrvatskoj naišla na kritiku premijera Milanovića i osudu uglavnom desno orijentiranih političara, kao i velikog dijela javnosti. Mnogo umjereniji je bio predsjednik Josipović, koji je odnose Hrvatske i BiH u vrijeme rata ocijenio „ambivalentnima“, istaknuvši da je bilo grešaka hrvatske politike prema BiH.

Jovica Stanišić i Franko Simatović

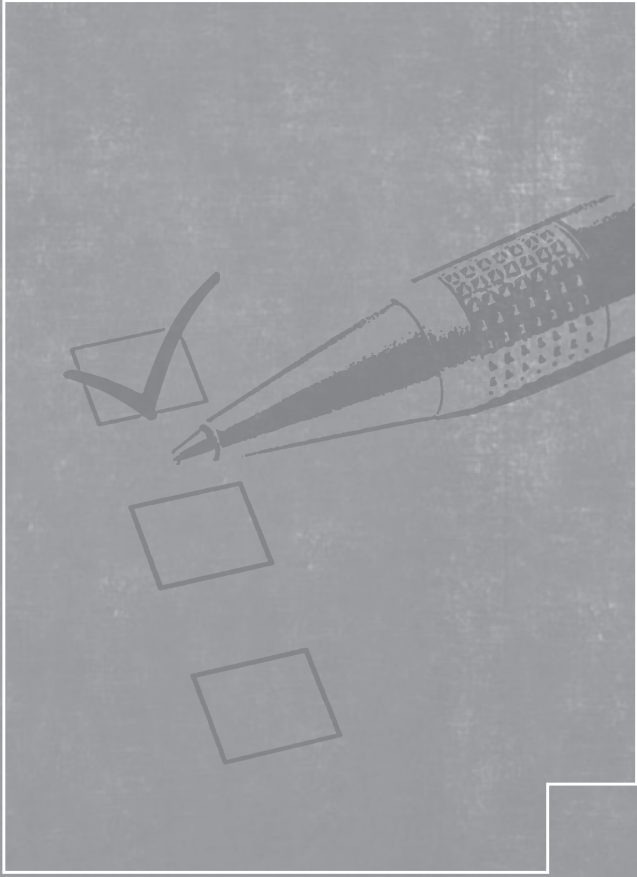
Dana 30. svibnja 2013. godine, Raspravno vijeće nepravomoćno je oslobodilo čelnike Državne bezbednosti Srbije Jovicu Stanišića i Franka Simatovića optužbe za zločine počinjene nad nesrbima u Hrvatskoj i BiH od 1991. do 1995. godine. Zločini koje su, izvan razumne sumnje, počinili pripadnici jedinica Državne bezbednosti za posebne namjene Srbije (Crvene beretke), Škorpiona, Srpske dobrovoljačke garde i Policije SAO Krajine, nisu pripisani optuženim čelnicima Državne bezbednosti Srbije.

Nakon pravomoćnog oslobađanja Perišića i nepravomoćnog oslobađanja Stanišića i Simatovića, ostaje porazna činjenica da nitko od pripadnika državnog vrha SRJ i Srbije te vrha JNA, izuzev niže rangiranih zapovjednika (Miodraga Jokića i Pavla Strugara za zločine počinjene na području Dubrovnika, a Mileta Mrkšića i Veselina Šljivančanina za zločine na području Vukovara), nije na MKSJ osuđen za zločine počinjene na području Hrvatske. Očekuje se još samo prvostupajnska odluka u predmetu vođe srpskih radikala Vojislava Šešelja.

Za zločine počinjene u Hrvatskoj, osim navedenih srednje ili nižepozicioniranih oficira JNA, na MKSJ osuđeni su tek krajiški lideri Milan Martić i Milan Babić, dok je postupak protiv Gorana Hadžića u tijeku.

S obzirom da su posljednje optužnice na MKSJ podignute još 2004. godine, odgovornost za istraživanje i procesuiranje ratnih zločina posljednjih deset godina isključivo je na nacionalnim pravosuđima država u regiji. No haaški istražitelji proveli su brojne istrage nakon kojih Tužiteljstvo MKSJ nije podiglo optužnice, jer se haaško tužiteljstvo uglavnom usredotočilo na optuživanja osoba koje su bile u vrhu vojnih i civilnih vlasti zaraćenih strana. S obzirom na mogućnost korištenja dokaza koje su prikupila tijela MKSJ u postupcima pred nacionalnim sudovima, daljnja procesuiranja ovise o nastojanjima lokalnih tužiteljstava i mogućnostima pribavljanja podataka sa MKSJ.

VIII. PREPORUKE

Ponavljamo preporuke iz naših ranijih izvještaja koje nisu primijenjene:

- Zbog povećanog opsega posla, Županijskom sudu u Zagrebu nužno je osigurati veći broj adekvatnih sudnica, koje mogu primiti svu zainteresiranu javnost;
- Vlada Republike Hrvatske treba što prije donijeti *Nacionalnu strategiju za razvoj sustava podrške žrtvama i svjedocima*, kako bi se postojeći sustav podrške proširio, a obujam podrške povećao;
- Vlada Republike Hrvatske treba donijeti Odluku kojom bi se na nedvojen način otpisali troškovi izgubljenih parnica svim tužiteljima/oštećenima koji nisu uspjeli ostvariti naknadu nematerijalne štete zbog smrti bliske osobe te omogućio povrat sredstava onima koji su već platili parnične troškove ili čija je imovina zaplijenjena;
- Potrebno je donijeti Nacionalni program i Zakon o osnivanju fonda za obeštećenje svih žrtava rata kojim bi se naknada štete uredila u skladu s *Temeljnim načelima i smjernicama o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnih ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava UN-a*;
- Potrebno je staviti izvan snage *Zakon o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije*, štetan akt koji narušava odnose između Hrvatske i Srbije;
- Među državama u regiji nužno je potpisati ugovore s ciljem efikasnijih procesuiranja počinitelja zločina i izbjegavati politizaciju suđenja za ratne zločine;
- Kako bi osobe koje su preživjele silovanja, kao i sve druge civilne žrtve rata, mogle ostvariti svoja prava, potrebno je donijeti novi ili izmijeniti postojeći *Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata* te donijeti najavljeni zakon o pravima žrtava seksualno zlostavljanih u Domovinskom ratu;
- Kako bi se poboljšala podrška žrtvama ratnih zločina počinjenih seksualnim nasiljem, nužno je što prije ustrojiti timove te educirati osobe u svim državnim tijelima koje se bave žrtvama zločina seksualnog nasilja.

Navodimo i nove preporuke:

- Nužno je unaprijediti regionalnu suradnju formiranjem zajedničkih istražnih timova u predmetima koji zahtijevaju koordinirani rad i/ili istraživanje u više država;
- Potrebno je izmijeniti čl. 91. novoga Kaznenog zakona te silovanje i druge oblike seksualnog zlostavljanja visinom propisane kazne izjednačiti s ratnim zločinom počinjenim mučenjem i nečovječnim postupanjem, čime bi se slijedila praksa i postignuća MKSJ;
- Zbog povezanosti brojnih ratnih zločina s prisvajanjem imovine žrtava, nužno je istražiti porijeklo imovine svih osuđenih za ratne zločine;

- Nužno je lišiti pravosudne djelatnike bilo kakvog političkog utjecaja i omogućiti ujednačavanje standarda u postupanju između pravosudnih tijela država u regiji, kako bi se što veći broj počinitelja i zapovjedno odgovornih osoba privedo pravdi, ali i okončali progoni osoba za koje ne postoje dokazi da su počinitelji ili ukinule presude protiv neopravdano osuđenih;
- Potrebno je prekinuti s anonimizacijom osobnih podataka (imena) okrivljenih za ratne zločine – zbog značaja procesuiranja ratnih zločina za društva u Hrvatskoj i u ostalim post-jugoslavenskih državama, prioritet se mora dati pravu javnosti da bude informirana o tijeku postupaka i identitetu okrivljenih za ratne zločine.

IX. PRILOZI

Da li sudovi u Republici Hrvatskoj teže kažnjavaju srpske od hrvatskih ratnih zločinaca? (analiza zakonske i sudske politike kažnjavanja počinitelja kaznenih djela ratnih zločina)

Marko Sjekavica, Jelena Đokić Jović i Maja Kovačević Bošković³¹

Uvod

S ciljem utvrđivanja točnosti polazne premise našeg istraživanja da sudovi u Republici Hrvatskoj, prilikom izricanja kaznenih sankcija počiniteljima ratnih zločina, nisu etnički indiferentni, već da u visini izrečenih zatvorskih kazni postoji razlika povezana s etničkom pripadnošću počinitelja kaznenog djela i oštećenika, analizirali smo pravomoćno okončane predmete ratnih zločina procesuirane pred svim stvarno nadležnim sudovima u Hrvatskoj³² u razdoblju od 2000. godine do danas. S obzirom na predmet našeg interesa, jasno je da smo obradili samo osuđujuće presude i to većinom one o kojima je odlučivao Vrhovni sud Republike Hrvatske u višoj instanci.³³ Iz razmatranja smo isključili presude donesene *in absentia*, budući da u tim predmetima sudovi nisu raspolagali svim informacijama relevantnim za odmjeravanje kazne.³⁴

U analizu sudske prakse krenuli smo s pretpostavkom da je činjenično stanje u dispozitivima presuda, koje je potvrdio VSRH, pravilno utvrđeno te nismo ulazili u ocjenu dokaza. Naime, istu nismo ni smatrali presudnom za utvrđivanje adekvatnosti određivanja kaznenih sankcija na dokazani činjenični supstrat inkriminiranog događaja. Fokus nam je bio na određivanju relacije zakonskog okvira naspram sudačke individualizacije izrečenih kaznenih sankcija. U tom kontekstu pod povećalo smo stavili upravo nacionalnu pripadnost osuđenika i oštećenika jer smo višegodišnjim sustavnim promatranjem suđenja za ratne zločine u Republici Hrvatskoj i analizom odnosnih kaznenih postupaka, *prima facie* primijetili veća odstupanja sudačke politike kažnjavanja hrvatskih i srpskih počinitelja, pri čemu su ovi potonji strože kažnjavani. Uvidom u dijelove obrazloženja analiziranih presuda, koji tretiraju odmjeravanje kaznenopravne sankcije, stječe se dojam da sudovi češće paušalno i koristeći uopćene formulacije pristupaju ovom važnom dijelu sudova-

31 Autori se zahvaljuju prof. dr. sc. Petru Novoselcu i doc. dr. sc. Maji Munivrana Vajda na stručnim savjetima i komentarima prilikom izrade ovog rada.

32 U kaznenim predmetima za ratne zločine stvarno nadležni bili su svi županijski sudovi, a izmjenama i dopunama Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda iz 2011. godine (NN 125/11) propisana je isključiva nadležnost četiri županijska suda, u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu.

33 Bilo je i predmeta u kojima na prvostupanjku presudu nije uložena žalba pa tako VSRH nije imao priliku o njima se očitovati.

34 Takav stav u odnosu na nemogućnost utvrđivanja olakotnih okolnosti zbog odsutnosti okrivljenika zauzeo je Županijski sud u Splitu u presudi K-98/09 od 29. prosinca 2009. godine, str. 9.

nja, koji bi trebao biti „jednako važan, ako ne i važniji od dijela koji se bavi utvrđivanjem krivnje“.³⁵ Iznesene pretpostavke smo provedenom analizom željeli potvrditi i osnažiti ili ih pak opovrgnuti, o čemu u nastavku donosimo rezultate i zaključke s obrazloženjem.

„Ocjene o politici kažnjavanja (posebno sudskoj) nužno je potrebno temeljiti na egzaktnim pokazateljima – statističkim podacima o vrijednostima koje istražujemo.“³⁶ Stoga smo svoje zaključke izvodili isključivo iz detaljnog uvida u spise 74 kaznena predmeta (rezultiranih osuđujućim presudama u odnosu na 109 osoba), koji bi trebali predstavljati sve pravomoćno presuđene predmete ratnih zločina³⁷, suđene pred sudovima u RH, u razdoblju od 1. siječnja 2000. do 1. siječnja 2014. godine.

Teorijski osvrt o svrsi kaznenih sankcija

Sažeto rečeno, svrha kažnjavanja sastoji se od specijalne i generalne prevencije te od retribucije društva prema počiniteljima kaznenih djela. U suvremenim pravnim porecima zapadnog tipa, težište se pomaknulo na preventivni element kažnjavanja s ciljem odvratanja od činjenja budućih krimena i s težnjom resocijalizacije počinitelja kaznenih djela, iako i sama osuda i kazna, u smislu retribucije, ostaje sastavni dio izricanja kaznenih sankcija.

Odmjeravanje odgovarajuće kazne pojedinačnom počinitelju kaznenog djela složen je intelektualni proces koji od osoba koje obnašaju sudačku dužnost zahtijeva pažljivu ocjenu svih otegotnih i olakotnih okolnosti koje egzistiraju na strani okrivljenika, kako u trenutku počinjenja kaznenog djela, tako i u trenutku izricanja kazneno-pravne sankcije. Tu je zapravo riječ o individualizaciji kazne, koja ne bi smjela biti shvaćena kao „mehanički proces primjene zakonske norme u odnosu na konkretnog optuženika“.³⁸ Prilikom odmjerenja kazne jedna od važnih okolnosti koju sud mora imati u vidu jest i stupanj društvene opasnosti određenog zabranjenog ponašanja, koji je u slučaju kaznenih djela ratnog zločina neupitno velik i izražen.

Odmjeravanju kazne sud ne može pristupati arbitrarno, već se pri tome mora zadržati u rasponu omeđenim zakonskim minimumom i maksimumom. Ipak, sudska diskrecija dopušta da u procesu primjene apstraktne zakonske norme na

35 Kos, Damir, Opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne, u: Kazneni zakon u praktičnoj primjeni, Informator, 2004. godine, str. 1.

36 Svedrović, Marijan, Izvanredno ublažavanje kazne u Republici Hrvatskoj, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 11, broj 2/2004, str. 783-839., str. 784.

37 Ovo se odnosi na bazu podataka triju organizacija za zaštitu ljudskih prava: Centra za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek, *Documente* – Centra za suočavanje s prošlošću, i Gradanskog odbora za ljudska prava, koje prate suđenja za ratne zločine, redovito ažuriranu s podacima DORH-a i usklađenu s bazom podataka Misije OESS-a u RH, odnosno od 2008. godine Uredom ove međunarodne organizacije u Zagrebu.

38 Kos, *op. cit.*, str. 2. ovog rada.

individualnog počinitelja, sud kreira politiku kažnjavanja, koja kroz pojedinačnu primjenu prava odražava stvarnu iskorištenost zakonske penalne politike. Potonja je određena ne samo Posebnim dijelom Kaznenog zakona koji za svako pojedinačno kazneno djelo, u svom osnovnom i kvalificiranom obliku, propisuje najnižu i najvišu moguću kaznu, već i kriterijima Općeg dijela Kaznenog zakona. Njih sud prilikom kažnjavanja uzima u obzir, a odnose se na zakonom izričito propisanu mogućnost ublažavanja kazne (zakonsko ublažavanje)³⁹ i oslobođenja od kazne, kod kojega je sudu također implicirana mogućnost ublažavanja. Pored općih pravila o izboru vrste i mjere kazne, koja obuhvaćaju ocjenu: stupnja krivnje počinitelja, razine pogibeljnosti kaznenog djela i mogućnosti postizanja svrhe kažnjavanja, za sud je bitna i pažljiva ocjena svih otegotnih i olakotnih okolnosti koje nađe na strani okrivljenika.

Kada sud, kao iznimnu ovlast, primjenjuje institut ublažavanja kazne, odnosno odmjerava kaznu ispod donje granice propisane za određeno kazneno djelo, temeljem diskrecijske ocjene da su ostvarene osobito olakotne okolnosti - sudsko ublažavanje - dužan je posebno navesti razloge temeljem kojih je našao da su utvrđene olakotne okolnosti 'osobito olakotne' (ublažajne okolnosti⁴⁰) te da zbog njih kaznu treba ublažiti, a da će se i na taj način postići svrha kažnjavanja. U praksi se često to ne čini te se općenito šturo i šablonizirano pristupa ovom dijelu obrazloženja presude.⁴¹

Može li zapovjedna odgovornost (počinjenje kaznenog djela ratnog zločina nečinjenjem) biti osnova za zakonsko ublažavanje kazne?

Budući da Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske, koji se primjenjuje u predmetima ratnih zločina, kao u vrijeme njihovog počinjenja važeće materijalno pravo, nije predviđao mogućnost kažnjavanja zapovjedno odgovornih osoba za počinjene zločine, ova pravna praznina, nastala zbog zabrane retroaktivne primjene kaznenog prava, premoštena je pozivanjem na odredbu čl. 28. OKZ RH o počinjenju kaznenih djela nečinjenjem.

OKZRH nije predviđao mogućnost blažeg kažnjavanja počinitelja koji su kazneno djelo počinili nečinjenjem.

39 Primjerice u slučajevima počinjenja kaznenog djela nečinjenjem, a nije riječ o kaznom djelu koje se može počiniti isključivo nečinjenjem, kod kaznenih djela u pokušaju, pomaganja kao oblika počinjenja kaznenog djela, prekoračenja granica nužne obrane, bitno smanjene ubrojivosti okrivljenika i slično, gdje zakon propisuje mogućnost izricanja blaže kazne.

40 Garačić, Ana, Ublažavanje kazne po šestoj noveli Kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 2/2006, str. 451-467., str. 459.

41 „Sud prvoga stupnja pravilno je utvrdio da optuženik prije nije dolazio u sukob sa zakonom, da je otac jednog maloljetnog djeteta, da ima nesredene obiteljske prilike i da je do sada u svemu bio pozitivan. To jesu olakotne okolnosti i sud ih je trebao cijiniti, no prvostupanjski sud ih je precijenio te pogrešno zaključio da one, u svojoj ukupnosti, predstavljaju osobito olakotne okolnosti.“ (Iz odluke VSH, KZ-13/88 od 8. lipnja 1988. godine)

Ovu mogućnost, u vidu jednog od temelja zakonskog ublažavanja kazne počinitelju proglašenim krivim za kazneno djelo koje je počinio nečinjenjem (*omissio*), uveo je Kazneni zakon iz 1997. godine. Iznimka od ublažavanja je dakako kazneno djelo koje se može počiniti samo nečinjenjem (omisivni delikt), jer u tom slučaju nečinjenje predstavlja dio bića kaznenog djela i ne bi bilo smisla ponovno ga uzimati u obzir kao olakotnu okolnost, prilikom odmjeravanja i eventualnog ublažavanja kazne počinitelju (primjerice kazneno djelo nepružanja pomoći).

Kod zapovjedne odgovornosti radi se o školskom primjeru omisivnog postupanja okrivljenika.⁴² Pravni rezon nalagao bi primjenu odredbi novijeg Kaznenog zakona u segmentu zakonskog ublažavanja kod nečinjenja, kao povoljnijeg za optuženika. Međutim noviji zakon (kako onaj iz 1997., u koji je novelom iz 2004. implementirana zapovjedna odgovornost, tako i onaj iz 2013. godine⁴³) isključuje mogućnost ublažavanja kazne u slučajevima zapovjedne odgovornosti. Propisano je da će se *de iure* ili *de facto* zapovjednik koji je svoje podređene propustio spriječiti u zabranjenom ponašanju, kazniti isto kao i sam počinitelj. Stoga bi sudovi, ne ulazeći ovdje u pitanje olakotnih i otegotnih okolnosti koje mogu biti bitno drukčije kod izravnog počinitelja kaznenog djela ratnog zločina i kod zapovjednika, prilikom odmjeravanja kazne trebali pred sobom imati isti pravni okvir kažnjavanja osoba optuženih po izravnoj i po zapovjednoj odgovornosti.

Pravni okvir kažnjavanja kaznenih djela ratnih zločina

Tempore criminis primjenjivi zakon bio je Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske, koji je za tri vrste kaznenog djela ratnog zločina (protiv civilnog stanovništva – čl. 120., protiv ranjenika i bolesnika – čl. 121. te protiv ratnih zarobljenika – čl. 122.) propisivao kaznu zatvora u rasponu od 5 do 15 godina ili kaznu zatvora u trajanju od 20 godina.

Želimo ukazati da je novi Kazneni zakon koji je stupio na snagu 1. siječnja 2013. godine drukčije regulirao kazneno djelo ratnog zločina i to kao jedinstveno kazneno djelo koje ima svoj osnovni i blaži oblik. Za osnovni oblik (čl. 91. st. 1.) propisana je kaznena sankcija u trajanju od 5 do 20 godina te kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 21 do 40, odnosno iznimno za kaznena djela počinjena u stjecaju jedinstvena kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 50 godina.

42 Jasno je da zapovjednik može sam zapovjediti ili počiniti zločin, međutim u tom slučaju se ne radi o zapovjednoj odgovornosti u pravom smislu, već o izravnoj odgovornosti zapovjednika za vlastito činjenje.

43 U Kaznenom zakonu iz 1997. godine i novom Kaznenom zakonu koji je stupio na snagu 1. siječnja 2013. godine, u Posebnom dijelu, kao zasebno kazneno djelo normirana je Zapovjedna odgovornost (čl. 167.a KZ-a iz 1997., uveden novelom iz 2004. godine), odnosno Odgovornost zapovjednika (čl. 96. KZ-a), mada se sa stanovišta dijela pravne teorije i prakse međunarodnih kaznenih sudova ne radi o zasebnom kaznenom djelu, već o obliku kaznene odgovornosti. Doduše i kod nas, iako smješten u Posebnom dijelu kaznenog zakona, st. 1. odnosnog članka, zapovjednu odgovornost tretira kao poseban oblik kaznene odgovornosti, dok se stavci 2. i 3., koji inkriminiraju kršenje dužnog nadzora i neprijavlivanje kaznenog djela, odnose na zapovjednu odgovornost kao oblik kaznenog djela.

Međutim za blaži oblik (čl. 91. st. 2.) propisana je kazna zatvora u trajanju od 3 (do 20 godina).⁴⁴ Budući da je u određenim slučajevima zakonski minimum propisane kaznene sankcije manji, ovaj se zakon primjenjuje na osobe optužene za ratne zločine, budući da je blaži (*lex mitior*) i time za njih povoljniji.⁴⁵ Imajući u vidu da bi ovakva razlika u zapriječenim kaznama, primjenjivim na počinitelje ratnih zločina procesuirane prije i nakon stupanja na snagu novog Kaznenog zakona, imala odraz i na rezultate ove analize, jer bismo onda i tu okolnost trebali uzeti u obzir prilikom komparacije pojedinih kaznenih predmeta, napominjemo da među analiziranim kaznenim predmetima nije bilo onih u kojima bi se primijenili novopropisani posebni minimumi.⁴⁶

Vežano za prethodno elaborirani institut ublažavanja kazne, ukazujemo da je isti reguliran u *tempore criminis* važećem zakonskom čl. 38. st. 2. i čl. 39. OKZ RH. S tim u vezi VSRH je u svom pravnom shvaćanju proširene sjednice Krivičnog odjela od 17. lipnja 1985. godine jasno naveo da je sud dužan, kad ublažava kaznu, „posebno navesti razloge na osnovi kojih je našao da su utvrđene olakotne okolnosti ‘osobito olakotne’ i da kaznu zbog toga treba ublažiti.“

Komparativni prikaz sudske prakse MKSJ-a

Najvažniji čimbenik u procesu odmjeravanja kazne pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju je težina djela.⁴⁷ Ona se procjenjuje u kontekstu prirode zločina, obujma i načina na koji je počinjen te oblika i stupnja kaznene odgovornosti (MKSJ operira terminom *mens rea*). Pobrojani elementi, ukoliko su, kao dio bića kaznenog djela, uzeti kao temelj u procesu odmjeravanja kazne, ne mogu se još dodatno valorizirati kao otegotne okolnosti.

44 *De lege ferenda*, ovakvo normiranje kaznenog djela ratnog zločina smatramo lošim jer je stvorilo jedan mastodontski i nepregledni zakonski članak s detaljnim opisom različitih modaliteta odnosno kaznenog djela. Blaža kaznena sankcija koju propisuje drugi stavak, čime zapravo uvodi blaži oblik osnovnog kaznenog djela, propisana je za neke izuzetno teške načine počinjenja ratnih zločina, poput silovanja, podmuklog ubijanja ‘pripadnika neprijateljske nacije’ ili ratnih zarobljenika, sakaćenje, napad na civilno stanovništvo i na civilne ciljeve, kulturocid, etničko čišćenje itd.

45 Kazneni postupak protiv opt. Milana Španovića pred Županijskim sudom u Zagrebu rezultirao je prvostupanjskom oslobađajućom presudom br. 9 K-Rz-12/12, od 14. ožujka 2013. godine, uslijed primjene blažeg kaznenog zakona (KZ, NN 125/11 i 144/12, stupio na snagu 1. siječnja 2013.). Optuženikove radnje kojima je ‘primijenio mjere zastrašivanja i terora’ po novom Kaznenom zakonu ispuštene su kao modalitet kaznenog djela ratnog zločina. Po novom Kaznenom zakonu modalitet ‘pljačkanje gradova ili mjesta’ predstavlja blaži oblik kaznenog djela ratnog zločina, za koji je zapriječena manja kazna. Ipak sud je utvrdio da optuženikova ‘pljačka imovine stanovništva’, iako jest predstavljala dio zakonskog opisa bića utuženog kaznenog djela, nije dosegla onaj stupanj koji je stav Kaznenog odjela VSRH o cenzusu vrijednosti uništene i otuđene imovine kao modalitetu počinjenja kaznenog djela ratnog zločina, izražen u pravnom shvaćanju br. Su-IV k-4/2012 od 27. prosinca 2012., zahtijevao za utvrđivanje kaznene odgovornosti. Unatoč činjenici da je citirani predmet nepravomoćan i nije direktno obuhvaćen ovim istraživanjem, navodimo ga radi ilustracije iznesenog problema.

46 Niti jedan takav predmet nije pravomoćno okončan do konca promatranog razdoblja.

47 Ovakav stav iskristalizirao se kroz presude žalbenih vijeća u predmetima za zločin u logoru Čelebići, predmetu Aleksovski itd.

Dali smo si za pravo komparirati visinu izrečenih kazni MKSJ-a (koji je odnosne inkriminacije, osim kao ratne zločine, pravno kvalificirao i kao zločine protiv čovječnosti) i hrvatskih sudova, dijelom i zbog stava MKSJ da između istovrsnog zločina protiv čovječnosti i istovrsnog ratnog zločina nema razlike u težini.⁴⁸

Sud u procesu odmjeravanja kazne cijeni olakotne okolnosti, a obrana argumente u korist postojanja ovih okolnosti mora učiniti vjerojatnim, kao i otegotne okolnosti u čiju se egzistenciju vijeće mora uvjeriti izvan razumne sumnje. Dobrovoljna predaja, potvrdno izjašnjavanje o krivnji, značajna suradnja optuženog s tužiteljstvom, mladost optuženog u vrijeme izvršenje djela (primjerice okrivljenici Dražen Erdemović, Anto Furundžija, Goran Jelisić – s obrazloženjem vijeća da se radi o *de minimis* učinku ove olakotne okolnosti), starost optuženog (okrivljena Biljana Plavšić u trenutku optuženja bila je stara 72 godine), kajanje i empatija, pogotovu u kontekstu priznanja krivnje (predmeti Erdemović, Todorović, Plavšić, Banović, Obrenović, Dragan Nikolić, Deronjić, Mrđa, Babić, Miodrag Jokić itd.), smanjena ubroјivost, spašavanje života ili umanjivanje patnje žrtava, prinuda, dobar karakter i ranije nekažnjavanje (iznimno u predmetu Obrenović) olakotne su okolnosti koje Sud uzima u obzira u svrhu ublažavanja kazne.

Najznačajnija otegotna okolnost je zloraba pozicije nadređenog, a Sud pri tom ne traži kumulativno ispunjenje uvjeta potrebnih za osudu temeljem zapovjedne odgovornosti (čl. 7. (3.) Statuta). Mladost, ranjivost žrtve, veći broj žrtava, izvršenje zločina kroz duži period, sadizam, izopačenost, verbalno zlostavljanje prije izvršenja djela, diskriminatorni odnos, neukazivanje pomoći pojedincima u nevolji, kontinuirana patnja preživjelih žrtava zbog traume također imaju refleksiju na kaznu. Interesantno je stajalište da Sud, u sklopu okolnosti izvan konteksta počinjenja djela, kao otegotne cijeni visoko obrazovanje i inteligenciju optuženika (predmet Blagoje Simić i drugi, listopad 2003. godine, predmet Stakić, srpanj 2003. godine).

U članku 24. (1.) Statuta propisano je da će prilikom određivanja kazne zatvora imati u vidu opću praksu odmjeravanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije, no to ne znači da je Sud vezan praksom tih sudova. On čak može odmjeriti kaznu koja je iznad maksimalne kazne predviđene za isto djelo u relevantnom pravu na području *ex* Jugoslavije. Stajalište Suda je da se tu ne radi o povredi principa retroaktivnosti, i da nema govora o *restitutioni in peius*⁴⁹, budući da se *tempore criminis* u SFRJ mogla izreći i smrtna kazna. Također, nečelo *lex mitior* primjenjuje se isključivo na pravo Haškog tribunala, dakle ublažavanje domaćih materijalno-pravnih normi nema učinke na poziciju okrivljenika pred MKSJ-om.

48 Presude žalbenih vijeća u predmetu Tadić (siječanj 2000. godine) te Furundžija (srpanj 2000. godine), u kojima se prema međunarodnom običajnom pravu konstatira jednaka težina zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina. Jedino se progon, kao oblik počinjenja zločina protiv čovječnosti, zbog svoje diskriminatorne namjere, tretira teže od ratnih zločina, ali i drugih zločina protiv čovječnosti.

49 Ovo pravno pitanje raspravljeno je u predmetu Stakić, gdje je sudsko vijeće odbacilo prigovor retroaktivnosti.

Usporedbom judikature MKSJ-a i domaćih sudova, stiče se zaključak da Haški tribunal izriče strože kaznene sankcije od domaćih sudova. S jedne strane radi se i o činjenici da je Tribunal mahom procesuirao najviše rangirane vojne i političke dužnosnike zaraćenih zemalja bivše Jugoslavije, dok su domaći sudovi dobrim dijelom sudili niže rangiranim osobama. Nadalje, MKSJ prema svom Statutu ima mogućnost izricanja kazne doživotnog zatvora koju je u nekim slučajevima genocida i primijenio. Unatoč tome, možemo zaključiti da su domaći sudovi blaži prema počiniteljima ratnih zločina, posebice kad su isti pripadali domaćoj strani u sukobu ili u slučajevima osude po načelu zapovjedne odgovornosti.⁵⁰

Analiza relevantne sudske prakse u RH od 2000. do 2014. godine

Iskorištenost kaznenog okvira za kaznena djela ratnog zločina na promatranom uzorku od 109 pravomoćno osuđenih osoba⁵¹ (39 osuđenika ili 35,78% su sa hrvatske strane, 68 ili 62,39% sa srpske⁵² te 2 osuđenika s bošnjačke strane⁵³), obuhvaćenih ovom analizom, pokazala je da su zatvorske kazne počiniteljima odmjerene u rasponu od 1 do 15 i u trajanju od 20 godina i to:

- na 5 – 15 godina osuđeno je 77 osoba ili 70,64% (44 pripadnika srpskih, 2 bošnjačkih i 31 pripadnik hrvatskih postrojbi);
- na maksimalnu kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 20 godina osuđena su 2 pripadnika srpskih postrojbi, što čini 1,83% ukupnog broja počinitelja;
- na kaznu ispod zakonskog minimuma od 5 godina osuđeno je 30 osoba ili 27,53% (od čega 22 pripadnika srpskih i 8 pripadnika hrvatskih postrojbi).

Prilikom obrade podataka nismo uzimali u obzir razliku između ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, protiv bolesnika i ranjenika te protiv ratnih zarobljenika, budući da su zapriječene kazne za ova kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom iste.

Kaznena djela ratnog zločina moguće je počinuti kroz različite, zakonom alternativno određene radnje izvršenja, od kojih neke mogu biti sa smrtnom, a neke bez smrtne posljedice po zaštićeno dobro.

Od ukupnog broja osuđenika, u 60,55% slučajeva radilo se o kaznenom djelu ratnog zločina koje je rezultiralo smrtnom posljedicom u odnosu na jednu ili

⁵⁰ I izraelski Okružni sud u Jeruzalemu, u svojoj presudi. protiv okrivljenog Adolfa Eichmanna od 11. prosinca 1961. godine, navodi pravno stajalište da u slučajevima masovnih zločina, viši rang u zapovjednom lancu nosi i veći stupanj odgovornosti počinitelja: „Jer počinjeni zločini bili su masovni, ne samo u pogledu broja žrtava nego i broja izvršitelja, a što se odgovornosti tiče, nije nimalo važno koliko je neki od mnogobrojnih zločinaca bio blizu ili daleko od stvarnog ubojice. Upravo suprotno, u pravilu, što se više udaljavamo od čovjeka koji u rukama drži smrtonosno oruđe i dosežemo više razine zapovijedanja, povećava se stupanj odgovornosti“, poglavlje 197. presude. Veći stupanj krivnje u hijerarhiji više rangiranih osoba, ovisi i o obliku zapovjedne odgovornosti. On se odnosi na slučajeve u kojima je zapovjednik postupao s namjerom, znajući za zločine i propustio ih spriječiti, za razliku od slučajeva kad zapovjednik iz nehaja propušta svoju garantnu dužnost ili ne kažnjava svoje podređene za zabranjene radnje.

⁵¹ Obradena su 74 kaznena predmeta.

⁵² Pripadnici: Teritorijalne obrane, paravojnih formacija tzv. Republike Srpske Krajine, JNA.

⁵³ Riječ je o dužnosnicima para-državne tvorevine na teritoriju BiH, Autonomne pokrajine Zapadna Bosna.

više osoba (66 osoba od čega 39 pripadnika hrvatskih, 26 pripadnika srpskih i 1 pripadnik bošnjačkih postrojbi). U ovom segmentu analiziranog uzorka bilo je 59,09% hrvatskih i 39,39% srpskih počinitelja.

Vodeći se zakonitostima teorije vjerojatnosti i načelima statističke obrade podataka, neovisno o različitom apsolutnom broju hrvatskih i srpskih počinitelja u ovoj kategoriji, imajući u vidu da je ispitani uzorak dovoljno velik da s jedne i druge strane bude, uvjetno rečeno, i lakših i težih zločina, došli smo do podatka da je prosječna kazna izrečena srpskim počiniteljima bila 9,88 godina, a hrvatskim počiniteljima 7,95 godina. Dakle, nije bilo bitnih odstupanja. Prosječna kazna izrečena počiniteljima ratnog zločina sa smrtnom posljedicom bila je 8,82 godine zatvora.

Kod kaznenih djela ratnog zločina bez smrtne posljedice, koje generalno možemo smatrati manje štetnim oblikom počinjenja ovog kaznenog djela, a koja čine 39,45% ispitano uzorka, osuđeni su samo srpski počinitelji (uz jednog bošnjačkog), što bi značilo da u ovoj kategoriji počinitelji s hrvatske strane ili nisu procesuirani ili je kazneni postupak protiv njih rezultirao oslobađajućim presudama. Iz ovoga podatka izvodimo zaključak da je (u promatranom razdoblju i u odnosu na pravomoćne presude) u potpunosti izostalo procesuiranje ili pak sankcioniranje hrvatskih počinitelja ratnih zločina koji za svoju posljedicu nisu imali smrt jedne ili više osoba. Nesporno je da su takvi zločini, u kojima je masovno uništavana i pljačkana imovina te protjerivano i raseljavano civilno stanovništvo, počinjeni od hrvatskih snaga prema lokalnom srpskom stanovništvu.⁵⁴

Pripadnicima srpskih postrojbi odmjeravane su u pojedinim, međusobno usporedivim, slučajevima zatvorske kazne u dužem trajanju⁵⁵ negoli pripadnicima hrvatskih postrojbi. Iako su nas upravo ovakvi slučajevi potaknuli na istraživanje penalne politike u predmetima ratnih zločina, iz njih nismo, proučavajući analizirani uzorak, mogli izvesti opći zaključak da sudovi u RH teže kažnjavaju srpske od hrvatskih ratnih zločinaca. Relevantni zaključci o primjerenosti izrečenih kazni mogući su samo ako se za svakog počinitelja pojedinačno uzme u obzir težina i modalitet počinjenja kaznenog djela koji su se razlikovali od predmeta do predmeta. Radilo se o kompleksnim kaznenim predmetima s više optuženika, kojima su se različite zabranjene radnje stavljale na teret, o višestrukim oblicima počinjenja kaznenog djela, kao i o različitom opsegu povrede zaštićenih dobara i različitim utvrđenim otegotnim i olakotnim okolnostima.

54 Najeklatantniji primjer su brojni neprocesuirani zločini nad srpskim građanima počinjeni za vrijeme i nakon VRA „Oluja“ (od kojih su neki, dakako, imali i puno teže posljedice, u vidu ubijanja civila).

55 U slučaju usmrćenja obitelji Grgić, pri čemu su smrtno stradali majka, otac i dvoje malodobne djece, optuženi Branislav Mišćević, pripadnik srpskih paravojnih formacija, osuđen je na maksimalnu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina. U drugom pak slučaju, opt. Željko Gojak, koji je kao pripadnik HV-a usmratio 3 civilne osobe, članove obitelji Roknić, od kojih jedno maloljetno dijete, osuđen je na 9 godina zatvora. Komparirali smo i predmet zločina u prostoru „Veleprometa“ u Vukovaru, gdje je optuženik Dušan Čučković, pripadnik paravojnih srpskih postrojbi, osuđen na 20 godina zatvora zbog usmrćenja 3 civilne osobe. Optuženici Željko Belina i Dejan Milić, pripadnici HV-a, osuđeni su na kazne zatvora u trajanju od 10, odnosno 9 godina, zbog usmrćenja 3 ženske civilne osobe te zlostavljanja i ranjavanja jedne muške civilne osobe u Novskoj.

Stoga komparacija svih analiziranih predmeta i njihovo svođenje na zajedničke parametre, koji bi omogućili donošenje uopćenog zaključka da sudovi nisu etnički indiferentni, nije bila provediva. I samim pripadnicima hrvatskih postrojbi izrečene kazne nisu konzistentne.⁵⁶ Isto se može reći i za pripadnike srpskih postrojbi, nakon što se usporede njima izrečene kazne.⁵⁷

Uvidom u predmetne spise došli smo do zaključka da sudovi u predmetima ratnih zločina općenito izriču manje kazne nego u slučaju kaznenih djela općeg kriminaliteta, gdje je također sudska politika kažnjavanja vrlo blaga, a izrečene kazne kreću se u donjoj trećini zakonskog okvira.⁵⁸ Dio razloga ovakve prakse možda se nalazi u okolnosti značajnog vremenskog odmaka izricanja kaznene sankcije i momenta počinjenja samog kaznenog djela, što se može odraziti u visini kazne. Tako veliki vremenski odmak, uzet kao olakotna okolnost, po mišljenju sudova ima utjecaja i na smisao kažnjavanja u odnosu na konkretnog počinitelja, kao i na postizanje društvenog prijekora zbog počinjenja kaznenog djela. Zakašnjelo procesuiranje ratnih zločina često je i posljedica nedostatka političke volje da se neki zločini (naročito oni počinjeni od strane i u ime Države) istraže i njihovi počinitelji primjereno kazne. Vremenski odmak kaznenog postupka u odnosu na samo počinjenje djela može se promatrati kao dodatna patnja u odnosu na oštećenike, koji su godinama bezuspješno tražili pravdu, a ne kao olakotna okolnost, pogotovo kad se uzme u obzir da kaznena djela ratnih zločina ne zastarijevaju.

Kako bismo dobili pravu i cjelovitu sliku o sudskoj politici kažnjavanja u predmetima ratnih zločina, analizirali smo ukupnost otegotnih i olakotnih okolnosti, koje su sudovi cijenili prilikom odmjeravanja kazni. Posebno smo uzeli u obzir osobito olakotne okolnosti koje su u gotovo 30% od svih proučavanih predmeta dovele do ublažavanja kazne ispod zakonskog minimuma. Iako noviji kazneni zakoni postrožuju granice ublažavanja kazne, gdje donja granica ne može biti manja od dvije godine primjenom zakonskog ublažavanja, odnosno tri godine primjenom sudskog ublažavanja (čl. 57. st. 2. toč. d. KZ/97), OKZ RH je, u odnosu na predmetna kaznena djela, dopuštao zakonsko i sudsko ublažavanje kazne do najmanje 1 godine zatvora (čl. 39. st. 1. t. 1. OKZ RH). Evidentirali smo i slučajeve u kojima su sudovi počinitelje ratnih zločina osudili na tu najmanju moguću kaznu, koju je kao žalbeni sud potvrdio i VSRH, čime se po našem mišljenju potpuno zanemarila težina kaznenog djela i svrha kažnjavanja.

Od olakotnih okolnosti, sudovi su najviše uzimali u obzir prethodnu neosuđivanost, roditeljstvo maloljetne djece, protek vremena od trenutka počinje-

56 Opt. Ivica Mirić je u šumi Brezovica usmrtio jednu civilnu osobu i osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 9 godina. Optuženi Tihomir Valentić za ubojstvo 2 osječka civila i pokušaj ubojstva jedne civilne osobe po naređenju Branimira Glavaša, osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 4 godine i 6 mjeseci.

57 Usporediti predmet opt. Dušana Čučkovića, osuđenog na 20 godina zatvora za smrt 3 osobe i opt. Zorana Obradovića, osuđenog na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina zbog usmrćivanja 2 osobe.

58 Ovaj podatak proizlazi iz opsežnih istraživanja i nalaza znanstvenog projekta Zakonska i sudska politika kažnjavanja u RH, provedenog od Hrvatskog udruženja za kaznenopravne znanosti i praksu i Akademije pravnih znanosti Hrvatske.

nja djela, primjereno držanje pred sudom, uzorne obiteljske odnose, koje su podjednako cijenili srpskim i hrvatskim okrivljenicima. Naprotiv, sudioništvo u Domovinskom ratu, višestruka odlikovanost, doprinos u obrani domovine i PTSP cijenjani su kao olakotne okolnosti isključivo hrvatskim okrivljenicima. Iako je jasno da sudioništvo u JNA i srpskim paravojnim formacijama optuženicima nije moglo biti cijanjeno kao olakotna okolnost, postavlja se pitanje zašto niti u jednom slučaju sudovi srpskim okrivljenicima nisu cijenili olakotnim PTSP, jer je logično da su i oni, kao posljedica sudjelovanja u traumatičnim ratnim zbivanjima, mogli psihički oboljeti. Također smatramo problematičnim da se pripadnicima hrvatskih snaga sudioništvo u Domovinskom ratu *per se* i nespecificirani doprinos u obrani domovine cijenio kao olakotna okolnost.⁵⁹

Sudovi su u trećini predmeta u kojima je izrečena kazna manja od minimalne nedovoljno pažljivo i neobrazloženo, pozivajući se samo na općenite formulacije, konstatali da utvrđene olakotne okolnosti „opravdavaju primjenu odredbi o ublažavanju kazne“.⁶⁰ U nekim predmetima utvrđene olakotne okolnosti zaista su svojom specifičnošću i svojom ukupnošću opravdale status osobito olakotnih okolnosti, jer su ukazivale na konkretan odnos optuženika prema kaznenom djelu i zaštićenom dobru, a nisu bile tek nabrojane uopćene konstatacije.⁶¹

Iako MKSJ poziciju autoriteta (nadređena osoba)⁶² tretira kao otegotnu⁶³, u praksi sudova u RH ova činjenica nema utjecaja na strože kažnjavanje. Kao

59 Iz preporučljive sudske prakse naprotiv proizlazi da „doprinos Domovinskom ratu, bez obzira kakav bio, ne može dovesti do pomjeranja zapriječene kazne zatvora od općeg i posebnog minimuma... zbog bestjalnosti i monstroznosti zločina. Ranija neosuđivanost nema posebnost olakotnih okolnosti jer se ne radi o nekom neočekivano dobrom ponašanju koje valja ‘nagraditi’, već o uobičajenom i očekivanom ponašanju“, presuda Županijskog suda u Vukovaru K-5/07 od 12. veljače 2008., opt. Madi i drugi, potvrđena od VSRH presudom I Kž 910/08-10 od 25. ožujka 2009. godine. *Mutatis mutandis* ovo posljednje bi se moglo primijeniti i na druge ovdje pronađene olakotne okolnosti. Županijski sud u Sisku je u predmetu protiv opt. Banovića i dr. naveo da je kod ratnih zločina „visoka izražena potreba da se što strožim kažnjavanjem kod drugih formira svijest o zakonskoj i civilizacijskoj nedopustivosti takvog ponašanja“ te stoga nije našao svrsishodnom primjenu odredbi o ublažavanju kazne.

60 Iako su ih sudovi okarakterizirali kao osobito olakotne, kao temelj sudačkog ublažavanja kazne često su navodili uobičajene okolnosti poput: obiteljski čovjek, otac više djece, bez imovine, neosuđivan, u vrijeme počinjenja djela maloljetan/nezreo/nepromišljen/mlade životne dobi, obiteljske i materijalne prilike okrivljenika, protek vremena od počinjenja kaznenog djela, primjereno ponašanje pred sudom, ponašanjem nije pridonio odugovlačenju postupka, jačina ugrožavanja zaštićenog dobra, sudionik Domovinskog rata, višestruko odlikovan, dobrovoljna predaja, postupanje po tuđoj zapovijedi, nezaposlenost, socijalno stanje.

61 Primjerice: doprinos nakon izlaska iz JNA priključivši se HV-u; nije želio da se puca na ali nije smogao osobne hrabrosti da iskoči iz zapovjednog lanca; pomagao drugim vojnicima da izađu iz JNA; uzimanje stvari ne velike vrijednosti; teror i zastrašivanje nisu prouzročili najteže posljedice; u određenim okolnostima „dobar prema zarobljenicima“; pomagao civilu da ne bude još više ugrožen; bio je pripadnik prijelazne policije pod jurisdikcijom UN-a, a kasnije MUP-a RH; pomoć osobama nesrpske nacionalnosti; doprinos u otkrivanju tko je počinio zločin; bio je prisiljen pridružiti se jedinicama TO; osoba skromna obrazovanja; slabe fizičke građe, nije bio u stanju pružiti otpor; u inkriminirano vrijeme zaštitio osobe hrvatske nacionalnosti; prilikom počinjenja kaznenog djela nasilje je poduzeto samo prema jednoj osobi (kriminalna količina nije bila velika); djelo koje je počinio nije ostavilo trajne posljedice u vidu smrti ili narušenja zdravlja; povratak s obitelji u RH smatrajući je svojom domovinom; mirovinu ostavlja djeci iz prvog braka, a u novom je dobio dijete koje je morao napustiti kada je imalo svega par mjeseci.

62 To se ne odnosi na slučajeve gdje je zapovjedna pozicija dio obilježja kaznenog djela.

63 Presude raspravnih vijeća MKSJ-a u predmetima Krstić i Blaškić.

otegotne okolnosti sudovi su uzimali primjerice: surovo postupanje, pogibeljnost djela, bezobzirnost, upornost, bezosjećajnost, ali to u konačnici nije korespondiralo s visinom odmjerenih kaznenih sankcija. Iako mnogi počinjeni zločini svojom stravičnošću u potpunosti gube vezu s pojmom civilizacije, rječnikom Hannah Arendt predstavljaju „napad na ljudsku raznolikost kao takvu, to jest na bitnu značajku ‘ljudskog statusa’ bez koje riječi ‘čovječanstvo’ i ‘čovječnost’ gube svako značenje“⁶⁴, samo u dva slučaja konstatirali smo izricanje maksimalne kazne dugotrajnog zatvora, u trajanju od 20 godina.

Zaključak

Uloga Vrhovnog suda kao garanta osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, propisana Ustavom RH (NN 76/10, čl. 116.) i Zakonom o sudovima (NN 28/13, čl. 20. st. 1.), može se direktno primijeniti na sudsku politiku kažnjavanja. Kao najviša sudska instanca i žalbeni sud u predmetima ratnih zločina, VSRH ima dužnost osiguravati jedinstveno i harmonizirano kažnjavanje svih počinitelja kaznenih djela. To bi ujedno značilo i otklanjanje svih značajnijih odstupanja u izricanju kaznenopravnih sankcija koje *ipso facto* dovode do neravnopravnosti građana u primjeni prava, ukoliko bi se zatvorske kazne u bitno drukčijem trajanju, izricale za ista ili slična predmetna kaznena djela.

Unatoč nekim primjerima koji su naglašeno ukazivali na činjenicu da su, za usporediva i po svojoj težini i načinu počinjenja slična kaznena djela, sudovi izrekli bitno veće kazne srpskim negoli hrvatskim počiniteljima ratnih zločina⁶⁵, detaljan uvid u sve dostupne predmete ratnih zločina okončane pravomoćnim presudama u periodu od 2000. do 2014. godine i njihova analiza nisu nas doveli do zaključka da je to bio dio neke opće prakse. Radilo se ipak o pojedinim slučajevima koji su znatno odskakali od prosjeka i u kojima su na jednoj strani preblago kažnjeni hrvatski, a na drugoj strani preoštro kažnjeni srpski počinitelji ovih specifičnih kaznenih djela. Osim toga došli smo do zaključka da sudovi općenito prekomjerno i paušalno utvrđuju postojanje olakotnih i osobito olakotnih okolnosti na strani počinitelja te izriču preblage kaznene sankcije počiniteljima (koji se u teoriji međunarodnog kaznenog i humanitarnog prava s pravom smatraju *hostis generis humanis*) ovih izrazito teških kaznenih djela s posebno pogibeljnim i za društvo u cjelini dalekosežno štetnim posljedicama.⁶⁶ Pri tome se ne vode pravnim shvaćanjem VSRH o dužnosti obrazloženja posebno olakot-

64 Arendt, Hannah, Eichman u Jeruzalemu – Izvještaj o banalnosti zla, Politička kultura, Zagreb, 2002., str. 247.

65 Vidi bilješku 55.

66 Blage kazne počiniteljima najtežih zločina, gledano s povijesnog aspekta nisu neki *novum*. I njemački sudovi nakon Drugog svjetskog rata izricali su zapanjujuće niske kazne nekim od nacističkih vojnih i političkih dužnosnika. Tako je primjerice Emanuel Schäfer, zapovjednik nacističke Sigurnosne policije (Gestapo) u Srbiji, za usmrćivanje u pokretnim plinskim komorama 6280 židovskih žena i djece, osuđen na 6 godina i 6 mjeseci zatvora.

nih okolnosti. Kod pripadnika hrvatskih postrojbi sudjelovanje u Domovinskom ratu *per se* uzimalo se optuženicama kao olakotna okolnost. Iako sudovi sude u ime RH, a pripadnici hrvatskih snaga su u ratu zastupali i branili interese te iste RH pa ima logike da se odnosna okolnost uzima u obzir kao olakotna, ipak su u velikoj većini slučajeva sudovi tome pristupali nekritički. Nisu uzimali u obzir konkretni doprinos nekog okrivljenika zaštiti pojedinog zaštićenog dobra koje je kao pripadnih hrvatskih postrojbi u ratu mogao ostvariti (primjerice spasivši ili zaštitivši civile u napadu itd.). Doprinos u obrani RH sam po sebi vrednovan je kao olakotna okolnost, čime su pripadnici hrvatskih snaga stavljeni u povoljniji položaj naspram pripadnika srpskih i ostalih postrojbi, kojima se sudioništvo u ratu na neprijateljskoj strani dakako nije cijeno olakotno.⁶⁷

U odnosu na brojčane pokazatelje i iznesene zaključke provedenog istraživanja, treba imati u vidu da su analizirani predmeti pravomoćno presuđeni u razdoblju nakon 2000. godine, kada se društveno-politički kontekst suđenja za ratne zločine promijenio i evoluirao od sramotne teze nekadašnjeg predsjednika VSRH Milana Vukovića da u obrambenom ratu hrvatski vojnici nisu mogli počinuti ratne zločine, prema stavu da ratne zločine treba jednako procesuirati, neovisno o etnicitetu njihovih počinitelja i žrtava. Također treba uzeti u obzir da su mnogi pripadnici srpskih vojnih i paravojnih formacija zbog nedostupnosti hrvatskim tijelima kaznenog progona suđeni u odsutnosti pa kao takvi nisu ušli u opseg ovog našeg razmatranja.

Za kraj valja apostrofirati da bi sudovi trebali više pažnje poklanjati pažljivom utvrđivanju i odmjeravanju olakotnih i otegotnih okolnosti na strani optuženika za ratne zločine i više osvijestiti izrazitu društvenu pogibeljnost ovih kaznenih djela za društvo u cjelini te se suzdržati, osim u zaista iznimnim slučajevima, izricanja kazni ispod zakonskog minimuma. Uvidom u zapisnike s glavnih rasprava, kao i same presude odnosnih kaznenih predmeta, utvrdili smo da se sudska vijeća i stranke u postupku dominantno bave utvrđivanjem krivnje optuženika, pri čemu zanemaruju okolnosti skopčane s odmjeravanjem kazne. Slična je i situacija pred MKSJ-om, čije presude ipak više pažnje posvećuju penalnom segmentu, nego što je to slučaj s presudama domaćih sudova. Kako bi se pronašlo efikasno rješenje za problem zanemarivanja ovog značajnog dijela sudovanja, javio se trend u međunarodnom kaznenom pravu, u postupcima koji se provode pred Međunarodnim kaznenim sudom i Specijalnim sudom za Sierra Leone, preuzet iz anglosaksonske pravne tradicije, da se postupak kažnjavanja odvoji od sudskog postupka u kojem se utvrđuje krivnja.

67 Iznimku u ovom pogledu predstavlja presuda Županijskog suda u Zagrebu protiv opt. Željka Gojaka, 7 K-rz-2/10, od 28. veljače 2012. godine, potvrđena od VSRH, u kojoj sud nije našao da okrivljenikovo sudjelovanje u Domovinskom ratu samo po sebi predstavlja olakotnu okolnost, jer je počinitelj svojim zabranjenim ponašanjem naštetio ugledu oružanih snaga RH i samoj RH, što je predsjednik sudske vijeća istaknuo prilikom objave i usmenog obrazloženja presude, ali nažalost nije ponovio u pisanoj presudi te je tako propustio mogućnost da osvijetli put jednoj novoj i kvalitetnoj sudskoj praksi.

Jedan od fundamentalnih elemenata svakog kazneno-pravnog sustava je konzistentnost u kažnjavanju, što ne znači da su sudska vijeća vezana visinom izrečenih kazni u drugim predmetima, samo zato jer bi okolnosti slučajeve bile slične. Takve slučajeve sa sličnim okolnostima na strani okrivljenika i samih inkriminacija, kao i obrasce izrečenih kazni, sudovi bi trebali uzeti u obzir prilikom kreiranja svoje politike kažnjavanja.⁶⁸ VSRH bi prilikom drugostupanjskog odlučivanja u ovim po mnogo čemu specifičnim kaznenim predmetima, cjelovitim uvidom u suđenja za predmetna kaznena djela, za učinkovitije procesuiranje kojih su osnovani čak i posebni odjeli stvarno nadležnih županijskih sudova, trebao voditi brigu o svojoj zadaći ujednačavanja sudske prakse.

Popis literature

- Arendt, Hannah, Eichman u Jeruzalemu – Izvještaj o banalnosti zla, Politička kultura, Zagreb, 2002.
- Bovio, Giovanni, Saggio critico del diritto penale, Societa editrice Sonzogno, Milano, 1904.
- Garačić, Ana, Ublažavanje kazne po šestoj noveli Kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 13, broj 2/2006, str. 451-467.
- Komentar Kaznenog zakona, uredila Grubić Vesna, Narodne novine, Zagreb, 2007.
- Kos, Damir, Institut ublažavanja kazne u procesu njene individualizacije, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, broj 2/2003, Zagreb, 2003.
- Kos, Damir, Opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne, u: Kazneni zakon u praktičnoj primjeni, Informator, 2004.
- Kos, Damir, Zakonska i sudska politika kažnjavanja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 11, broj 2/2004, Zagreb, 2004.
- Kurtović, Anita, Zakonska i sudska politika kažnjavanja općinskih sudova na području Županijskog suda u Splitu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 11, br. 2 /2004, Zagreb, 2004.
- Mrčela, Marin, Tripalo, Dražen, Zakonska i sudska politika kažnjavanja na području Županijskog suda u Zagrebu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 11, broj 2/2004, str. 653-674.
- Svedrović, Marijan, Izvanredno ublažavanje kazne u Republici Hrvatskoj, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 11, broj 2/2004, str. 783-839.
- Vodić kroz Haški tribunal, uredili Stevančević, Jelena i Jovanović, Ivan, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, 2007.

68 Ovakav stav zauzelo je žalbeno vijeće MKSJ-a u predmetu Čelebići.

Prikazi pojedinih nepravomoćno završenih postupaka i mišljenja o postupcima

Postupak protiv okrivljenog Ranka Birača za kazneno djelo uništavanja kulturnih i povijesnih spomenika – rušenje katoličke crkve u Glini⁶⁹

Županijski sud u Zagrebu

Kazneno djelo: uništavanje kulturnih i povijesnih spomenika iz čl. 130 st. 1. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Tomislav Juriša, predsjednik Vijeća, sudac Petar Šakić, član Vijeća, sudac Vladimir Vinja, član Vijeća

Tužitelj: Marijan Zgurić, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Sisku

Branitelj: Saša Novak, odvjetnik iz Zagreba

Županijski sud u Zagrebu 17. rujna 2012. godine okrivljenog Ranka Birača proglasio je krivim i izrekao mu kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine.

Proglašen je krivim jer je od 2. kolovoza 1994. do 31. prosinca 1994. godine u Glini, nakon što je zaključkom Izvršnog savjeta Opštine Glina, tzv. Republike Srpske Krajine, imenovan za nositelja aktivnosti na poslovima rušenja i odvoženja građevinskog materijala katoličke crkve Sv. Ivana Nepomuka u Glini, organizirao potpuno rušenje ranije oštećenih zidova crkve i svojim kamionom sudjelovao u odvoženju otpadnog materijala u staro korito rijeke Gline, tako da je crkva srušena sa zemljom, a na tom području je ostala livada.

Tijek postupka i presuda

Županijski sud u Zagrebu u lipnju 2012. godine odlučio je da će se opt. Ranku Biraču suditi u odsutnosti. Posredstvom međunarodne pravne pomoći saslušan je u Beogradu. Porekao je počinjenje ovog kaznenog djela. Poznato mu je da je crkva Sv. Ivana Nepomuka od 1991. do 1994. godine bila pet puta minirana. Prolazeći pored nje, vidio je da su zidovi bili oštećeni, no s tim nije imao nikakve veze. U rujnu 1994. godine vojska mu je naložila da svojim kamionom preveze šutu i zidove koji su bili porušeni. Šutu je odvezio u staro korito rijeke Gline i bacao je na deponij. Vidio je pripadnike vojske kako miniraju temelje crkve. Ponovno je u prosincu 1994. godine, zajedno sa drugim prijevoznicima, angažiran da prevozi šutu. Ostaci zidova predstavljali su opasnost za okolne kuće i za prolaznike. Bio je član Izvršnog savjeta općine, koji je donio odluku

69 Postupak je pratila i o njemu izvještavala Maja Kovačević Bošković.

o odvoženju ostataka crkve, ali nije bio nazočan na sjednici na kojoj je taj zaključak donijet, naveo je u svojoj obrani.

Dokazni postupak započet je i dovršen na jednom ročištu glavne rasprave. Saslušani su svjedoci Juraj Jerneić, Mirko Mitrović i Zlatija Arapović te su pročitani iskazi svjedoka Dušana Dimitrovića, Đure Krnjajića i Ferhada Muhamedarića. Pročitana je „Informacija“ o nasipanju puteva, rušenju crkve, Rješnje Konzervatorskog zavoda Zagreb iz listopada 1994. godine, „Mišljenje o stepenu oštećenosti katoličke crkve u Glini“ iz srpnja 1992. godine, Zahtjev za ustupanje inženjerijske jedinice iz travnja 1992. godine i Izvod iz kaznene evidencije za okrivljenoga.

Nije bilo sporno da je u Glini za vrijeme oružane agresije na RH u potpunosti srušena katolička crkva Sv. Ivana Nepomuka i da je otpadni materijal odvožen na različite lokacije. No, iz iskaza svjedoka Jerneića bilo je razvidno kako se nije radilo samo o otpadnom materijalu, štiti, već i o vrijednim sakralnim predmetima kao što su zvona, anđeli sa oltara, kaleži, sam oltar, što je značajno za utvrđivanje samog motiva za rušenje crkve. Iako je okr. Birač u svojoj obrani isticao kako je on bio samo izvođač radova zadužen za odvoz šute i otpadnog materijala, sud je ipak utvrdio kako je on bio organizator i nositelj aktivnosti, što je proizlazilo iz pročitanih materijalnih dokaza.

Sud je zaključio da je okr. Birač kao član Izvršnog vijeća bio sukreator odluke o rušenju crkve. U „Mišljenju o stepenu oštećenosti crkve“, koje je stručna služba uputila Izvršnom vijeću, procijenjeno je da crkva ne predstavlja opasnost po okolinu, iako je okrivljenik u svom iskazu tvrdio suprotno. Stručna grupa je procijenila da se dijelove objekta koji nisu bili srušeni može koristiti za restauraciju te da ih ne treba rušiti. Bez obzira na to, vrijedni sakralni objekti nisu sačuvani već su odvezeni i uništeni. To upućuje na činjenicu kako je motiv Izvršnog vijeća bio rušenje crkve do temelja te zatiranje svega što je ona predstavljala hrvatskom narodu, a izvršitelj te odluke bio je upravo okrivljenik. Iz iskaza svjedoka sud je nesporno utvrdio da je okr. Birač odvezio građevinski materijal svjestan činjenice da je crkva Sv. Ivana Nepomuka bila kulturni i povijesni spomenik, a organiziravši potpuno rušenje i odvoženje građevinskog materijala i sakralnih predmeta na otpad uništio je kulturni i povijesni spomenik.

Prilikom donošenja odluke o visini kazne sud je olakotnom okolnošću ocijenio činjenicu da je okrivljenik bio neosuđivana osoba, da je od počinjenja kaznenog djela prošlo 18 godina, a u obzir je uzeta i činjenica da je otac dva djeteta i obiteljski čovjek. Otegotnom okolnošću uzeta je pobuda zbog koje je ovo kazneno djelo počinjeno.

Posebna važnost ovog postupka jest u tome što je riječ o jedinom, od našeg Monitoring tima evidentiranom slučaju procesuiranja i kažnjavanja počinitelja

kaznenog djela uništavanja kulturnih i povijesnih spomenika. Ratove prilikom raspada bivše Jugoslavije obilježilo je masovno uništavanje kulturnih i povijesnih spomenika. Baština nije bila samo kolateralna žrtva oružanog sukoba, već se njezinim sustavnim uništavanjem provodila politika etničkog čišćenja protivnika. Ova metoda ratovanja, zabranjena međunarodnim pravom, primjenjivana je kako od srpskog i crnogorskog agresora na RH, tako i od strane hrvatskih postrojbi, uperena protiv kulturnog identiteta vlastitih građana srpske nacionalnosti. Ukazujemo da je gotovo u potpunosti izostao kazneni progon počinitelja ove vrste kaznenih djela te očekujemo da će predmetni kazneni postupak predstavljati početak drukčije prakse.

Postupak protiv okrivljenih Stjepana Klarića, Dražena Pavlovića, Viktora Ivančina, Željka Živeca i Gorana Štrukelja za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika – zločin u ratnim logorima⁷⁰ u Gajevoj ulici u Zagrebu i u Kerestincu⁷¹

Županijski sud u Zagrebu

Kazneno djelo: ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Marijan Garac, predsjednik Vijeća, sutkinja Mirjana Rigljan, članica Vijeća, sudac Petar Šakić, član Vijeća

Tužitelj: Robert Petrovečki, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu

Branitelji: Berislav Herceg, odvjetnik iz Zagreba, za prvooptuženoga; Enver Vučetić, odvjetnik iz Zagreba, za drugooptuženoga; Mario Medak, odvjetnik iz Zagreba, za trećeoptuženoga; Tomislav Jonjić, odvjetnik iz Zagreba, za četvrtooptuženoga i Gordan Preglej, odvjetnik iz Zagreba, za petooptuženoga

Prikaz i mišljenje o provedenom prvostupanjskom postupku

Dana 31. listopada 2012. godine Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu je donijelo presudu kojom je: I. opt. Stjepana Klarića, II. opt. Dražena Pavlovića, III. opt. Viktora Ivančina, IV. opt. Željka Živeca i V. opt. Gorana Štrukelja proglasilo krivima jer su, kršeći pravila međunarodnog prava, ratne zarobljenike mučili, prema njima nečovječno postupali, nanosili im velike patnje i ozljede tjelesnog integriteta i zdravlja, na način da je I. opt. u svojstvu zapovjednika ‘Konačišta ratnih zarobljenika’, prvotno smještenog u Gajevoj ulici 30a, u Zagrebu, a potom u vojarni u Kerestincu, takvo zabranjeno postupanje

70 Iako se u Zapovijedi Ministra obrane RH od 17. rujna 1991. godine kojom su osnovana, a onda i u dokumentaciji MUP-a, optužnici i presudi u ovom kaznenom predmetu *loci crimini* u Gajevoj ulici 30a, u Zagrebu, i u vojarni u Kerestincu nazivaju ‘konačištima ratnih zarobljenika’, ovaj termin smatramo neadekvatnim eufemizmom jer ima intenciju falsificiranja prošlosti, što potkrepljuje i prof. Žarko Puhovski kada takvu nomenklaturu naziva pokušajem uljepšavanja stvarnosti.

71 Postupak su pratili i o njemu izvještavali Marko Sjekavica i Jelena Đokić Jović.

naredio II.-V. optuženicima i drugim sebi podređenim stražarima i pripadnicima HV-a, propustio ga, iako je bio dužan, spriječiti te i sam s njima u istome sudjelovao, dok su II.-V. optuženici takve protuzakonite radnje činili, čime su počinili kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava – ratnim zločinom protiv ratnih zarobljenika. Presudom je utvrđena izravna i zapovjedna, tj. garantna (čl. 28. st. 2. OKZ RH – počinjenje kaznenog djela nečinjenjem) kaznena odgovornost prvooptuženika te izravna odgovornost II.-V. optuženih.⁷²

Dokaznim je postupkom utvrđeno da su optuženici, u Zagrebu i Kerestincu, od prosinca 1991. do 25. svibnja 1992. godine, za vrijeme trajanja oružanog sukoba⁷³ između oružanih snaga RH i srpskih paravojskih formacija, kao pripadnici jedinice T-4001/11 HV-a, i to prvooptuženi Klarić kao zapovjednik ‘Konačišta ratnih zarobljenika’, a II. opt. Pavlović, III. opt. Ivančin, IV. opt. Živec i V. opt. Štrukelj, kao njemu podređeni vojnici koji su brinuli o osiguranju ratnih zarobljenika, svi odgovorni za primjenu propisa međunarodnog ratnog prava, postupali protivno odredbama III. Ženevske konvencije o postupanju s ratnim zarobljenicima. Svi optuženici su proglašeni krivima jer je prvooptuženik dopuštao ostalim optuženicima i drugim sebi podređenim pripadnicima HV-a da ratne zarobljenike fizički i psihički zlostavljaju i s njima je sam u tome sudjelovao ili nije ništa poduzeo da takva protupravna postupanja spriječi i kazni, uslijed čega su oni sa zabranjenim činjenima nastavljali pa su tako:

- a) u ‘Konačištu ratnih zarobljenika’ u Zagrebu, Gajeva ulica 30a, po nepoznatim pripadnicima osiguranja pretučeni (2 oštećenika): Đorđe Jovičić, u više navrata, od 19. prosinca 1991. do 12. siječnja 1992., i Dobroslav Gračanin, u dva navrata, 11. i 12. siječnja 1992., nakon čega su prevezeni u Kerestinec;
- b) u ‘Konačištu ratnih zarobljenika’ koje je tada dislocirano iz Zagreba u vojarnu u Kerestincu, pretučeni u više navrata u razdoblju od polovice siječnja do 29. travnja 1992. ratni zarobljenici (27 oštećenika): Milka Badrić, Milena Adamović, Danica Vuruna, Danica Poznanović, Zorka Hrkić, Pantelija Zec,

⁷² Prvotnom optužnicom ŽDO u Zagrebu K-DO-384/10 od 18. studenoga 2011. godine sve se optuženike teretilo po oba oblika kaznene odgovornosti, kao pripadnike zapovjedne strukture koji su imali garantnu obvezu prema svojim podređenima. Izmjenom optužnice od 29. listopada 2012. II.-V. optuženici, u odnosu na kritične događaje, inkriminirani su samo kao izravni počinitelji, jer, unatoč činjenici da je više svjedoka iskazivalo da su oni, kao „Klarićevi ljudi“, činili privilegiranu skupinu, nisu imali, po stavu državnog odvjetništva, zapovjedne ovlasti.

⁷³ U presudi (str. 11.) se navodi da je riječ o nemeđunarodnom oružanom sukobu, iako je činjenica da je RH, nakon isteka tromjesečnog moratorija, 8. listopada 1991. godine proglasila neovisnost, a međunarodno je priznata 15. siječnja 1992. godine, ukazuju da se *tempore criminis*, makar u najvećem dijelu, radilo o ratnom sukobu međunarodnog karaktera. Uzevši u obzir relevantnu judikaturu, u predmetu protiv opt. Mišljenovića i dr. za ratni zločin u Mikluševcima, VSRH je zaključio (str. 8.) da se u razdoblju nakon što je Hrvatska proglasila nezavisnost i JNA proglasila neprijateljskom oružanom silom, radilo o međunarodnom oružanom sukobu. U predmetu protiv opt. Glavaša i dr., VSRH zauzeo je stav (str. 25. drugostupanjske presude) da je u ovom pogledu međunarodno priznanje RH i ulazak u UN imalo tek deklaratorni karakter. Uzevši u obzir da u predmetnom postupku primjenjive kazneno-pravne odredbe OKZ RH govore o „oružanom sukobu“, ova razlika praktično nije relevantna. Treća Ženevska konvencija, koja štiti ratne zarobljenike, garantira im zaštićeni status u slučajevima „oružanog sukoba“, pa čak i nakon njega, „u svako vrijeme“, do oslobođenja ili repatrijacije ratnih zarobljenika.

Slobodan Kukić, Dobroslav Gračanin, Tomislav Božović, Damir Kalik, Branko Zeljak, Milorad Đuričić, Branimir Skočić, Miodrag Nikolić, Petra Došen, Vid Ninić, Slobodan Jasenski, Ljuban Grab, Dušica Nikolić, Rajka Majkić, Nada Miličević i Milorad Blagojević te Borivoj Rogić, kojega su između ostalih zlostavljali III. opt. Viktor Ivančin tako što mu je neutvrđenog dana stavio vreću na glavu te ga potom udario zajedno s ostalim stražarima nogama i gumenom palicom po tijelu, i V. opt. Goran Štrukelj, koji je od ovog oštećenika u dva navrata tražio da udara glavom u zid toliko puta koliko ga je propustio osloviti s „gospodine“, zatim Miloš Crnković, kojega su fizički zlostavljali III. i V. opt., nadalje Nenad Filipović i Nebojša Kostadinović, koje je između ostalih fizički zlostavljao III. opt., te Vojkan Živković, koji je osim toga zlostavljan i tako što se morao boksati s neutvrđenom osobom, pri čemu su mu stražari prijetili da će ga prebiti ako izgubi jer su se kladili na njega, a kritične zgode su bili prisutni I. opt. Stjepan Klarić, III. opt. Viktor Ivančin i IV. opt. Željko Živec⁷⁴;

c) ratni zarobljenici (9 oštećenika): Nebojša Kostadinović, Slobodan Kukić, Danica Vuruna, Milka Badrić, Danica Poznanović, Rajka Majkić, Miloš Crnković, Nada Miličević i Milorad Blagojević zlostavljani, među ostalim i tako da im je puštana električna struja kroz tijelo⁷⁵, što je najmanje jednom učinio III. opt. prema oštećenici Danici Vuruna.

d) ratni zarobljenici (7 oštećenika): M.B., M.A., D.P., P.D., P.Z., R.M. i S.K.⁷⁶ zlostavljani tako što su se morali skidati goli do pojasa i plesati u paru s ratnim zarobljenicima suprotnog spola⁷⁷, što im je između ostaloga nalagao i II. opt. Dražen Pavlović;

e) ratni zarobljenici (4 imenovana oštećenika): B.R., D.G., S.J. i M.C.⁷⁸ dovođeni pred zarobljenice skinute do gola te su ih bili prisiljeni gledati i pri tom se samozadovoljavati zajedno s drugim ratnim zarobljenicima muškog spola,

74 Iako je sudsko vijeće utvrdilo (str. 51.) da su u odnosu na konkretnu inkriminaciju I., III. i IV. opt. postupali kao supočinitelji, jer je svaki od njih zabranjenu radnju htio kao svoju, nije bilo moguće utvrditi njihovu odnosnu kaznenu odgovornost, jer im optužnica stavlja na teret samo nazočnost zabranjenoj radnji, a ne i sudjelovanje u njoj, a Sud je, iako slobodan izmijeniti pravnu kvalifikaciju tužiteljstva, vezan činjeničnim opisom inkriminacija iz optužnice.

75 Iako je temeljem provedenog dokaznog postupka utvrđeno (str. 46., 54. i 55. presude) da su na isti način zlostavljani i Milena Adamović (str. 53.), Đuro Crljenac (str. 54.), Dobroslav Gračanin (str. 54.) i Borivoj Rogić (str. 44.), tužitelj prilikom izmjene optužnice, kada je proširio točku c) na dodatne oštećenike, ovdje navedene tu nije uvrstio. Stoga ni sudsko vijeće, iako je ova zlostavljanja utvrdilo, eventualno vodeći računa da objektivni identitet optužbe, u kojoj su poimence navedeni strujom mučeni zarobljenici, ostane isti, nije izmijenilo činjenični opis inkriminiranih događaja te imenovane oštećenike nije uvrstilo u odnosni dio (Ad c) dispozitiva presude.

76 U dokaznom je postupku utvrđeno (str. 56. presude) da su na ovaj način zlostavljani i S.J., M.N. i D.N., koji prilikom izmjene optužnice nisu navedeni kao oštećenici u odnosu na ovu inkriminaciju, a shodno tome ni u odnosnom dijelu dispozitiva presude.

77 Iz iskaza svjedoka (str. 55. i 56. presude) proizašlo je da su se u tzv. „ludom plesu“ žene morale skinuti gole u donjem dijelu, a muškarci u gornjem i obrnuto te potom u hodniku, uz glazbu, u parovima, u više navrata, noću, plesati, pri čemu je bilo i seksualnog zlostavljanja zarobljenica i zarobljenika (prisila na međusobno dodirivanje, udaranje bičevima po golim tijelima, prisila na samozadovoljavanje).

78 Iz dokaznog postupka je proizašlo (str. 57. presude) da je na isti način bio zlostavljan i Đ.C., koji prilikom izmjene optužnice nije naveden kao oštećenik u odnosu na ovu inkriminaciju, a posljedično ni u odnosnom dijelu dispozitiva presude.

što je između ostalog nalagao i III. opt., dovodeći i odvođeci zarobljenice bez odjeće, a kad je na isto bio prisiljen D.G. bili su nazočni I.-V. opt.;

f) ratni zarobljenici (2 imenovana oštećenika): B.R. i S.J. prisiljavani oralno zadovoljavati druge ratne zarobljenike, a dok je na to bio prisiljen nepoznati ratni zarobljenik crvene kose, u jednom su slučaju bili prisutni I. i V. opt.⁷⁹;

g) ratne zarobljenike zlostavljali I., II. i IV. opt. i na način da su fingirali suđenja donoseći pritom odluke po kojima su se zarobljenici morali udarati i tući međusobno;

h) neutvrđenog dana u razdoblju od 25. travnja do 25. svibnja 1992. ratna zarobljenica N.G., koja je bila trudna, prisiljavana je izjavljivati da je njen suprug Lj.G. „četnik“ i da je ubijao Hrvate, dok joj je nepoznati pripadnik osiguranja⁸⁰ noću, drmajući krevet na kojem je ležala, pokazivao nož kako bi je zastrašio, nakon čega je pobacila dijete;

i) pojedini ratni zarobljenici u više navrata seksualno zlostavljani tako što su primoravani na spolne odnose sa zarobljenicama, dok su pojedine zarobljenice silovane po nepoznatim pripadnicima osiguranja, između kojih je i ratna zarobljenica R.M. silovana više puta u razdoblju od veljače do ožujka 1992. godine.⁸¹

Izričući kaznene sankcije, Sud je I. opt. Stjepana Klarića osudio na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 6 mjeseci, II. opt. Dražena Pavlovića na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine, III. opt. Viktora Ivančina na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine, IV. opt. Željka Živeca na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i V. opt. Gorana Štrukelja na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine. Optuženicima se u izrečene kazne uračunalo i vrijeme provedeno u pritvoru, koje u slučaju II., IV. i V. optuženoga nadmašuje visinu izrečene kazne, kod III. opt. se radi o gotovo identičnom vremenskom intervalu, a kod I. opt. vrijeme provedeno u pritvoru predstavlja gotovo 2/3 trajanja zatvorske kazne na koju je osuđen. Iako je Vijeće kod svih optuženika našlo samo uobičajene olakotne

79 Za žalbeni sud ostaje otvorena dilema, da li prisutnost prvooptuženika kritičnom događaju u kojem su dvojica zarobljenika prisiljena na spolni odnos implicira samo njegovu zapovjednu odgovornost, kako je to zaključio prvostupanjski sud (str. 58. i 59.) ili on kao u zapovjednom lancu najviše rangirana osoba, snosi i izravnu odgovornost jer sama njegova fizička prisutnost predstavlja izvor prisile kao bitan element izvršenja kaznenog djela.

80 U svom svjedočkom iskazu danom na glavnoj raspravi dana 4. srpnja 2012. ova oštećenica je iskazala da se navedeni stražar zvao Robert (str. 59. presude).

81 Sudsko vijeće je u dokaznom postupku utvrdilo da su pod tim okolnostima silovane i D.N. (str. 60. presude) i zarobljenica imena R. (str. 61.; koja bi, ako se iskazi svjedoka dovedu u međusobnu vezu, mogla biti R. iz Prijedora – str. 18., 34. i 61.), koje prilikom izmjene činjeničnog opisa optužnice tužiteljstvo nije podvelo kao oštećenice u točki i), a nastavno ni sudsko vijeće nije obuhvatilo odnosnim dijelom dispozitiva presude. Utvrđivanje, u dispozitivu presude, identiteta silovanih oštećenica koje nisu poimence navedene kao silovane u optužnom aktu, ne bi trebalo smatrati izmjenom objektivnog identiteta optužbe, u kojoj je ionako navedeno da je više zarobljenica silovano. Naime, navođenjem imena oštećenica za koje je dokaznim postupkom utvrđeno da su također silovane, u ovom slučaju ne bi predstavljalo takvu bitnu izmjenu činjeničnog stanja, na koju Sud, vezan činjeničnim supstratom optužnice, nije ovlašten, jer se optuženima na taj način ne utvrđuje krivnja za dodatnu kriminalnu količinu, već se samo preciznije definira činjenično stanje, a moguće i olakšava pravna pozicija oštećenicima s njihovim imovinsko-pravnim zahtjevima. Iz iskaza svjedokinje M.B. (str. 31.), kojem je Vijeće dalo vjeru (str. 46.), proizlazi da je silovana bila i D.L., koja uopće nije obuhvaćena predmetnom optužnicom.

okolnosti, koje zapravo nemaju veze s njihovim odnosom prema kaznenom djelu, ocijenilo je da iste „po svom zbiru i svojoj brojnosti, a i po svom značaju zaslužuju svojstvo „osobito olakšavajućih“ te kao takve čine temelj za primjenu instituta ublažavanja kazne⁸² (str. 62., 63. i 64. presude). Ove okolnosti, za razliku od primjerice iskrenog kajanja, priznanja djela i slično, ne bi smjele pojedinačno, niti u svom zbiru, dovesti do izricanja kazni ispod zakonskog minimuma, posebice kad se radi, ne o kaznenom djelu općeg kriminaliteta, već o ratnom zločinu, koji ima osobito pogubne i dugoročno štetne društvene konsekvence.⁸³ Izricanjem minimalnih zatvorskih kazni odnosnim optuženicima, koji su pokazali ustrajnost u izvršenju kaznenog djela, seksualnu nastranost, sadizam i bestijalnost u odnosu prema žrtvama, osobito ranjivim u uvjetima zarobljeničtva u ratnom logoru, teško da će se ostvariti posebna, a kamoli opća svrha kažnjavanja. Unatoč senzibilitetu i respektu koji je tijekom postupka pokazao predsjednik Vijeća, zaštitivši oštećenike od neumjesnih pitanja optuženika i njihovih branitelja te pokazavši uvažavanje prema njihovoj patnji, prilikom odmjeravanja kazni Vijeće je previdjelo i podcijenilo prethodno navedene otegotne okolnosti. Okolnost koju je naveo svjedok Milorad Blagojević (str. 43.) da mu je III. opt. Ivančin jednom prilikom spasio život, kad mu je jedna osoba stavila nož na vrat, a ovaj optuženik ju je spriječio da ga poreže po vratu, istome nije uvažena kao olakotna.

U predmetnom kaznenom postupku za sudsko vijeće nije bilo sporno da je I. opt. Klarić bio zapovjednik ratnih logora u Gajevoj i Kerestincu, a da su II.-V. opt., za koje je sa sigurnošću utvrđeno da su bili njemu podređeni pripadnici Hrvatske vojske, zaduženi za osiguranje ratnih zarobljenika. Budući da je iz iskaza brojnih svjedoka nesporno proizišlo da je prvooptuženik znao za zlostavljanja zarobljenika od strane ostalih optuženika i drugih njemu podređenih osoba, a nije ništa poduzeo (iako je to bio dužan, s obzirom na svoju *de jure* i *de facto* funkciju zapovjednika) da takva zabranjena ponašanja spriječi, proglašen je kazneno odgovornim, ne samo za počinjene inkriminirane radnje u kojima je sam izravno sudjelovao, već i za sve inkriminirane radnje svojih podređenih. Sudsko je vijeće poklonilo vjeru svjedocima (zarobljenicima i stražarima) koji su okolnosno, detaljno i uvjerljivo iskazivali o sustavnim zlostavljanjima zarobljenica i zarobljenika, na način kako je to *supra* specificirano. Zlostavljanja u Kerestincu su se odvijala poglavito u prostoriji zvanoj „crna soba“,

82 Kao olakotno je optuženicima cijenjeno primjereno držanje pred sudom, prethodna neosuđivanost, sudioništvo u Domovinskom ratu, protek vremena, roditeljstvo malodobne djece i loša imovinska situacija.

83 Iz preporučljive sudske prakse naprotiv proizlazi da „doprinos Domovinskom ratu, bez obzira kakav bio, ne može dovesti do pomjeranja zapriječene kazne zatvora od općeg i posebnog minimuma... zbog bestijalnosti i monstroznosti zločina. Ranija neosuđivanost nema posebnost olakotnih okolnosti jer se ne radi o nekom neočekivano dobrom ponašanju koje valja 'nagraditi', već o uobičajenom i očekivanom ponašanju“, presuda Županijskog suda u Vukovaru, opt. Madi i dr., potvrđena od VSRH. *Mutatis mutandis* ovo posljednje bi se moglo primijeniti i na druge ovdje pronađene olakotne okolnosti. Županijski sud u Sisku je u predmetu protiv opt. Banovića i dr. naveo da je kod ratnih zločina „visoka izražena potreba da se što strožim kažnjavanjem kod drugih formira svijest o zakonskoj i civilizacijskoj nedopustivosti takvog ponašanja“ te stoga nije našao svrsishodnom primjenu odredbi o ublažavanju kazne.

nekadašnjem foto-laboratoriju, u kojoj su se nalazili razni predmeti za mučenje i seksualno zlostavljanje. Izvedeni personalni i materijalni dokazi potvrdili su da su oštećenice i oštećenici brutalno premlaćivani, udarani rukama, nogama, tupo-tvrđim predmetima, bičevima, ručnicima i dekama natopljenim vodom, vrećama s pijeskom; psihički zlostavljani i ponižavani; prisiljavani da satima stoje s uzdignutim rukama, kleče na podu; tjerani da goli, u zimsko doba, pužu po dvorištu, bosu hodaju po snijegu, međusobno se tuku, goli trče po hodniku, udaraju glavom o zid, pjevaju ustaške pjesme, laju poput psa, jedu papir, piju deterđent, pišu jezikom slovo „U“ po podu; puštanjem glasne glazbe noću im je onemogućavano spavanje; primoravani su da spavaju na betonskom podu prethodno polivenom vodom; gurana im je cijev pištolja u usta, vaginu⁸⁴ i pucano pored glave; prisiljavani su da polugoli plešu u parovima; vješani su za metalnu šipku na stropu, na način da su im nožni prsti jedva doticali tlo; mučeni su strujom koja im je spajana na različite dijelove tijela, uključujući i spolne organe; prisiljavani su da se samozadovoljavaju, i to nekada u prisutnosti golih zarobljenica; prisiljavani su na međusobne heteroseksualne i homoseksualne spolne odnose⁸⁵; a pojedine ratne zarobljenice su višestruko silovane.

Istragom ni dokaznim postupkom nije se dodatno rasvijetlilo neke okolnosti ovog zločina, kao što su identitet pojedinih mučitelja koje spominje više svjedoka (‘Cviko’, ‘Veterinar’, ‘Doktor’, ‘Klarićev pisar’, ‘Balija’, Marko zvani ‘Pauk’) i identitet žrtava koje su silovane i seksualno zlostavljane (Rada, mlađi muškarac crvene kose, mlađić iz Sarajeva zvan ‘DJ’ itd.). Detaljna analiza dokaznog materijala nameće pitanje zašto ŽDO u Zagrebu nije pozvalo na kaznenu odgovornost Igora Crnkovića⁸⁶, Dražena Janeša⁸⁷ i Josipa Perkovića⁸⁸, za koje su svjedoci izričito navodili da su sudjelovali u zlostavljanju zarobljenika. Upitno je također zašto nitko iz viših struktura Ministarstva obrane i Ministarstva unutarnjih poslova, tko je bio nadređen prvooptuženom Stjepanu Klariću, nije procesuiran po zapovjednoj odgovornosti. Liječnici koji su pregledavali zarobljenike (Vlado Taborski, Boris Blaškić, Jelena Pukšić Kaubrih) u svojim

84 Ova inkriminacija o kojoj je iskazivala svjedokinja-oštećenica (str. 39.) nije obuhvaćena optužnim aktom u točki i) koja se odnosi na seksualno zlostavljanje i silovanje ratnih zarobljenica i zarobljenika.

85 Ove radnje seksualnog zlostavljanja nesporno čine dio bića kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika. Međutim, promatrane samostalno, van konteksta oružanog sukoba, po kazneno-pravnim odredbama Kaznenog zakona iz 1998. godine, one korespondiraju i sa zakonskim bičem kaznenog djela ‘prisile na spolni odnošaj’, dok po sada važećem Kaznenom zakonu iz 2013. odgovaraju biću kaznenog djela ‘silovanja’. Iako ova opaska nema nikakvu direktnu implikaciju na kaznenu odgovornost konkretnih optuženika, budući da citirani zakoni *tempore criminis* nisu bili na snazi, mislimo da dodatno ukazuje na ozbiljnost i težinu počinjenog kaznenog djela.

86 Iako ga svjedočki iskaz dovodi u vezu sa silovanjem koje se dogodilo u Kerestincu (str. 14 presude), ovaj je svjedok u svom svjedočkom iskazu, na ročištu glavne rasprave dana 6. lipnja 2012. godine, imao drskosti iskazati da je ratnim zarobljenicima u Kerestincu bilo „kao u hotelu“.

87 Oštećenik Dobroslav Gračanin je za ovoga svjedoka u svom iskazu od 13. srpnja 2012. godine rekao da je njegov nadimak bio ‘Okac’, a koju osobu neki svjedoci navode u kontekstu njihovog zlostavljanja (str. 35. i 48. presude).

88 Oštećenik Dobroslav Gračanin je u svom svjedočkom iskazu 13. srpnja 2012. godine ustvrdio da je upravo Josip Perković bio osoba koja ga je ispitivala i brutalno pretukla u zatvoru u Gajevoj ulici, a više je svjedoka iskazivalo da je isti više puta dolazio ispitivati zarobljenike u Gajevu ulicu i u Kerestinec.

svjedočkim iskazima u ovom postupku (str. 26. i 27. presude), koje je Sud ocijenio istinitima, rekli su da nisu znali za nikakva zlostavljanja zarobljenika. Njih kao liječnike, osim Hipokratove zakletve, kada se pojavljuju na sudu u svojstvu svjedoka, veže i korpus propisa kaznenoga prava. Neki od zarobljenika, poput Borivoja Rogića i Dobroslava Gračanina, zbog ozbiljnosti zadobivenih povreda bili su hospitalizirani u bolnici „Sveti Duh“, a ostaje nepoznato je li tamošnje medicinsko osoblje o tome informiralo nadležna pravosudna tijela.

Svi optuženici su zbog lošeg imovinskog stanja, koje im je cijenjeno i kao jedna od olakotnih okolnosti, oslobođeni u cijelosti plaćanja troškova kaznenog postupka. S obzirom na inkvizitorno načelo kaznenog postupka, ukazujemo na indicije te javno dostupne i provjerljive podatke o izdašnom imovinskom stanju petooptuženog Gorana Štrukelja.

Predmetni kazneni postupak, zaključujemo, proveden je korektno i u razumnom roku, s obzirom na broj optuženika, obim dokaznog materijala i kompleksnost predmeta. Oštećenici, od kojih su neki putem svojih punomoćnika aktivno sudjelovali u glavnoj raspravi, imali su stručan i adekvatan tretman, u procesnoj situaciji, u kojoj su javno svjedočili o traumatizirajućim i neugodnim okolnostima svoga zlostavljanja. Postupak je nedvojbeno pridonio da se u javnosti osvijesti činjenica da su nad srpskim zarobljenicima, zatočenima u samom centru Zagreba i u Kerestincu, počinjeni odiozni zločini, koji su godinama bili zataškavani i prešućivani. Žrtve su ovom presudom došle korak bliže obeštećenju, s imovinsko-pravnim zahtjevom s kojim su upućene u građansku parnicu. Dobile su mogućnost da progovore pred Sudom o svojim zlostavljačima. Prvostupanjska je presuda inkriminirana zlostavljanja u potpunosti potvrdila. Iako zakašnjela i s minimalnim kaznama za počinitelje, koje ne pridonose stvaranju društvenog ozračja prihvaćanja odgovornosti za počinjene zločine, žrtvama ipak, kao osuđujuća presuda, može predstavljati izvjesnu satisfakciju.

Ponovljeni postupak protiv okrivljenog Nikole Munjeza za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Perušiću⁸⁹

Županijski sud u Splitu

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Bruno Klein, predsjednik Vijeća, sudac Neven Cambi, član Vijeća, sudac Damir Romac, član Vijeća

Tužitelj: Slobodan Denona, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zadru

Branitelj: Slaven Dmitrović, odvjetnik iz Zadra

89 Postupak je pratila i izvještavala Maja Kovačević Bošković.

Nakon provedenog (obnovljenog) kaznenog postupka Županijski sud u Splitu 30. studenoga 2012. godine stavio je van snage presudu Županijskog suda u Zadru od 9. listopada 1995. godine u dijelu koji se odnosi na odluku o kazni. Umjesto 9 godina, izrečenih ranijom presudom, okrivljeni Nikola Munjez osuđen je na 5 godina zatvora.

O ranijem tijeku postupka

Presudom Županijskog suda u Zadru od 9. listopada 1995. godine okr. Munjez bio je osuđen jer je 22. rujna 1991. godine u Perušiću kod Benkovca, kao pripadnik milicije tzv. RSK, sudjelujući zajedno s više drugih pripadnika milicije u prijetnjama i fizičkom zlostavljanju mještana hrvatske nacionalnosti, prilikom susreta s Dujom Pešutom, kojeg su zajedno s Grgom Pešutom vodili u Stanicu milicije Benkovac zbog sumnje da surađuje s hrvatskom vojskom, bez ikakvog povoda Duju Pešuta stao tući nogama i kundakom puške, a potom ga ugrizao za vrat govoreći da će se napiti ustaške krvi, pa mu je zatim vojničkim bajunetom zarezao vrat i iz rane pio krv te ga nastavio udarati kundakom po glavi, a kada je Grgo Pešut prigovorio takvom postupanju, rekavši da će ubiti pravedna čovjeka, kazao Grgi Pešutu „da se ustaše i zmiје mogu samo tako uništiti“ pa je potom jedan od pripadnika milicije i njega s cijevi puške udario u predio prsiju.

Postupak pred Županijskim sudom u Zadru vodio se u odsutnosti okrivljenoga. Nakon što je na temelju međunarodne tjevalice uhićen u Crnoj Gori i izručen Hrvatskoj, zatražio je obnovu kaznenog postupka.

Obnovljeni postupak, koji se također vodio na Županijskom sudu u Zadru, okončan je donošenjem presude 4. veljače 2011. godine. Presuda od 9. listopada 1995. godine u cijelosti je ostavljena na snazi. Sud nije utvrdio drugačije činjenično stanje u odnosu na ono utvrđeno u postupku vođenom u odsutnosti.

Nakon što je VSRH u studenome 2011. godine ovu presudu ukinuo, predmet je vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Kako se Županijski sud u Zadru oglasio stvarno nenadležnim, predmet je dostavljen Županijskom sudu u Splitu.

Ponovljeni postupak pred Županijskim sudom u Splitu

Nakon provedene glavne rasprave, Županijski sud u Splitu je utvrdio da je okrivljenik počinio kazneno djelo za koje ga se tereti. Sud je otklonio dvojbu o identitetu osobe koja je zlostavljala Duju Pešuta. Okrivljenik je, naime, u svojoj obrani tvrdio da nema veze sa počinjenjem djela, da je 22. rujna 1991. godine proveo u milicijskom stacionaru i po Benkovcu, a inkriminirano je po-

našanje prebacivao na druge osobe. Zbog nedosljednosti i konfuznosti u iskazima okrivljenoga Sud nije njegovu obranu prihvatio kao vjerodostojnu.

U ponovljenom postupku ispitani su svjedoci Duje Pešut, Ante Pešut i Grgo Pešut. Svjedoci Duje i Grgo Pešut opisali su ponašanje Nikole Munjeza prema njima kritične zgrade. Duje Pešut je na ponovljenoj raspravi ponovio kako mu je njegov brat Ante Pešut rekao da se osoba koja ga je zarezala bajunetom po vratu zove Nikola Munjez. Duje Pešut je izjavio da je prethodno mislio da se ta osoba preziva Cupač, jer je sestra okrivljenoga udana Cupač. Tim obrazloženjem u ponovljenom postupku otklonjena je dvojba oko prezimena počinitelja. Svjedok Grgo Pešut, koji je kritičnog dana sa bratom Dujom vožen u vozilu milicije tzv. SAO Krajine, rekao je da nije vidio lice osobe koja je tukla Duju i zarezala ga nožem, jer su i njega tukli i nije ih smio gledati. No Ante Pešut je odmah prepoznao okrivljenika na predloženim fotografijama.

Svjedoci Mirko Tokić i Zorka Tokić opisali su događaje u kojima su zlostavljani. Na predloženim fotografijama prepoznali su Nikolu Munjeza. Iako se njihovi iskazi nisu odnosili na inkriminirani događaj od 22. rujna 1991. godine, ipak su potvrdili devijantno ponašanje okrivljenoga.

Iskaze svjedoka Zorana Opačića, Boška Cupača, Slobodana Pupovca, Branka Alavanje i Dragiše Pupovca, koje je kao svjedoke predložila obrana, a ispitani su u Beogradu posredstvom video konferencijske veze, sud nije prihvatio kao vjerodostojne zbog odmaka vremena te očitog odlaska branitelja okrivljenoga u Srbiju kako bi kontaktirao sa svjedocima, uputio ih u predmet postupka i na određeni način pripremio ih za svjedočenje.

Okrivljeni Nikola Munjez u počinjenju kaznenog djela postupao je s izravnom namjerom. Iz nalaza i mišljenja sudskog vještaka proizlazi da je bio ubrojiv.

Obrazlažući odluku o kazni, istaknuto je kako u postupku koji je vođen u odsutnosti Sud nije raspolagao podacima potrebnim za ocjenu olakotnih i otegotnih okolnosti. One su utvrđene tek tijekom obnovljenog postupka, kojemu je okrivljenik prisustvovao. U postupku vođenom u odsutnosti okrivljenoga on nije bio u mogućnosti dati svoju obranu. Zbog činjenice da je prvostupanjska presuda iz 1995. godine postala pravomoćna bez mogućnosti da odluku o njoj donese VSRH (branitelj okrivljenoga imenovan po službenoj dužnosti nije uložio žalbu na presudu), činjenice da su ispitani i svjedoci koji nisu svjedočili u prvotnom postupku, činjenice da kaznenim djelom iz čl. 120. st. 1. OKZ RH okrivljeni Munjez nije prouzročio smrtnu posljedicu, tešku tjelesnu ozljedu ili se dugotrajno izživljavao nad oštećenim, smatramo ispravnom odluku Suda da djelomično stavi van snage raniju pravomoćnu presudu i okrivljeniku izrekne kraću zatvorsku kaznu.

Ponovljeni postupak protiv okrivljenih Damira Vida Raguža i
Željka Škledara za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog
stanovništva – zločin u Novskoj⁹⁰

Županijski sud u Zagrebu

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1 OKZ
RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Tomislav Juriša, predsjednik Vijeća, sudac Pe-
tar Šakić, član Vijeća, sudac Mirko Klinžić, član Vijeća

Tužiteljica: Jadranka Huskić, zamjenica županijskog državnog odvjetnika u
Sisku

Branitelji: Željko Dumančić, odvjetnik iz Zagreba, branitelj prvooptuženog;
Josip Bilić-Prčić, odvjetnik iz Zagreba, branitelj drugooptuženog

**Dana 4. ožujka 2013. godine Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u
Zagrebu objavilo je presudu kojom su (nedostupni) Damir Vid Raguž i
(prisutni) Željko Škledar oslobođeni optužbe za počinjenje ratnog zločina
u Novskoj 1991. godine usmrćenjem civila Miše Rašković, Sajke Rašković,
Mihajla Šeatovića i Ljubana Vujića.**

Optužnicom Županijskog državnog odvjetništva u Sisku, optuženike se tereti
da su kao pripadnici 1. gardijske brigade Hrvatske vojske 21. studenoga 1991.
godine, zajedno s pripadnicima iste brigade, danas pokojnima Dubravkom Le-
skovarom i Antom Perkovićem te Marijanom Kumićem i Borisom Tutićem,
ušli u kuću Miše Raškovića u Novskoj, u kojoj su zatekli civile Mišu Raško-
vića, Sajku Rašković, Mihajla Šeatovića i Ljubana Vujića. Od njih su zatražili
da predaju skriveno oružje, a nakon što su pri pretrazi kuće pronašli pribor za
čišćenje oružja te nakon što su Marijan Kumić i Boris Tutić napustili kuću,
Raguž i Škledar su u dogovoru sa Leskovarom i Perkovićem civile zlostav-
ljali, potom su u dnevnom boravku u prizemlju kuće iz automatske puške u
muškarce rafalno ispalili više metaka i tako ih usmrtili, a Sajku Rašković su
odveli u spavaću sobu na katu kuće, natjerali je da sa sebe skine odjeću i legne
na krevet, nožem joj nanijeli reznu ranu na vratu i potom je usmrtili hicima iz
poluautomatske puške.

O postupku vođenom 1992. godine i primjeni oprosta na optužene

Vojno tužiteljstvo u Zagrebu u ožujku 1992. godine podiglo je optužnicu protiv
Dubravka Leskovara i Damira Vida Raguža zbog kaznenog djela ubojstva, u
njegovom kvalificiranom obliku, a ne ratnog zločina protiv civilnog stanovniš-
tva. Glavna rasprava vođena je pred Vojnim sudom u Zagrebu, koji je 10. stu-

⁹⁰ Postupak su pratile i o njemu izvještavale Maja Kovačević Bošković i Milena Čalić Jelić.

denoga 1992. godine obustavio kazneni postupak pozivajući se na tada važeći *Zakon o oprostima od krivičnog progona i postupaka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske*. Na rješenje je obustavi postupka, Vojno tužiteljstvo nije uložilo žalbu.

Ponovno pokretanje kaznenog postupka

Tek 2009. godine ponovno je iniciran kazneni progon protiv eventualnih počinitelja. Županijsko državno odvjetništvo u Sisku u srpnju navedene godine podnijelo je istražni zahtjev protiv Damira Vida Raguža i Željka Škledara, ovoga puta kvalificirajući kazneno djelo ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva. No Županijski sud u Sisku odbio je provesti istragu smatrajući da je za Raguža već vođen postupak za isti činjenični opis pred Vojnim sudom u Zagrebu. VSRH je u prosincu 2009. godine prihvatio žalbu državnog odvjetnika te odredio provođenje istrage, smatrajući da se ne radi o ranije presuđenoj stvari.

Presudom Županijskog suda u Sisku, Damir Vid Raguž 16. travnja 2010. godine nepravomoćno je proglašen krivim te mu je izrečena kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 20 godina, dok je Željko Škledar oslobođen optužbe. Višeće za ratne zločine Županijskog suda u Sisku smatralo je kako nije dokazano da je i Željko Škledar sa Ragužom, Leskovarom i Perkovićem sudjelovao u zlostavljanju i likvidaciji civila, kako ga se teretilo optužnicom.

Vrhovni sud je u srpnju 2012. godine prihvatio žalbe i ukinuo prvostupanjsku presudu.

Ponovljeni prvostupanjski postupak

Ponovljeni postupak je, sukladno izmjenama *Zakona o primjeni Statuta međunarodnog kaznenog suda i progona za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava*, proslijeđen Županijskom sudu u Zagrebu, kao stvarno i mjesno nadležnom sudu.

U ponovljenom suđenju trebalo je utvrditi u čemu se ogledao doprinos opt. Raguža u počinjenju kaznenog djela, odnosno da li su i kada optuženi Raguž te pok. Leskovar i pok. Perković ostali u kući Raškovićevih. U tom dijelu su se razlikovali iskazi svjedoka Tutića i Kumića pa ih je bilo potrebno dodatno analizirati kako bi se stvorila vjerodostojna predodžba o događaju.

Na četiri održana ročišta, sukladno uputama Vrhovnog suda, saslušani su svjedoci: Marijan Kumić, Boris Tutić, Damir Pupiće, Čedo Borojević, Vojislav Vlavić, Drago Pršo te oštećene Marica Šeatović i Ana Vujić. Pročitani su iskazi

svjedoka dani u postupku pred Županijskim sudom u Sisku⁹¹ te materijalna dokumentacija iz spisa.

Tijekom postupka nesporno je bilo da su na mjestu i u vrijeme naznačenima u optužnom aktu nasilnom smrću ubijeni Mišo Rašković, Sajka Rašković, Mihajlo Šeatović i Ljuban Vujić, no sporno je bilo da li su ih usmrtili optuženici Raguž i Škledar, ili drugi pripadnici postrojbe HV-a navedeni u činjeničnom opisu optužnice, ili pak netko treći.

U ponovljenom postupku trebalo je detaljnije ispitati svjedoke, posebno one koji su različito svjedočili tijekom istrage i na glavnoj raspravi pred Županijskim sudom u Sisku.

Iz iskaza svjedoka Kumića proizašlo je da su zajedno napustili kuću, a potom i ulicu, Tutić, Škledar i Kumić. Njegov iskaz razlikovao se od Tutićevo iskaza, koji je tvrdio da su otišli svi zajedno nakon što su Leskovar, Perković i Raguž izašli iz kuće. No svjedok Tutić se niti u istrazi nije mogao precizno izjasniti o vremenu koje su proveli pred kućom, a niti kasnije na raspravi o tome tko je sve napustio kuću. Za razliku od njega, Kumić je precizno i dosljedno iskazivao o svim detaljima pa ga je Sud ocijenio vjerodostojnim svjedokom. Iz rezultata dokaznog postupka Sud je zaključio da optuženi Damir Vid Raguž nije sudjelovao u zlostavljanju i ubojstvu civila. Nakon događanja na katu kuće i usmrćenja Sajke Rašković, u kojem također nije sudjelovao, izašao je iz kuće, kao što su to prethodno učinili Kumić, Tutić i Škledar.

Slijedeće sporno pitanje, na koje je ukazao VSRH, bilo je da li su civile ubili pripadnici HV-a ili netko treći. Naime, iz spisa je proizlazilo da su tijela pronađena dan nakon ubojstva pa je bilo moguće da su civili ubijeni od strane trećih osoba, nakon što su Leskovar, Raguž, Perković, Škledar i Tutić napustili mjesto događaja. To je pitanje razriješeno iskazom svjedoka Drage Prše.⁹²

Sud je poklonio vjeru iskazu svjedoka Dade Prše. Iako je u ranijim fazama, u istrazi i na glavnoj raspravi, ovaj svjedok rekao da nema saznanja tko su počinitelji zločina, u ovom postupku je drugačije iskazivao. Iz njegova iskaza proizašlo je da je počinitelj ovog zločina zapravo pok. Dubravko Leskovar, moguće i pok. Perković, a da Damir Vid Raguž nije sudjelovao u zločinu jer je nakon maltretiranja na katu kuće izašao iz kuće, jer više nije mogao gledati što se događa. Svjedoku Prši upravo je pok. Leskovar jednom prilikom priznao da je on osobno počinio zločin. Ovaj svjedok je objasnio kako mu je Leskovar na dubrovačkom ratištu spasio život te zbog toga, iz zahvalnosti, nije o njegovom

91 Iskazi: Zrinka Hatvalića, Save Kovačevića, Dušana Zečevića, Vojina Maštruka, Zdravka Šobata, Svetka Pejića, Nikice Vujića i Marije Nemeč.

92 Prilikom svjedočenja ovoga svjedoka na glavnoj raspravi, javnost je bila isključena. U nastavku iznosimo samo dijelove njegova iskaza koje je prenio predsjednik Vijeća usmeno obrazlažući presudu.

priznanju želio ranije govoriti. Ovakvo obrazloženje o razlikama u iskazivanju, Sud je procijenio uvjerljivim i dojmljivim.

S obzirom na utvrđeno činjenično stanje i presudu kojom su optuženici oslobođeni optužbe, činjenica jesu li civili bili zlostavljani prije usmrćenja ili su rane nanesene *post mortem* nije bila od odlučnog značaja. Ta je činjenica mogla biti utvrđena samo iskazima svjedoka ili obdukcijским nalazom, čime Sud nije raspolagao.

U ponovljenom postupku Sud je, prema naputcima Vrhovnog suda, trebao pozvati i ispitati kao svjedoka Damira Pupića, iz čije puške su ispaljene čahure pronađene na mjestu usmrćenja Sajke Rašković, no iz izvedenih dokaza Sud je utvrdio da on nije bio na mjestu događaja. To nije bilo sporno niti za tužiteljstvo, jer Damira Pupića uopće ne spominje u optužnom aktu. Tijekom postupka nije utvrđeno tko je pucao iz puške koju je dužio Damir Pupić, no vjerojatno je da je to bio Perković, jer su na mjestu događaja pronađene čahure ispaljene iz automatske puške koju je dužio Leskovar.

Ovaj postupak je proveden bez bitnih materijalnih dokaza: foto-elaborat sačinjen tijekom uviđaja nestao je tijekom postupka pred Vojnim sudom u Zagrebu, nije izvršena obdukcija tijela žrtava, a nisu mogli biti pročitani niti iskazi svjedoka i okrivljenih dani pred Vojnim sudom u Zagrebu 1992. godine.

Ponovljeni postupak protiv okrivljenih Željka Beline i Dejana Milića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Novskoj⁹³

Županijski sud u Zagrebu

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Marijan Garac, predsjednik Vijeća, sudac Petar Šakić, član Vijeća, sudac Zdravko Majerović, član Vijeća

Tužiteljica: Jadranka Huskić, zamjenica županijskog državnog odvjetništva u Sisku

Branitelji: Zorko Kostanjšek, odvjetnik iz Siska, za prvooptuženoga, Marin Ivanović, odvjetnik iz Zagreba, za drugooptuženoga

Goranka Mileusnić, Vera Mileusnić i Blaženka Slabak stradale su kao žrtve ratnog zločina u Novskoj 18. prosinca 1991. godine, kao i Petar Mileusnić koji je teško ozlijeđen. Ovo je sumarni nalaz presude kojom je Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu 8. ožujka 2013. godine,

93 Postupak su pratili i o njemu izvještavali Jelena Đokić Jović i Marko Sjekavica.

nakon ponovljenog postupka, provedenog dvadeset i dvije godine nakon počinjenja zločina, obojicu optuženika oglasilo krivim te im izreklo zatvorske kazne: Željku Belini 10, a Dejanu Miliću 9 godina zatvora.⁹⁴

O postupku vođenom 1992. godine i primjeni oprosta na počinitelje zločina

Za inkriminirani događaj 1992. godine vođena je istraga protiv Beline i Milića te Ivana Grgića, Zdravka Pleseca i danas pokojnog Dubravka Leskovara zbog kaznenih djela ubojstva i pokušaja ubojstva. Nakon provedene istrage Vojno tužiteljstvo u Zagrebu odustalo je od progona Grgića i Pleseca, a protiv Beline, Milića i Leskovara postupak je nastavljen pred Vojnim sudom u Zagrebu. No nakon što je u rujnu 1992. godine donesen *Zakon o oprostima od krivičnog progona i postupaka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i ratu protiv Republike Hrvatske* (NN 58/92), kojim su abolirani počinitelji djela u oružanim sukobima, ratu protiv Republike Hrvatske ili u svezi s tim sukobima, odnosno ratom od 17. kolovoza 1990. godine do dana stupanja toga zakona na snagu, osim djela na čiji je progon RH bila obvezna prema odredbama međunarodnog prava, u studenom 1992. godine vijeće Vojnog suda u Zagrebu obustavilo je kazneni postupak protiv navedene trojice optuženika.

Iniciranje i ponovno pokretanje kaznenog postupka

Oštećenici su podnošenjem kaznene prijave protiv optuženika za počinjenje ratnog zločina protiv civilnog stanovništva ponovno inicirali kazneni progon počinitelja zločina.

Po optužnici Županijskog državnog odvjetništva u Sisku od 9. srpnja 2010. godine, kojom su optuženi Željko Belina, Dejan Milić, Ivan Grgić i Zdravko Plesec, u rujnu iste godine na Županijskom sudu u Sisku započela je glavna rasprava. Dana 19. studenoga 2010. godine, Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Sisku presudom je odbilo optužbu, smatrajući da su optuženici već suđeni za isto kazneno djelo. No Vrhovni sud je ukinuo presudu u odnosu na Belinu i Milića, dok je u odnosu na Ivana Grgića i Zdravka Pleseca potvrdio prvostupanjsku odbijajuću presudu.

Ponovljeni prvostupanjski postupak

Ponovljeni prvostupanjski postupak, u odnosu na Belinu i Milića, proveden je na Županijskom sudu u Zagrebu. Tijekom dokaznog postupka neposredno su saslušana dvojica svjedoka: ranije okrivljeni Ivan Grgić te Drago Pršo. Pročitana je iskaz oštećenog Petra Mileusnića, koji je u međuvremenu preminuo. Proči-

⁹⁴ VSRH je 29. listopada 2013. godine potvrdio ovu presudu pa je kazneno procesuiranje ovoga zločina napokon okončano.

tani su brojni iskazi svjedoka saslušanih tijekom prijašnje glavne rasprave te drugi materijalni dokazi.

Nakon provedenog dokaznog postupka, u optužnicu je inkorporiran dopunski nalaz i mišljenje sudsko-medicinskog vještaka, o ozljedama koje su *tempore criminis* zadobili oštećenici.

Na temelju analize i ocjene izvedenih dokaza Sud je sa sigurnošću utvrdio da su optuženici počinili inkriminirane radnje te da one sadrže elemente kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH.

Kritične zgrade u kući oštećenog Petra Mileusnića iz automatskih pušaka pucali su optuženi Željko Belina i Dejan Milić te Dubravko Leskovar. Usmrtili su suprugu i kćerku oštećenog te njihovu susjedu Blaženku Slabak. Oštećenik je zadobio prostrijelnu ranu glave. Goranka Mileusnić zadobila je petnaest prostrijelnih rana i dvije ustrijelne ozljede glave i trupa. Vera Mileusnić zadobila je četrnaest prostrijelnih rana trupa, tri tangencijalne ozljede i jedno okrznuće. Ukupno 18 ozljeda. Blaženka Slabak zadobila je sedam prostrijelnih rana. Sve su zadobile teške i po život opasne ozljede koje su bile takvog karaktera da ni brza medicinska pomoć ne bi spasila njihove živote.

Obrana je kao prijeporno isticala zajedničko djelovanje optuženika te postojanje prethodnog dogovora da počine konkretno kazneno djelo i usmrte žrtve. Naime, optužnica implicira djelovanje optuženika po načelu diobe rada, odnosno svakom optuženiku kao supočinitelju implicira bitan doprinos počinjenju kaznenog djela („opt. *Željko Belina i Dejan Milić u uniformama hrvatske vojske i naoružani automatskim puškama...*, *sa sada pokojnim Dubravkom Leskovarom, Ivanom Grgićem i Zdravkom Plesecom, krenuli su prema kući Petra Mileusnića..., postupajući zajedno i po prethodnom dogovoru da ubiju sve koje u toj kući zateknu, ..., po dogovoru je I. opt. Željko Belina ostao u dvorištu na straži pazeći da netko ne naiđe...*“).

Sud je nedvojbeno utvrdio postojanje obje komponente nužne za supočiniteljstvo, kolektivnu počiniteljsku volju, odnosno svijest o zajedničkoj suradnji na ostvarenju bića kaznenog djela te odlučujuće sudjelovanje u ostvarenju djela. U obrazloženju prvostupanjske presude istaknuto je „*da za postojanje supočiniteljstva nije nužan detaljan prethodni dogovor, dovoljan je i prešutni sporazum, odnosno takvo zajedničko postupanje iz kojeg na neprijeporan i očit način proizlazi volja optuženika da sudjeluju u počinjenju zajedničkog kaznenog djela*“.

No mišljenja smo da visina izrečenih kazni ne korespondira sa težinom zločina. Unatoč brojnim otegotnim okolnostima koje je Sud prepoznao u djelovanju optuženih: postupanje s izravnom namjerom, pogibeljnost kaznenog djela, nepopravljive posljedice supočiniteljske radnje, smrt triju osoba i zadavanje

tjelesnih ozljeda jednoj osobi, Sud ovako odmjerene kazne šturo podupire navođenjem olakotnih okolnosti koje ne bi trebale utjecati da kazna unutar granica predviđenih za konkretno kazneno djelo bude bliža donjoj granici propisane kazne: primjereno držanje optuženih pred Sudom, njihov značajan doprinos u obrani Republike Hrvatske,...

Postupak protiv okrivljenih Branka Dmitrovića, Slobodana Borojevića, Milinka Janjetovića, Momčila Kovačevića, Steve Radunovića, Veljka Radunovića, Katice Pekić, Marina Krivošića i Stevana Dodoša za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Baćinu⁹⁵

Županijski sud u Rijeci

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sutkinja Ika Šarić, predsjednica Vijeća, sudac Zoran Sršen, član Vijeća, sutkinja Srebrenka Šantić, članica Vijeća

Tužitelj: Doris Hrast, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Rijeci

Branitelji: Anton Denona, odvjetnik iz Rijeke, branitelj po službenoj dužnosti prvookrivljenoga Dmitrovića; Vinko Dizdar, odvjetnik iz Novske, izabrani branitelj drugookrivljenoga Borojevića; Aris Šarunić, odvjetnik iz Rijeke, branitelj po službenoj dužnosti trećeokrivljenoga Janjetovića; Vesna Trifunović, odvjetnica iz Rijeke, braniteljica po službenoj dužnosti četvrtookrivljenoga Kovačevića; Ljubiša Drageljević, odvjetnik iz Rijeke, branitelj po službenoj dužnosti petookrivljenoga Steve Radunovića; Klaudio Dekleva, odvjetnik iz Rijeke, branitelj po službenoj dužnosti šestookrivljenoga Veljka Radunovića; Ružica Spasojević, odvjetnica iz Rijeke, braniteljica po službenoj dužnosti sedmookrivljene Katice Pekić; Milenko Škrlec, odvjetnik iz Rijeke, izabrani branitelj osmookrivljenoga Krivošića; Ljubo Kostić, odvjetnik iz Rijeke, branitelj po službenoj dužnosti devetookrivljenoga Dodoša

Dana 11. ožujka 2013. godine, Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Rijeci četvoricu optuženika: Milinka Janjetovića, Momčila Kovačevića, Stevu Radunovića i Veljka Radunovića osudilo je na po 20 godina zatvora, a trojicu optuženika: Branka Dmitrovića, Slobodana Borojevića i Stevana Dodoša na po 15 godina. Sva sedmorica nedostupni su hrvatskom pravosuđu i suđeno im je u odsutnosti.

Nakon izmjene pravne kvalifikacije kaznenog djela u optužnici na oružanu pobunu, optužba za Katicu Pekić i Marina Krivošića, jedinog optuženika dostupnog sudu, je odbijena.

⁹⁵ Postupak je pratila i o njemu izvještavala Milena Čalić Jelić.

Visinu kazne Vijeće je obrazložilo brojem žrtava (ubijeno je najmanje 76 starijih osoba), njihovom ranjivošću te načinom izvršenja zločina i nedostatkom pijeteta. Utvrđeno je da su neka tijela ubijenih ležala na mjestu pogubljenja i do 15 dana te da su stražari čuvali to mjesto mjesecima nakon počinjenja zločina. Tijekom suđenja saslušano je 175 svjedoka. Još 50 svjedoka, koji su preminuli do glavne rasprave, dalo je iskaze u istrazi. Vijeće smatra dokazanim da su baš optuženici (3., 4., 5., 6., i 9.) neposredni počinitelji zločina te da je dokazana i odgovornost prvo i drugo okrivljenog.

Optužnica

Županijsko državno odvjetništvo u Sisku podiglo je 29. listopada 2010. godine optužnicu protiv devetero okrivljenika zbog počinjenja kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske. Branka Dmitrovića, Slobodana Borojevića, Milinka Janjetovića i Momčila Kovačevića teretilo se da su od 18. do 21. listopada 1991. godine, u cilju etničkog čišćenja za trajanja međunarodnog sukoba na području Republike Hrvatske, isplanirali i sastavili popis preostalog stanovništva hrvatske nacionalnosti u mjestima Cerovljani i Hrvatska Dubica i zapovjedili njihovo ubijanje, dok su ostali okrivljenici (Stevo Radunović, Veljko Radunović, Katica Pekić, Marin Krivošić i Stevan Dodoš) kao njima podređeni, temeljem navedene zapovijedi i temeljem sastavljenog popisa 19. i 20. listopada 1991. godine priveli i zatočili najmanje šezdeset i šest civilnih osoba hrvatske nacionalnosti u Vatrogasne domove u Cerovljanima i Hrvatskoj Dubici. Od navedenog je broja, zahvaljujući intervencijama rodbine i prijatelja, pušteno na slobodu deset osoba, dok je preostalih pedeset i šest osoba koje su bile zatočene u Vatrogasnom domu u Hrvatskoj Dubici, 21. listopada 1991. godine autobusom uz oružanu pratnju odvezeno u Baćin gdje su ih pripadnici policijskih postrojbi „Milicije SAO Krajine“ pod rukovodstvom sada pok. zapovjednika Milicije Steve Borojevića na predjelu zv. Skelište ubili hicima iz automatskog vatrenog oružja.

Nakon provedenog dokaznog postupka, dana 7. ožujka 2013. godine, zastupnik optužbe izmijenio je činjenični, a za neke okrivljenike i pravni opis i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela. Tako se prvookrivljenog Dmitrovića i drugookrivljenog Borojevića tereti da su, kao nositelji civilne i vojne vlasti, znali a nisu poduzeli sve potrebne mjere da spriječe izvršenje zločina, kao i da nakon izvršenja nisu poduzeli ništa da se počinitelji pronađu i kazne, te su na taj način počinili ratni zločin protiv civilnog stanovništva (čl. 120. OKZ RH u svezi sa čl. 28. st. 2. OKZ RH), a sedmookrivljenu Katicu Pekić i osmookrivljenog Marina Krivošića da su svojim radnjama privođenja civila i čuvanja straže pred Vatrogasnim domom u Hrvatskoj Dubici počinili kazneno djelo oružane pobune (čl. 235. KZ RH).

O postupku pred Županijskim sudom u Rijeci

Vrhovni sud Republike Hrvatske je 12. travnja 2011. godine prihvatio prijedlog DORH-a da se postupak vodi pred Županijskim sudom u Rijeci, koji je 20. prosinca 2011. godine riješio da se svim okrivljenicima, osim prisutnom Marinu Krivošiću, sudi u odsutnosti.

U iznimno složenom postupku protiv devetero okrivljenih, tijekom kojeg je ispitano 175 svjedoka, od kojih su mnogi ispitani vanraspravno, jer zbog bolesti ili starosti nisu mogli doći na Sud te ih je Vijeće saslušavalo na Općinskom sudu u Kostajnici (bližem njihovom prebivalištu od Županijskog suda u Rijeci) ili u njihovom domu ili prostoru gdje borave. Uz suglasnost stranaka, pročitani su iskazi svjedoka dani tijekom istrage, koji su u međuvremenu preminuli. Nekoliko svjedoka ispitano je zamolbenim putem pred Višim sudom u Beogradu i u Tužilaštvu u Banja Luci, od koji su neki tijekom istrage bili osumnjičeni i uhićeni u razdoblju između 2007. i 2010. godine, ali je zbog nedostatka dokaza istraga protiv njih obustavljena. Oko 70 svjedoka saslušano je u svojstvu oštećenika. Mnogi od njih su po prvi put iznosili uglavnom indirektna saznanja o usmrćenju svojih srodnika. Najveći dio njih je postavio imovinsko-pravne zahtjeve. Iz postupka je razvidno da većina svjedoka koji su u inkriminirano vrijeme živjeli u selima u kojima je zločin počinjen, zbog nekih razloga (da li straha za vlastitu sigurnost, zaštite bliskih srodnika ili nečega trećeg) ne žele svjedočiti o svojim saznanjima o događajima koji su se odvijali od 18. do 21. listopada 1991. godine, kao i prije ili poslije tog razdoblja. Saslušana su četiri sudsko-medicinska vještaka koji su vršili pregled tijela tijekom i nakon ekshumacije u Baćinu od 13. ožujka 1997. do 4. travnja 1997. godine.

Izvršen je uvid u brojnu materijalnu dokumentaciju sudskog spisa: popis nestalih osoba s područja općine Hrvatska Kostajnica, koju je sastavio djelatnik općine 1.3.2003. godine, na kojem je navedeno 104 nestale osobe iz Baćina, Cerovljana i Kostajnice; dokumentacija Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata, pronađena nakon VRA „Oluja“, primjerice: službena bilješka UN-a „Norvežani pronašli kostur te dva para cipela i gumene čizme u Baćinu“, 6.8.1991. godine Milan Martić imenuje Branka Dmitrovića komandantom TO Kostajnice, 8.10.1991. godine naredba Branka Dmitrovića o postupanju s ratnim zarobljenicima (da se isti prevezu u logore u Glini, Vojniću i Dvoru na Uni), izvještaji o čišćenju ustaških uporišta u Stazama, Selištu, Majuru, Baćinu..., 12.10.1991. godine izvještaj Steve Borojevića Milanu Martiću o čišćenju Cerovljana, zatim Višnice, Jušnice, u kojima se spominje da je Slobodan Borojević tukao topovima, spisak pripadnika TO Kostajnica, dopis PP Glina o smrti Steve Borojevića 28.03.1993. na području BiH, sahranjen u Donjim Kukuruzarima, ...

Prikazane su DVD snimke sa različitim sadržajima: snimak srpskih postrojbi u Posavini u ljeto 1992. godine, Glini 1992. godine, Medačkom džepu 1993. godine, Okučanima 1994. godine, govor Vojislava Šešelja u srpnju 1995. u Glini, govor Branka Dmitrovića 11. kolovoza 1995. godine, dolazak Milana Martića u Dubicu.

Prvostupanjski postupak je započeo 2. svibnja 2012. godine. Ročišta glavne rasprave ili vanraspravnih saslušanja zakazivana su u redovnim intervalima, dostatnim za pripremanje obrane. Okončan je osam mjeseci od započinjanja te je primjer razumnog trajanja sudskog postupka, tim više jer je prisutni okrivljenik bio u pritvoru.

Suđenje u odsutnosti

Županijski sud u Rijeci 20. prosinca 2011. godine donio je rješenje da se svim okrivljenicima, osim prisutnom Marinu Krivošiću, sudi u odsutnosti. Za svim nedostupnim okrivljenicima izdane su međunarodne tjeralice.

Nedostupni okrivljenici koji danas žive u Srbiji te Bosni i Hercegovini bili su upoznati s vođenjem ovog kaznenog postupka i dali su svoje obrane pred Višim sudom u Beogradu i Tužilaštvom u Banja Luci, dok trojica okrivljenika koji prebivaju u Australiji i Sjedinjenim Američkim Državama nisu dali svoje obrane.

Tijekom postupka pročitane su obrane: prvookrivljenog Branka Dmitrovića, dana 1. srpnja 2008. godine pred Višim sudom u Beogradu; četvtookrivljenog Momčila Kovačevića, dana 24. lipnja 2008. godine pred Okružnim tužilaštvom u Banja Luci, Podružnoj kancelariji Prijedor, u kojoj je naveo da je bio samo pisar pod zapovjedništvom Steve Radunovića i Branka Dmitrovića, da je RH tražila njegovo izručenje, što je BiH odbila; devtookrivljenog Stevana Dodoša, dana pred Okružnim tužilaštvom u Banja Luci.

Iz spisa su kao nezakonite izdvojene obrane drugookrivljenog Slobodana Borojevića i sedmookrivljene Katice Pekić, dane pred Okružnim tužilaštvom u Banja Luci, jer su obrane dali bez prisutnosti odvjetnika. Tijekom suđenja, iz spisa je izdvojen i iskaz/službena zabilješka razgovora Milinka Janjetovića s djelatnicima PU sisačko-moslavačke.

Osmookrivljeni Marin Krivošić je obranu danu tijekom istrage nadopunio navodima da kritičnih dana nije bio u Dubici, već na pogrebu svoga šogora. Nije mu poznato zbog čega ga Slavko Kuček spominje kao osobu koja ga je sprovela dan nakon puštanja iz Vatrogasnog doma, jer se to dogodilo 16. listopada 1991. godine. Nije mu poznato zbog čega ga svjedoci spominju kao osobu koja

je skupljala civile u Vatrogasni dom. Nije mu poznato da je i nakon zločina mjesto počinjenja bilo čuvano i obilježeno žutim trakama.

Sagledavajući kompleksnost postupka, činjenicu da se radi o jednom od najtežih zločina počinjenih tijekom Domovinskog rata, protek vremena od počinjenja, nemogućnost očuvanja dokaza, ozbiljan pristup obrani branitelja postavljenih po službenoj dužnosti, nemogućnost da se dokazi ustupe i ovaj postupak provede u nekoj od država u regiji zbog prebivanja okrivljenih u različitim državama te potrebe oštećenih da se rasvijetle okolnosti usmrćenja njihovih bliskih srodnika, smatramo da je bilo opravdano suditi u odsutnosti osmero okrivljenih.

Ne bis in idem u odnosu na okrivljenog Milinka Janjetovića

Kao prethodno pravno pitanje ovom postupku pojavilo se pitanje dopustivosti optuženja trećeoptuženog Milinka Janjetovića.

Županijski sud u Rijeci 29. ožujka 2012. godine obustavio je kazneni postupak protiv optuženog Milinka Janjetovića zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva po predmetnoj optužnici, smatrajući da se u konkretnom slučaju u odnosu na Milinka Janjetovića radi o presuđenoj stvari. Naime, Općinski sud u Hrvatskoj Kostajnici je primjenom *Zakona o općem oprostu* 15. lipnja 2005. godine obustavio postupak protiv Janjetovića i protiv Jovana Jerinića vođen zbog kaznenog djela udruživanja radi neprijateljske djelatnosti iz članka 241. stavka 1. Krivičnog zakona Republike Hrvatske. Obrazlažući stav da se radi o presuđenoj stvari, Županijski sud u Rijeci je naveo da se u oba postupka radi o jednom te istom događaju koji se stavlja na teret opt. Janjetoviću.

No VSRH je 18. travnja 2012. godine prihvatio žalbu državnog odvjetnika, ukinuo rješenje Županijskog suda u Rijeci o obustavi postupka te odredio da se kazneni postupak protiv Janjetovića zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva povodom optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Sisku od 29. listopada 2010. godine ima nastaviti. VSRH je smatrao da između radnji opisanih u optužnicama postoji značajno podudaranje u vremenu i mjestima počinjenja (u optužnicama su poimence navedene iste trideset i četiri žrtve), no da je očigledno da radnje iz optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Sisku od 29. listopada 2010. godine predstavljaju konkretizirane radnje počinjenja ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, da je opis radnji individualiziran u odnosu na sve optuženike, da je kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva izrijekom izuzeto od primjene *Zakona o općem oprostu* pa da odluka kojom se kazneni postupak obustavlja nije valjan temelj za primjenu odredaba o zabrani ponovnog suđenja niti prava da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen u istoj stvari.

Trajanje pritvora okrivljenom Marinu Krivošiću

Osmookrivljeni Marin Krivošić se tijekom suđenja nalazio u pritvoru. Uhićen je u Crnoj Gori 8. lipnja 2010. godine. Hrvatskoj je izručen 27. kolovoza 2010. godine. Nakon izmjene pravne kvalifikacije kaznenog djela koje mu je stavljeno na teret i obustave postupka, Marin Krivošić je nakon 2 i pol godine provedene u pritvoru pušten na slobodu.

Iako je nesporno da je prvostupanjski postupak proveden unutar razumnog roka, od uhićenja Marina Krivošića do početka suđenja prošlo je gotovo dvije godine, što bi mogla biti povreda prava na suđenje u razumom roku, propisana čl. 5. (Pravo na slobodu i sigurnost) *Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*.

Postupak protiv okrivljenog Tihomira Kašanina za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Baranji⁹⁶

Županijski sud u Osijeku

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH, nakon izmjene optužnice oružane pobune iz čl. 235. st. 1. KZ RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Zvonko Vekić, predsjednik Vijeća, sudac Nikola Sajter, član Vijeća, sudac Damir Krahulec, član Vijeća

Tužitelj: Miroslav Dasović, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Osijeku

Branitelj: Dubravko Marjanović, odvjetnik iz Osijeka

Nakon što je zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Osijeku izmijenio činjenični i zakonski opis i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela iz optužnice, sa ratnog zločina protiv civilnog stanovništva na oružanu pobunu, Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku 11. ožujka 2013. godine, primijenivši *Zakon o općem oprost*u, odbilo je optužbu protiv Tihomira Kašanina.

Kašanin je uhićen je po međunarodnoj tjeratici u Velikoj Britaniji, čiji je i državljanin. Izručen je Republici Hrvatskoj. Glavna rasprava započela je 27. veljače 2013. godine te je nastavljena 11. ožujka, kada je i donesena odbijajuća presuda. Do donošenja presude u pritvoru je proveo osam mjeseci. Po izricanju presude pušten je na slobodu.

96 Postupak su pratili i o njemu izvještavali Miren Špek i Veselinka Kastratović.

Postupak je korektno proveden. Mišljenja smo da je, s obzirom na tijek dokaznog postupka, bilo za očekivati da tužiteljstvo prekvalificira kaznenog djelo iz optužnice.

Obrazloženje

U postupku nije bilo sporno da je okrivljenik pristupio tzv. Sekretarijatu za unutrašnje poslove Beli Manastir te da je bio zadužen pješačkim naoružanjem, jer je to proizlazilo i iz njegove obrane. Sporno je bilo je li sudjelovao u protupravnom uhićenju civila i njihovom fizičkom i psihičkom zlostavljanju u zatvoru u zgradi milicije. Kako je o optuženikovu sudjelovanju u protupravnom uhićenju govorio tek svjedok Mato Filipović, iskazujući o svom uhićenju, a o tome da ga je viđao u prostorijama zatvora, gdje su zlostavljani civili, tek svjedok Ivan Belaj, tužiteljstvo je izmijenilo optužnicu tereteći optuženika tek za počinjenje kaznenog djela oružane pobune.

Svjedoci Franjo Verner i Zoran Knežević, koji su u svojim iskazima danim pred istražnim sucem 1995. godine spominjali optuženika, pri čemu je svjedok Franjo Verner tvrdio da ga je opt. Kašanin zajedno s još dvije osobe tukao, na glavnoj raspravi nisu potvrdili svoje, u istrazi dane iskaze. Nisu mogli potvrditi da su u prostorijama zatvora viđali optuženoga. Franjo Verner je od drugih osoba čuo o tome da ga je zlostavljao Tihomir Kašanin, no osobu koju je vidio u sudnici (optuženog Kašanina) nije mogao povezati s osobama koje su ga zlostavljale.

Optužnica za zločine počinjene u Belom Manastiru i drugim mjestima Baranje

Optužnicom Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku od 3. travnja 2001. godine optuženi su Svetislav Vranić i još 57 osoba zbog počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH.

Dostupnim optuženicima, pripadnicima različitih paravojskih ili parapolicijskih snaga, suđeno je u razdvojenim postupcima. Tako je Stokan Sekanić osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 8 godina. Nakon provedenog postupka i prekvalifikacije na oružanu pobunu, odbijena je optužba protiv Branka Mumleka, kao i Nikole Alaice, Drage Karagaće, Mile Bekića, Milana Prusca i Srete Jovandića. Nakon dugotrajnog postupka, koji je višekratno ponavljan, na 3 godine i 6 mjeseci zatvora osuđen je Petar Mamula.

Zoranu Vukšiću, Branku Hrnjaku i Slobodanu Strigiću, zbog protupravnih uhićenja, zlostavljanja te usmrćenja najmanje šest osoba, sudi se pred Višim sudom u Beogradu. Presudom istog suda, Velimir Bertić pravomoćno je osuđen na godinu i šest mjeseci zatvora.

Protiv Dane Brankovića, Dragana Kovačevića, Milorada Lemića, Miroslava Morače, Nebojše Milovanovića, Jovana Mrđe, Branka Nikolića, Milorada Obradovića, Bogdana Radojčića, Mirka Stupara, Željka Sića, Dušana Šimunovića, Kolje Vujkovića, Jovana Vučenovića, Ilije Čelara, Save Đukića i Mi-odraga Ignjatovića optužnica je u međuvremenu prekvalificirana i postupak je obustavljen.

Ostali optuženici nedostupni su pravosudnim tijelima Republike Hrvatske.⁹⁷

Obnovljeni postupak protiv okrivljenog Milana Španovića za kaz- neno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Maji⁹⁸

Županijski sud u Zagrebu

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st.1. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Marijan Garac, predsjednik Vijeća, sudac Petar Šakić, član Vijeća, sudac Ratko Šćekić, član Vijeća

Tužitelj: Marijan Zgurić, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Sisku

Branitelj: Silvio Degen, odvjetnik iz Zagreba

Okrivljenog Milana Španovića, koji je 2009. godine iz Velike Britanije izručen Hrvatskoj, Raspravno vijeće Županijskog suda u Zagrebu 14. ožujka 2013. godine oslobodilo je optužbe primjenjujući čl. 354. toč. 1. ZKP-a (NN 110/97., 27/98., 58/99., 112/99., 56/02., 143/02), kojim je propisano da će okrivljenik biti oslobođen od optužbe ako djelo za koje je optužen nije kazneno djelo, što uključuje i slučajeve u kojima nisu ostvarena sva zakonska obilježja kaznenog djela.

Istovremeno je ovom presudom u cijelosti stavljena izvan snage pravomoćna presuda Županijskog suda u Sisku iz 1993. godine kojom je optuženik u odsutnosti bio oglašen krivim te osuđen na dvadesetogodišnju zatvorsku kaznu.

Nakon izručenja Španovića iz Velike Britanije, obnovljeni postupak je proveden na Županijskom sudu u Sisku, čiji je epilog bila zatvorska kazna u trajanju od 3 godine i 5 mjeseci, točno onoliko vremena koliko je Španović proveo u ekstradicijskom pritvoru u Velikoj Britaniji te zatvoru i pritvoru u Sisku. No

97 Među njima je i Željko Milovanović, neposredni izvršitelj ubojstva novinara Ive Pukanića i Nike Franića počinjenog u Zagrebu 2008. godine, u Hrvatskoj u odsutnosti osuđen na 40 godina zatvora. Zbog navedenog u Beogradu je u tijeku postupak protiv Sretena Jocića zvanog Joca Amsterdam te Milenka Kuzmanovića i Željka Milovanovića. Jocić je na izdržavanju kazne zatvora zbog osude za ubojstvo počinjeno 1995. godine, Milovanović je pritvoren, a Kuzmanović se brani sa slobode.

98 Postupak su pratili i o njemu izvještavali Jelena Đokić Jović i Marko Sjekavica.

Vrhovni sud u rujnu 2010. godine tu je presudu ukinuo i predmet vratio na ponovno suđenje.

Optužnica

Optužnicom Županijskog državnog odvjetništva u Sisku, Milana Španovića se teretilo za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. S obzirom da zakonski opis ovog kaznenog djela predviđa više radnji kojima se kazneno djelo može počiniti, optuženiku je stavljeno na teret izazivanje osjećaja straha i nesigurnosti kod civila hrvatske nacionalnosti (pucajem iz puške po kućama troje oštećenika), odnosno primjena mjera zastrašivanja i terora te pljačka imovine stanovništva (uzimanjem i odvoženjem jednog berača kukuruza).

O ponovljenom postupku i razlozima donošenja oslobađajuće presude

U ponovljenom postupku pred Županijskim sudom u Zagrebu, optuženik je porekao inkriminacije koje su mu stavljene na teret. Tijekom dokaznog postupka saslušana su trojica svjedoka te jedna svjedokinja. Pročitani su iskazi brojnih drugih svjedoka ispitanih tijekom prijašnjih glavnih rasprava.

Svjedok Stjepan Fabac vidio je optuženog Španovića kako puca po kućama, a svjedokinja Milka Mičija vidjela ga je za upravljačem džipa kojim je iz dvorišta Marka Lamze odvezen berač kukuruza. Drugi svjedoci svjedočili su po čuvenju.

Sud je ove iskaze ocijenio vjerodostojnima i istinitima. No unatoč ovako utvrđenim činjenicama, oslobađajuća presuda rezultat je uklanjanja opisanih modaliteta izvršenja kaznenog djela iz Kaznenog zakona koji je na snazi od siječnja 2013. godine, odnosno, od strane Vrhovnog suda određenog cenzusa vrijednosti uništene ili oduzete imovine (od 600.000,00 kn) potrebnog za ispunjenje obilježja ovoga kaznenog djela, što praktički znači da djelo za koje je optuženik optužen više ne ispunjava obilježja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Vrijednost otuđenog berača kukuruza odlučna je činjenica, a svjedok Marko Lamza procijenio ju je na 45.000,00 kn.

Kazneno materijalno pravo brani retroaktivnu primjenu zakona. No obvezna primjena (naj)blažeg zakona na počinitelja (*lex mitior*), koji je donesen nakon počinjenja djela, iznimka je od zabrane ovoga načela.

Vrhovni sud je pravno shvaćanje temeljio na jurisprudenciji MKSJ, prema kojoj imovina mora biti „dovoljne novčane vrijednosti“ da bi njeno otuđenje proizvelo „teške posljedice“ za oštećenika.

Obnovljeni postupak protiv okrivljenog Radojka Radmilovića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Bapskoj⁹⁹

Županijski sud u Osijeku

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Darko Krušlin, predsjednik Vijeća, sudac Mario Kovač, član Vijeća, sudac Zvonko Vrban, član Vijeća

Tužitelj: Vlatko Miljković, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Vukovaru

Branitelj: Radoslav Arambašić, odvjetnik iz Osijeka, branitelj po službenoj dužnosti

Nakon provedenog obnovljenog postupka, Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku 20. ožujka 2013. godine objavilo je nepravomoćnu presudu kojom je okrivljenoga Radojka Radmilovića proglasilo krivim i izreklo mu kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine.¹⁰⁰

Proglašen je krivim što je od druge polovice 1992. do 18. svibnja 1995. godine, nakon okupacije mjesta Bapska od tzv. JNA i paravojnih postrojbi, kao pripadnik četničke omladinske organizacije osobno istjerao iz kuće Andriju Kovačića, u čiju je kuću odmah potom uselila osoba iz zapadne Slavonije, zaprijetio Mariji Adamec da se mora iseliti jer će u protivnom biti istjerana te joj oduzeo zamrzivač, kao i da je nasilno ušao u kuću Marinka Kovačića.

Zajedno s više osoba sudjelovao je u protjerivanju 69 poimenično nabrojanih osoba hrvatske nacionalnosti iz Bapske na slobodno područje Republike Hrvatske, a zatim su u njihove kuće useljeni pripadnici srpske nacionalnosti.

Ranija presuda Županijskog suda u Vukovaru, iz 2004. godine, djelomično je, u činjeničnom dijelu, stavljena izvan snage, no kazna koja je okr. Radmiloviću izrečena tom presudom ostala je na snazi.

Okrivljeniku se sudilo u njegovoj prisutnosti. Tijekom obnovljenog postupka nalazio se u istražnom zatvoru, koji je nakon objave presude produžen.¹⁰¹

99 Postupak su pratili i o njemu izvještavali Miren Špek i Veselinka Kastratović.

100 Vrhovni sud je 4. rujna 2013. godine donio presudu kojom je odbio žalbu opt. Radojka Radmilovića kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu Županijskog suda u Osijeku.

101 U prosincu 2011. godine uhićen je u selu Martinci kod Sremske Mitrovice, u Republici Srbiji, gdje je živio kao izbjeglica. 2012. godine izručen je Republici Hrvatskoj.

Tijek ranijeg postupka (u odsutnosti okrivljenih)

Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku podiglo je 14. lipnja 1996. godine optužnicu broj KT-86/95 protiv Željka Vučkovića i još 11 okrivljenika (opt. Radmilović bio je posljednji, dvanaestookrivljeni), tereteći ih da su od 1992. do 1995. godine u selu Bapska, u sklopu općeg plana protjerivanja svog hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva te stvaranja „Velike Srbije“, preostalom hrvatskom stanovništvu ograničili kretanje uvođenjem obveznih propusnica, organizirali prisilne fizičke radove, vrijeđali ih i fizički i psihički zlostavljali, oduzimali pokretnu i nepokretnu imovinu, a u svibnju 1995. godine pod prijetnjom smrti iz domova protjerali 69 pripadnika hrvatske narodnosti, a zatim u njihove kuće uselili pripadnike srpske narodnosti, pa da su time počinili kazneno djelo genocida iz čl. 119. OKZ RH.

Županijski sud u Vukovaru, 16. ožujka 2001. godine, jedanaesticu okrivljenika proglasio je krivima za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, a ne genocida, kako ih se teretilo optužnicom, i osudio na kazne zatvora. Optužba protiv jednog okrivljenika je odbijena. Okr. Radojko Radmilović osuđen je na 5 godina zatvora. No VSRH ukinuo je prvostupajsku presudu u osuđujućem dijelu te je predmet vratio sudu prvog stupnja na ponovno suđenje.

Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru potom je izmijenilo optužnicu, konkretiziravši radnje koje se optuženicama stavljaju na teret te je izmijenilo pravnu kvalifikaciju tereteći optuženike za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, a ne genocida.

Županijski sud u Vukovaru, 10. prosinca 2004. godine, deveticu okrivljenika proglasio je krivima i osudio ih na kazne zatvora. Optužba protiv jednog okrivljenika je odbijena. Okr. Radojko Radmilović osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine. Presuda u odnosu na Radojka Radmilovića postala je pravomoćna 15. veljače 2005. godine.

Tijek obnovljenog postupka

Nakon izručenja Radojka Radmilovića iz Republike Srbije, rješenjem Županijskog suda u Vukovaru broj Kv-128/12 od 20. rujna 2012. godine dozvoljena je obnova ranije pravomoćno završenog postupka.

Obnovljeni postupak provodio se po odredbama novoga Zakona o kaznenom postupku. Dana 26. veljače 2013. godine održano je pripremno ročište, a potom su 18. i 19. ožujka održana ročišta glavne rasprave. Dan potom objavljena je prvostupajnska presuda.

Na dva ročišta neposredno je ispitano sedmero svjedoka. Pročitani su iskazi petero svjedoka, koji su umrli ili su tijekom postupka podnijeli medicinsku dokumentaciju o nemogućnosti dolaska na sud.

Svjedoci čiji su iskazi pročitani, jer su u međuvremenu umrli, teretili su okrivljenika. Pored njih, dvije svjedokinje koje ranije nisu iskazivale, na glavnoj raspravi 19. ožujka iskazivale su o svojim neposrednim saznanjima o sudjelovanju okrivljenoga u protjerivanju i zastrašivanju.

Jedan svjedok je izjavio da je vlasnik kuće, u kojoj je po dolasku u Bapsku živio Radojko Radmilović, živio u Njemačkoj, tako da je kuća bila prazna.

Nekoliko svjedoka je izjavilo da se zbog protoka vremena ne mogu sjetiti događaja iz inkriminiranog vremena niti uloge optuženog.

Okrivljeni Radojko Radmilović u cijelosti je porekao navode optužnice. Tvrdio je da nije bio u Bapskoj u vrijeme protjerivanja Hrvata, da je stanovao kod svojih sestara u BiH i Srbiji te da je samo povremeno dolazio u Bapsku kod majke i brata. Tvrdio je da je kuća u koju su 1992. godine u Bapskoj uselili ranije bila izgorjela. Do uhićenja je živio u Srbiji „pod čardakom“, bez struje. Smatra da se osobe koje su krale po Bapskoj i protjerivale ljude trebaju sramiti.

Sudsko vijeće nije poklonilo vjeru obrani optuženog, jer je suprotna iskazima svjedoka, koji su ga viđali i susretali u Bapskoj. Zaključilo je da je bio svjestan svoga djela i da je htio njegovo izvršenje.

Od olakotnih okolnosti, Sud je optuženom uzeo u obzir dosadašnju neosuđivanost i mladost u vrijeme izvršenja kaznenog djela. Otegotnih okolnosti Sud nije našao.

Branitelj opt. Radojka Radmilovića podnio je žalbu na prvostupanjsku nepravomoćnu presudu, iz svih žalbenih razloga predviđenih Zakonom o kaznenom postupku. Jedan od razloga, prema branitelju, je i povreda prava obrane. Branitelj je, naime, naveo da optuženik nije imao mogućnosti prikupiti dokaze kojima bi dokazao svoju nevinost. Suprotno tome, Žalbeno vijeće VSRH smatralo je da je optuženik cijelo vrijeme trajanja postupka, a posebno od dopuštanja obnove postupka 20. rujna 2012. do pripremnog ročišta 26. veljače 2013. godine imao vremena dogovoriti strategiju obrane i pronaći dokaze kojima bi potkrijepio svoje navode. No obrana, kako na pripremnom ročištu, tako i na ročištima glavne rasprave, nije imala dokaznih prijedloga.

VSRH je zaključio da je iskazima svjedoka dokazano da je Radojko Radmilović počinio djelo kako ga se tereti optužbom.

VSRH je također smatrao kako na štetu optuženoga nije povrijeđen Kazneni zakon, odnosno da postoji pravni kontinuitet između kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH i kaznenog djela ratnog zločina iz čl. 91. st. 1. i 2. Kaznenog zakona RH (NN 125/11 i 144/12), konkretno čl. 91. st. 1. t. 4. S obzirom na obveznu primjenu blažeg zakona, primijenjen je OKZ RH, jer je njime propisana niža maksimalna kazna za predmetno kazeno djelo.

Mišljenje o obnovljenom postupku

U postupku je, kako je prethodno navedeno, bilo sporno postoji li pravni kontinuitet između kaznenih djela iz zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja zločina i zakona koji je trenutno na snazi. Iako zastrašivanje i teror, za što se, pored protjerivanja, teretilo Radmilovića, po novom zakonodavstvu nisu taksativno navedeni kao modaliteti počinjenja ratnog zločina, a pljačka imovine (zamrzivača), nije bila velikih razmjera¹⁰², zauzet je stav da postoji pravni kontinuitet između kaznenih djela propisanih spomenutim zakonima.

Mišljenja smo da je u postupku bilo potrebno utvrditi je li optuženi Radojko Radmilović bio (u potpunosti) svjestan svoga postupanja i je li mogao vladati svojom voljom. Naime, okrivljeni Radmilović je rođen 1974. godine. U razdoblju koje je obuhvaćeno optužnicom (1992. – 1995. godina) imao je 18-21 godinu. I sam je žrtva rata – neposredno prije njegovog dolaska u Bapsku, u zapadnoj Slavoniji ubijeni su mu otac i djed. Tijekom postupka ostavljao je dojam neshvaćanja položaja u kojem se nalazi.¹⁰³

Branitelj postavljen po službenoj dužnosti bio je pasivan. Nije podnio niti jedan dokazni prijedlog, a tijekom cijelog dokaznog postupka, svjedocima je postavio samo dva pitanja. Na pasivnost branitelja osvrnuo se i VSRH u presudi po žalbi od 4. rujna 2013. godine, odbijajući tvrdnju branitelja da je povrijeđeno pravo obrane u ovom postupku.

Iako je optuženikovo pravo na obranu formalno-pravno ispunjeno, pravičan postupak i djelotvorno zastupanje trebali bi podrazumijevati da stranka putem odvjetnika može učinkovito i djelotvorno raspravljati te da u odnosu na protiv-

102 U predmetu Milana Španovića, optuženog za kaznenog djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu 14. ožujka 2013. godine nepravomoćno ga je oslobodilo optužbe, jer vrijednost otuđene/uništene imovine nije bila velikih razmjera (nije prelazila 600.000 kuna), dok primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora na štetu civilnog pučanstva, po Raspravnom vijeću, više ne predstavlja modalitet počinjenja ratnog zločina.

103 Primjerice, u predmetu opt. Freda Margaša i dr., za zločine nad srpskim civilima u Čepinu kraj Osijeka, provedeno je psihijatrijsko vještačenje nad drugooptuženim Tomislavom Dilberom, koji je u inkriminirano vrijeme imao 18 godina. Utvrđeno je da je mogao shvatiti počinjeno, iako su njegove sposobnosti bile bitno smanjene. U vrijeme počinjenja, bio je emotivno nezreo i pod teškim stresom. Bitno smanjena ubrojivost valorizirana je kao olakotna okolnost pri odmjerenju kazne, pa je za sudjelovanje u ubojstvu civila Save Pavitovića osuđen na 3 godine zatvora.

nu stranu može na jednak način braniti svoja prava i interese. Pasivnost branitelja po službenoj dužnosti u ovom je slučaju to dovela u pitanje.

Optuženika se na samom početku postupka, kao i ostale okrivljenike za zločine u Bapskoj, teretilo za počinjenje kaznenog djela genocida. Kasnije je inkriminacija ublažena, pa ga se teretilo za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.¹⁰⁴

Opt. Radojko Radmilović zasigurno je (naj)slabija karika među optuženima za zločine u Bapskoj. Uhićen je u Republici Srbiji i izručen Hrvatskoj jer nije ishodio srbijansko državljanstvo, iako je, kao i ostale srpske izbjeglice sa područja Republike Hrvatske, to mogao učiniti. U Srbiji je živio u teškoj socijalnoj situaciji. Jedini je među optuženima za zločine u Bapskoj koji je postao dostupan hrvatskom pravosuđu.

Postupak protiv optuženih Tihomira Šavorića, Ivica Krkleca i Alana Topleka zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin kod Mrkonjić Grada¹⁰⁵

Županijski sud u Zagrebu

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st.1. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Tomislav Juriša, predsjednik Vijeća, sutkinja Lidija Vidjak (umjesto nje sudac Petar Šakić), član(ica) Vijeća, sutkinja Jadranka Mandušić, članica Vijeća

Tužitelj: Robert Petrovečki, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu

Branitelji: Zvonimir Hodak, odvjetnik iz Zagreba, i Tanja Vranjican Đerek, odvjetnica iz Zagreba, za prvooptuženoga; Josip Reljić, odvjetnik iz Zagreba, za drugooptuženoga; Silvio Kosovac, odvjetnik iz Zagreba, za trećeoptuženoga

Prikaz i mišljenje o prvostupanjskom postupku

Glavna rasprava u ovom kaznenom predmetu započela je 28. veljače 2012. godine. Presudu kojom su sva trojica optuženika oslobođena optužbe, jer nije dokazano da su počinili djelo za koje su optuženi, donijeta je 23. svibnja 2013. godine.

104 Radi se o jednom, od većeg broja predmeta, u kojima su državna odvjetništva 90-ih godina optuživala velik broj pripadnika srpskih postrojbi za počinjenje genocida, da bi potom, uglavnom nakon 2000. godine, kaznena djela bila prekvalificirana na ratni zločin. Nerijetko bi se u tim postupcima kazneno djelo prekvalificiralo i na oružanu pobunu pa bi na okrivljenike bio primijenjen oprost.

105 Postupak su pratili i o njemu izvještavali Jelena Đokić Jović i Maja Kovačević Bošković.

Optužnicom ih se tereti da su kao pripadnici 7. gardijske brigade HV-a usmrtili četvero nepoznatih civila, između mjesta Dabrac i Boćac, na području BiH, u listopadu 1995. godine tijekom odvijanja akcije „Južni potez“. Šavorića se tereti da je naredio svojim podređenima ubojstvo dvoje civila, Krkleca se tereti za ubojstvo nepoznatog 50-godišnjeg muškarca, a Topleka kao neposrednog počinitelja ubojstva nepoznatog civila.

Kazneni postupak bio je iznimno zanimljiv s aspekta procesnih prava obrane. Naime, po stavu Raspravnog vijeća, dokazni postupak nije iznjedrio niti jedan personalni ili materijalni dokaz koji je neposredno teretio optuženike, osim iskaza okrivljenog Krkleca, kojeg je kao osumnjičenik u prisutnosti svoga branitelja dao tijekom predistrage (str. 23. presude).¹⁰⁶ Ovaj se optuženik tijekom glavne rasprave branio šutnjom te suokrivljenicima nije bilo moguće da ga neposredno ispituju. Nakon neposrednog saslušanja svjedoka radi utvrđivanja okolnosti sačinjavanja zapisnika o njegovom ispitivanju kod redarstvenih vlasti, Sud je ovaj dokaz izdvojio kao nezakonit.¹⁰⁷

No Vrhovni sud je zauzeo suprotno stajalište te je svojom odlukom potvrdio zakonitost dokaza kojim je optuženi Krklec priznao izvršenje kaznenog djela i kojim je teretio suoptužene.

Analizirajući iskaz kojeg je opt. Krklec dao policijskim djelatnicima, Sud je naveo da je nesporno da osoba koja je sudjelovala u jednom od oblika počinjenja kaznenog djela zajedno s drugim osobama (supočinitelj, pomagatelj, poticatelj) može u kaznenom postupku iskazivati kao suokrivljenik te kao svjedok. Međutim, za njezin kazneno-procesni položaj ključna je inkompatibilnost uloga svjedoka i optuženika zbog posve različitih funkcija te prava i obveza, od čega valja izdvojiti, primjerice, upozorenje da sukladno ZKP-u optuženik ima pravo na šutnju, nije dužan poduzimati aktivne radnje, za razliku od svjedoka nije dužan govoriti istinu i svoj iskaz može oblikovati prema strategiji obrane (str. 24. presude). Sud je ove tvrdnje apostrofirao u kontekstu nemogućnosti suokrivljenih da ga neposredno ispituju tijekom dokaznog postupka.

106 Ispitan je na okolnosti radnji koje mu se stavljaju na teret (ubojstvo civila po naredbi opt. Šavorića), ali i na okolnosti radnji Šavorića i Topleka, s kojima nije imao ikakve veze.

107 Sudsko vijeće je smatralo da okrivljenik tijekom prvog ispitivanja nije bio obaviješten o djelu za koje se tereti i osnovama optužbe protiv njega. Prema čl. 225. ZKP-a obavijest o djelu za koje se okrivljenika tereti i osnovama optužbe mora se dati prije radnje ispitivanja. Sudsko vijeće je smatralo da su na ovaj način povrijeđena načela jednakosti oružja te prava na pravično suđenje.

Ovakav stav Sud je temeljio na praksi *Europskog suda za ljudska prava* koja okrivljenicima kroz ispitivanje svjedoka optužbe jamči suđenje u pravičnom kaznenom postupku.¹⁰⁸

Pravo na ispitivanje svjedoka optužbe kao minimalno pravo obrane sadržano je u čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.¹⁰⁹ Svi dokazi moraju se izvesti kroz kontradiktornu proceduru koja će okrivljenicima omogućiti iznošenje protuargumenata. Poštivanje okrivljenikovog prava na šutnju mora se osigurati čak i kad je to onemogućavanje prava obrane da ispituje svjedoke optužbe.

Povredu prava na pravičan postupak zbog uskrate prava okrivljenika da ispituje svjedoka optužbe, *Europski sud za ljudska prava* vezao je za tzv. standard važnosti dokaza, što praktički znači da se osuđujuća presuda ne može u cijelosti ili u odlučujućoj mjeri temeljiti na izjavi svjedoka kojeg optuženik nije imao prilike ispitati ili dati ispitati, bilo tijekom istrage ili na raspravi.

Konvencijsko pravo okrivljenika da ispituje ili dade ispitati svjedoke optužbe, tzv. konfrontacijsko pravo, jamči i čl. 29. st. 2. t. 6. Ustava RH, no ono sve do nedavno nije bilo izričito propisano zakonom.

Tijekom postupka saslušan je niz svjedoka, sudionika akcije „Južni potez“, koja se odvijala na području susjedne BiH, i suboraca optuženih. Mnogi od njih ne raspolažu saznanjima o ubojstvu civila. Nekolicina svjedoka kao počinitelja navode preminulog Tomu Galića.¹¹⁰ Sud je ovim iskazima poklonio punu vjeru te je obrazložio da je riječ o „vojnicima profesionalcima gardijske brigade, koja je imala neprocjenjiv doprinos u Domovinskom ratu“ (str. 26. presude).

Valoriziranje svjedočkih iskaza na ovaj način može ukazivati na pristranost suda.

Sudu je sporan i status stradalih osoba. O njihovom stradavanju ne postoji relevantan podatak niti se uz njih vežu konkretna imena i prezimena (str. 27. presude).

108 Sud se pozvao na predmet *Kaste i Mathisen v. Norveške* (2007.). Suoptuženik D. je svoj iskaz dao pred policijom te se nakon toga u postupku branio šutnjom. Sud je na zahtjev tužitelja pročitao njegove iskaze dane policiji. Prije čitanja zapisnika, suoptuženiku kojeg je teretio nije dana mogućnost ni u jednoj fazi postupka da ga ispituje. Nakon čitanja njegovog iskaza, suoptuženiku kojeg je teretio ponovno nije dana mogućnost da ga ispituje, jer se suoptuženik D. i dalje koristio pravom na šutnju te nije želio odgovarati na pitanja. Tako je suoptuženik D. uskratio pravo drugom suoptuženiku da ga ispituje. Sud nije prihvatio obranu norveške Vlade da je središnje pitanje konflikt dvaju fundamentalnih prava – prava na šutnju i prava na ispitivanje svjedoka optužbe, te da nacionalni sud nije smio povrijediti optuženikovo pravo na šutnju.

109 Prema navedenom članku Konvencije, svatko optužen za kazneno djelo ima pravo „da ispituje ili dade ispitati svjedoke optužbe i da zahtijeva da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe“.

110 Svjedoci Mihovil Haljanko i Ivan Livaja.

Županijsko državno odvjetništvo na prvostupanjsku presudu je uložilo žalbu Vrhovnom sudu.

Ponovljeni postupak protiv okrivljenih Bože Bačelića, Ante Mamića, Luke Vuke i Jurice Ravlića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika – zločin u Prokljanu i Mandićima¹¹¹

Županijski sud u Splitu

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sutkinja Ivona Rupić, predsjednica Vijeća, sudac Mladen Prvan, član Vijeća, sudac Stanko Grbavac, član Vijeća

Tužitelj: Zvonko Ivić, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Šibeniku

Branitelji: Tomislav Jonjić, odvjetnik iz Zagreba, branitelj prvookrivljenoga; Marko Marinović, odvjetnik iz Zadra, branitelj drugookrivljenoga; Željko Gulišija, odvjetnik iz Splita, branitelj trećeokrivljenoga; Mijo Jeličić, odvjetnik iz Splita, branitelj četvrtookrivljenoga

U kolovozu i rujnu 1995. godine, za vrijeme i nakon Vojno-redarstvene akcije „Oluja“, počinjeni su brojni zločini na štetu civila i ratnih zarobljenika. Neutvrđenog dana, 9. ili 10. kolovoza 1995. godine, ubijen je ratni zarobljenik Vuk Mandić, a koji dan potom, 11. kolovoza, na kućnom pragu likvidiran je bračni par Damjanić. Dana 13. lipnja 2013. godine, gotovo 18 godina od navedenih događaja, na Županijskom sudu u Splitu objavljena je nepravomoćna presuda kojom je prvookrivljeni Božo Bačelić proglašen krivim zbog počinjenja oba kaznena djela te mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 5 godina i 10 mjeseci. U odnosu na okrivljene Antu Mamića, Luku Vuku i Juricu Ravlića, optužba zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva je odbijena, a Mamić i Ravlić oslobođeni su optužbe za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika.

Konkretno, Božo Bačelić je proglašen krivim što je 11. kolovoza 1995. godine u mjestu Prokljan, kao zapovjednik voda, na zadatku pretraživanja netom oslobođenog područja RH od zaostalih ili u međuvremenu ubačenih pripadnika paravojsnih odmetničkih postrojbi, zatekao ispred njihove kuće civile Nikolu Damjanića i njegovu suprugu Milicu te u njih pucao iz automatskog vatrenog oružja i tako ih usmrtio, nakon čega su ostala trojica okrivljenika na mrtva tijela Damjanićevih naslagali daske, gume, grane i ribarske mreže i zapalili ih. Nadalje, Bačelić je proglašen krivim što je 9. ili 10. kolovoza 1995. godine u zaseoku Mandići sa okrivljenima Mamićem i Ravlićem, vojnicima voda ko-

¹¹¹ Postupak je pratila i o njemu izvještavala Maja Kovačević Bošković.

jim je zapovijedao, lišio slobode pripadnika vojske tzv. RSK Vuka Mandića, odvezli se osobnim vozilom do napuštene kuće na području Varivoda na cesti Đevrske-Kistanje, izveli ga iz vozila te ga je Bačelić postavio uza zid kuće i usmrtio hicima iz automatskog oružja.

Bačeliću je za svako od kaznenih djela utvrđena kazna zatvora u trajanju od 5 godina pa mu je izrečena jedinstvena kazna od 5 godina i 10 mjeseci.

Optužba protiv Mamića, Vuke i Ravlića, da su naslagavši na mrtva tijela civila daske, gume, grane i ribarske mreže te ih zapalili i pomogli Bačeliću u prikrivanju tragova i time počinili kazneno djelo protiv pravosuđa – pomoć počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela, odbijena je zbog zastare kaznenog progona.¹¹²

Okrivljeni Mamić i Ravlić su ujedno oslobođeni optužbe da su 9. ili 10. kolovoza 1995. godine, zajedno sa Bačelićem, lišivši slobode pripadnika vojske tzv. RSK Vuka Mandića, svezali mu ruke na leđa, ugurali ga u osobno vozilo i odvezli do napuštene kuće na području Varivoda na cesti Đevrske-Kistanje, izveli ga iz vozila, postavili ga uza zid iste kuće i usmrtili hicima iz automatskog oružja.

Tijek postupka

Sva četvorica okrivljenika uhićeni su u rujnu 2001. godine. Presudom Županijskog suda u Šibeniku od 11. rujna 2002. godine, sva četvorica oslobođena su optužbe, no VSRH je ukinuo tu presudu i predmet vratio prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Mamić, Vuko i Ravlić vraćeni su u pritvor, a Bačelić se nalazio u bijegu. Tek nakon uhićenja u Njemačkoj u veljači 2012. godine i izručenja Hrvatskoj, na Županijskom sudu u Splitu proveden je ponovljeni kazneni postupak.

Ukidbenim rješenjem VSRH istaknuto je kako je prvostupanjska presuda zasnovana na pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju. Sud prvog stupnja olako je zaključio da se na temelju proturječnih obrana okrivljenika ne mogu utvrditi relevantne činjenice vezane za identitet počinitelja predmetnog ratnog zločina. Iako su neki od optuženika tijekom prvotnog ispitivanja međusobno teretili jedni druge, prvostupanjski je sud propustio njihove obrane valjano analizirati i ocijeniti. U ponovljenom suđenju trebalo je razjasniti postoji li, i u kojem obujmu, učešće svakog od optuženih pri počinjenju kaznenog djela. S obzirom da se svu četvoricu teretilo kao supočinitelje, to bi značilo da bi temeljem zajedničke odluke počinili inkriminirano kazneno djelo osobnim ispaljivanjem

112 Dana 10. lipnja 2013. godine, nakon završetka dokaznog postupka, zastupnik optužbe je sukladno rezultatima dokaznog postupka izmijenio optužnicu. Prvotnom optužnicom Bačelića se teretilo da je zapovjedio Mamiću, Vuki i Ravliću da pucaju u Nikolu i Milicu Damjanić, što su oni i učinili, uključujući i samog Bačelića, te da su potom po Bačelićevoj zapovijedi na mrtva tijela naslagali daske, gume, grane i ribarske mreže te ih zapalili.

hitaca u tijela oštećenih ili bar pridonoseći takvoj radnji nekog od njih. S druge strane, u ponovljenom postupku bilo je potrebno razmotriti je li počinjenje kaznenog djela ratnog zločina ipak rezultat protupravnog ponašanja pojedinaca na koji ostali nisu pristali, ali su eventualno pružajući pomoć počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela prikrili tragove tog djela.

Tijekom ponovljenog postupka vođenog pred Županijskim sudom u Splitu održano je 13 ročišta glavne rasprave. Na ročištu održanom 6. rujna 2013. godine glavna rasprava započela je iznova zbog proteka više od dva mjeseca od posljednjeg održanog ročišta. Izvedeni su brojni dokazi: pročitani su ili pregledani zapisnici, potvrde, izvješća, liječničke potvrde, nalozi, zapovijedi, fotodokumentacija, vještački nalazi i mišljenja, iskazi ranije ispitanih svjedoka koji nisu mogli biti pozvani i saslušani iznova jer su u međuvremenu preminuli ili je njihov dolazak na Županijski sud u Splitu bio onemogućen ili otežan, neposredno su saslušani brojni svjedoci.

U ponovljenom postupku, Raspravno vijeće je postupilo po uputi VSRH pa je izvelo sve one dokaze koji su bili izvedeni i u prijašnjem postupku, ali i one na koje je ukazao VSRH. Analizom proturječnih obrana okrivljenih, Sud je utvrdio relevantne činjenice vezane za identitet počinitelja kaznenog djela.¹¹³

Na temelju provedenog dokaznog postupka, utvrđeno je da je 11. kolovoza 1995. godine u poslijepodnevnim satima u mjestu Prokljan, Bačelić kao zapovjednik voda zapovjedio ročnicima Anti Mamiću, Luki Vuki i Jurici Ravliću da se zajedno s njim odvezu vozilom „Renault 4“ do mjesta Prokljan, u koje su došli prije ostalih pripadnika 113. šibenske brigade HV-a. Došavši ispred kuće obitelji Damjanić, ondje su zatekli Nikolu i Milicu. Zapovjednik Bačelić je Jurici Ravliću naložio da puca u njih, no on je zapucao u zid kuće, a ne u oštećenike. Ravlić je potom začuo iza svojih leđa rafal koji je pokosio starce. Iza njega se nalazio Božo Bačelić pa je zaključio da je upravo on pucao u Damjanićeve. Ante Mamić je u tom trenutku izašao iz kuće Damjanićevih, koju je pretraživao, a Luka Vuko se u tom trenutku nalazio u automobilu, jer se „zapetljao oko puške“ prilikom izlaska.

U odnosu na drugi događaj, Sud je također utvrdio da je Božo Bačelić, kao zapovjednik voda izviđačke satnije 113. šibenske brigade HV-a, krenuo u akciju pretraživanja oslobođenog područja, u koju je pozvao ročnike Mamića i Ravlića. Nakon što je u zaseoku Mandići pronašao Vuka Mandića, pripadnika vojske tzv. RSK, koji mu je predao pušku i predao se, odvezao ga je vozilom „Zastava 101“, u kojemu su bili i Mamić i Ravlić, do napuštene kuće na području Varivoda, koja se nalazila na cesti Đevrske-Kistanje, izveli ga iz vozila, Bačelić ga je postavio uza zid kuće i usmrtio hicima iz automatskog oružja.

113 Neposredni očevici kaznenog djela nisu utvrđeni pa su od velike važnosti bile upravo obrane okrivljenih u ranijim fazama postupka, tj. pred policijom i u istrazi.

Okrivljeni Bačelić je postupao s izravnom namjerom kada je iz automatskog oružja pucao u oštećenike – bio je svjestan svojih djela i htio je njihovo izvršenje. Njegova ubrojivost nije bila sporna. Od olakotnih okolnosti prilikom odmjeravanja kazne, Sud je cijenio njegovu raniju neosuđivanost i korektno ponašanje tijekom postupka, protek vremena od počinjenja kaznenog djela, obiteljsku situaciju, činjenicu da je u vrijeme počinjenja kaznenog djela bio mladi zapovjednik i da je kao sudionik Domovinskog rata bio izložen stradavanju. Kao otegotnu okolnost, Sud je cijenio visok stupanj krivnje.

Sud nije utvrdio osnovanima optužbe da je Božo Bačelić ročnicima Anti Mamiću, Luki Vuki i Jurici Ravliću naredio da pucaju u oštećenike, bračni par Damjanić. U tom slučaju nije se radilo o supočiniteljstvu jer kod njih nije postojala zajednička odluka da se ovo kazneno djelo počini, da pojedinačno sudjeluju u počinjenju ili bar pridonesu počinjenju. Nije dokazana zajednička odluka o djelu, zajedničko počinjenje niti je dokazano da su svi okrivljenici pucali. Dokazano je da je u okrivljenike pucao samo okrivljeni Bačelić. Zbog toga je Sud uredio činjenični opis izreke presude u odnosu na okrivljene Mamića, Vuku i Ravlića. Sud je utvrdio da su navedeni okrivljenici, nakon što je Bačelić počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civila, prikrili tragove kaznenog djela i pomogli mu da ne bude otkriven te time počinili kazneno djelo pomoći počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela. S obzirom da je za to kazneno djelo zapriječena kazna zatvora u trajanju od 3 mjeseca do 3 godine, za isto je nastupila zastara kaznenog progona. Stoga je u odnosu na njih donesena presuda kojom je optužba odbijena.

U odnosu na optužbu da su Mamić i Ravlić zajedno sa Bačelićem lišili života ratnog zarobljenika Vuka Mandića, Sud je okrivljenike oslobodio optužbe jer je dokaznim postupkom utvrđeno da je ovo kazneno djelo počinio samo okr. Bačelić, dok su okrivljeni Mamić i Ravlić bili udaljeni od mjesta događaja jer su krenuli u pretraživanje terena. Ovo kazneno djelo isključivo je rezultat ponašanja okr. Bačelića, a okrivljeni Mamić i Ravlić na počinjenje nisu pristali.

Ukazujemo na činjenicu da je u pogledu subjektivnog odnosa Bože Bačelića prema kaznenim djelima utvrđen najviši stupanj krivnje – izravna namjera. Takvo postupanje prouzročilo je smrt dvije civilne osobe i jednog ratnog zarobljenika pa minimalne zatvorske kazne od 5 godina za svako počinjeno djelo, što je u konačnici rezultiralo izricanjem jedinstvene kazne u trajanju od 5 godina i 10 mjeseci, smatramo preniskima. Nadalje, protek vremena od počinjenja kaznenog djela, uzet kao olakotna okolnost, smatramo spornim. Pri tome podsjećamo da je okrivljeni Bačelić svojim bijegom i nedostupnošću pravosudnim tijelima „doprinio“ odgodi provođenja ponovljenog postupka.

Postupak protiv okrivljenog Zdravka Pejića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Saborskom¹¹⁴

Županijski sud u Rijeci

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sutkinja Ika Šarić, predsjednica Vijeća, sudac Zoran Sršen, član Vijeća, sutkinja Srebrenka Šantić, članica Vijeća

Tužitelj: Nenad Bogosavljev, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Rijeci

Branitelji: Ružica Spasojević, odvjetnica iz Rijeke, i Hrvoje Rožman, odvjetnik iz Karlovca, branitelji po službenoj dužnosti

Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Rijeci 23. rujna 2013. godine objavilo je (nepravomoćnu) presudu kojom je optuženi Zdravko Pejić proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina.

Proglašen je krivim što je 12. studenoga 1991. godine kao pripadnik tzv. Teritorijalne obrane Plaški, nakon što su srpske postrojbe napadom na Saborsko i okolne zaseoke zauzele ta mjesta, kad su prilikom pretrage kuća iz podruma jedne kuće u zaseoku Šolaje izvedene četiri civilne osobe, u dvorištu te kuće muža i ženu Nikolu i Katu Dumančić, oboje hrvatske nacionalnosti, izdvojio i odmaknuo u stranu te ih usmrtio hicima iz automatske puške.

Optuženom Zdravku Pejiću suđeno je u odsutnosti na temelju rješenja Županijskog suda u Rijeci od 12. rujna 2012. godine. Mjesto njegovog prebivanja je nepoznato.¹¹⁵

Oštećena Jelena Benić, kćerka pokojnog Nikole Dumančića, s imovinsko-pravnim zahtjevom upućena je u parnicu.

Tijek postupka

Županijsko državno odvjetništvo u Karlovcu za predmetno kazneno djelo optužilo je Zdravka Pejića 22. prosinca 2011. godine. Nakon što se Županijski sud u Karlovcu oglasio stvarno nenadležnim, spis je ustupljen Županijskom sudu u Rijeci. ŽDO u Rijeci preuzelo je i preciziralo optužnicu. Glavna rasprava započela je 2012. godine.

114 Postupak je pratio Miren Špek.

115 Njegovo posljednje poznato prebivalište bilo je na području Bosne i Hercegovine, u mjestu Kotor Varoš, a posljednje boravište na području Republike Srbije. Hrvatski je i bosansko-hercegovački državljanin. Zbog kaznenog djela teške krađe, 2008. godine osuđen je na Osnovnom sudu u Brčkom.

Tijekom dokaznog postupka ispitano je 16 svjedoka. Duje i Naranča Šolaja, koji su svjedočili ubojstvu Kate i Nikole Dumančića, nisu ispitani kao svjedoci u istrazi ili na glavnoj raspravi, jer su oboje u međuvremenu preminuli. Supruga opt. Zdravka Pejića iskoristila je blagodat nesvjedočenja.

Vijeće je poklonilo vjeru iskazu svjedoka Predraga Kneževića. Svjedok, jedan od pripadnika rezervnog sastava milicije tzv. SAO Krajine, pred istražnim sudcem u Karlovcu iskazivao je o okolnostima stradavanja Kate i Nikole Dumančić, kao i o napadu na Saborsko, koji je prethodio stradavanju Dumančićevih. Svjedok Knežević je na raspravi djelomično odstupio od iskaza u istrazi, tvrdeći da nije siguran da je opt. Pejić kritičnog dana bio u akciji „čišćenja“ terena i u grupi koja je došla pred kuću Duje i Naranče Šolaje, u čijem podrumu se skrivao bračni par Dumančić, pa mu je predložen iskaz iz istrage.¹¹⁶ Vijeće je poklonilo vjeru svjedokovom iskazu jer je smatralo kako nema razloga lažno teretiti opt. Pejića.

Kako bi provjerilo navode svjedoka Kneževića, Vijeće je odlučilo ispitati još nekoliko članova rezervnog sastava milicije tzv. SAO Krajine i pripadnika TO Plaški. Predsjednica vijeća i zamjenik županijskog državnog odvjetnika ispitali su ih u Beogradu. Neki od tih svjedoka ranije su bili saslušani zamolbenim putem. Vijeće je utvrdilo da je jedan od svjedoka, pripadnik rezervnog sastava milicije koji se nalazio pred kućom Šolaje, poznao bračni par Dumančić, te je zaključilo da je vjerojatno on naveo opt. Pejića na njihovo usmrćenje prikazivanjem da se radi o Hrvatima. Vijeće smatra da su pojedini svjedoci znali mnogo više nego što su iskazali, a prešućivali su okolnosti događaja i/ili govorili suprotno kako bi od sebe otklonili mogućnost kaznenog progona.

Vijeće je zaključilo da su iskazi drugih svjedoka potkrijepili iskaz ključnog svjedoka o nacionalnoj pripadnosti pokojnih, njihovom civilnom statusu, o njihovom skrivanju u podrumu kuće obitelji Šolaja, koji su bili srpske nacionalnosti, o stanju u Saborskom i okolici u razdoblju koje je prethodilo inkriminiranom događaju. Većina svjedoka ispitanih u Beogradu potvrdili su da je opt. Pejić usmrtio Katu i Nikolu Dumančić, odnosno da su o tome čuli priče po selima, ali i da se pričalo kako je optuženi počinio i neka druga ubojstva.

S obzirom da se sudsko-medicinski vještaci nisu mogli izjasniti o točnom uzroku smrti, jer nisu raspolagali cijelim skeletima pokojnih, da na njima nije bilo mekih tkiva, a da na kostima kojima su raspolagali nisu pronašli ozljede, Vijeće je, uzimajući u obzir činjenice koje je utvrdilo tijekom postupka, zaključilo

116 Iskazao je da je dan nakon događaja pitao opt. Pejića u lokalnoj gostionici zašto je to učinio, na što mu je Pejić odgovorio: „Jebem ti mater, i tebe ću!“ Tvrđio je da je vidio usmrćene 12. studenoga 1991. godine te da je neposredan svjedok događaja. No zbog protoka vremena te stoga jer mu je to bilo prvo svjedočanstvo ubojstvu, nije se sa sigurnošću mogao sjetiti svih okolnosti događaja. Naveo je kako treba pitati i ostale svjedoke tog događaja.

da su pokojni usmrćeni upravo rafalima ispaljenima iz automatske puške opt. Pejića.

Tijekom dokaznog postupka Vijeće je izvršilo uvid u velik broj materijalnih dokaza, poput zapisnika o sekciji s lokacije Popov Šanac, dokumentaciju Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata, dopise MUP-a, izvještaje Štaba civilne zaštite, pravomoćnu presudu Županijskog suda u Karlovcu za opt. Nikolu Medakovića, ...

Na strani opt. Zdravka Pejića Vijeće nije našlo niti jednu olakotnu okolnost koja bi utjecala na odluku o visini kazne, dok su ranija osuđivanost, razlog i način usmrćenja civila Kate i Nikole Dumančić cijenjene kao otegotne okolnosti pri određivanju visine kazne.

Mišljenje o provedenom postupku

Protek vremena i različiti iskazi svjedoka otežali su utvrđivanje činjeničnog stanja. Kako bi sa sigurnošću utvrdilo okolnosti usmrćenja bračnog para Dumančić, Vijeće je odlučilo neposredno ispitati pojedine svjedoke u Beogradu. Iako je ta okolnost pridonijela da prvostupanjski postupak traje duže, mišljenja smo da se ipak, s obzirom da je riječ o jednom događaju i jednom optuženiku, postupak mogao brže okončati.

Uz ostale postupke provedene za zločine počinjene u Saborskom (protiv Milana Ogrizovića i protiv Nikole Medakovića i dr.), ovaj postupak pridonio je dodatnom rasvjetljavanju događaja u Saborskom u studenome 1991. godine.

Ne niječući žrtve, smatramo da ova presuda visinom kazne bitno odskače od presude Boži Bačeliću, pripadniku hrvatskih postrojbi 2013. godine na Županijskom sudu u Splitu nepravomoćno osuđenom na 5 godina i 10 mjeseci za zločin koji je po načinu počinjenja (pucajući iz automatske puške) i posljedica (usmrćenje starijeg bračnog para te jednog ratnog zarobljenika) usporediv sa zločinom za koji je osuđen Zdravko Pejić.

Postupak protiv okrivljenog Marka Bolića – zločin u Podvožiću¹¹⁷

Županijski sud u Karlovcu

Kazneno djelo: protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja iz čl. 124. st. 1. i 2. OKZ RH (prema optužnici), odnosno ratnog zločina iz čl. 91. st. 2. t. 6. KZ RH (prema prvostupanjskoj presudi)

¹¹⁷ Postupak je pratila i o njemu izvještavala Milena Čalić Jelić.

Raspravno vijeće: sudac Ante Ujević, predsjednik Vijeća, sutkinja Alenka Laptalo, članica Vijeća, sutkinja Denis Pancirov Parcen, članica Vijeća
Tužiteljica: Gordana Križanić, županijska državna odvjetnica u Karlovcu
Branitelj: Nenad Mamula, odvjetnik iz Karlovca

Dana 7. studenoga 2013. godine, Županijski sud u Karlovcu proglasio je krivim Marka Bolića što je 4. studenoga 1991. godine, kao pripadnik postrojbi tzv. SAO Krajine, zajedno sa svojim sinom Radom Bolićem, koji je nedostupan hrvatskom pravosuđu, hicima iz osobnog oružja usmrtio Marijana Jakšića i Darka Tuškana, pripadnike hrvatskih postrojbi koji su neposredno prije toga, vidjevši vojnike tzv. SAO Krajine, odložili svoje oružje i podigli ruke u znak predaje. Time je počinio kazneno djelo protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva – ratni zločin, označen u čl. 91. st. 2. t. 6 KZ RH, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 9 godina.¹¹⁸

Tijek postupka

Iako su izmjene *Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava*, kojima je propisano da su županijski sudovi u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu isključivo nadležni za postupanje u predmetima ratnih zločina, stupile na snagu 2011. godine, postupak je proveden pred Županijskim sudom u Karlovcu. Radi se o posljednjem postupku za ratni zločin vođenim pred jednim od sudova koji više nisu nadležni postupati u predmetima ratnih zločina, no time navedeni Zakon nije povrijeđen, jer je bilo moguće dovršiti postupak pred sudom pred kojim je postupak i započeo.

Kazneni postupak pokretanjem istrage započeo je u listopadu 2010. godine. Optužnica je podignuta u travnju, a glavna rasprava započela je u rujnu 2011. godine. Održano je ukupno pet ročišta glavne rasprave, a na svakom ročištu rasprava je započinjala iznova, jer je između pojedinih ročišta prolazilo više od dva mjeseca. Tijekom dokaznog postupka saslušano je 14 svjedoka, a zamolbenim putem pred Višim sudom u Beogradu saslušano je daljnjih 7 svjedoka.

Neopremljenost karlovačkog suda video-linkom i nužnost saslušanja svjedoka zamolbenim putem znatno je produljilo trajanje ovog postupka. Između dvaju ročišta glavne rasprave prolazilo je i po više od godinu dana. Time je potvrđena potpuna opravdanost propisivanja isključive nadležnosti četiri najveća i najopremljenija županijska suda za postupanje u predmetima ratnih zločina

Zamijetili smo da je predsjednik Vijeća svjedoke, koji su u inkriminirano vrijeme bili pripadnici srpskih postrojbi, samo djelomično upoznao s njihovim

¹¹⁸ Kazneno djelo u optužnici bilo je kvalificirano protupravnim ubijanjem i ranjavanjem neprijatelja iz čl. 124. st. 1. i 2. OKZ RH.

pravima i obvezama. Upozoravao ih je da su dužni govoriti istinu i upoznavao ih je sa mogućim posljedicama davanja lažnog iskaza, no nije ih upoznavao s njihovim pravom da ne odgovaraju na postavljena pitanja ukoliko bi time sebe ili svog bliskog srodnika izložili kaznenom progonu, teškoj sramoti ili znatnoj materijalnoj šteti.

Pritvor

Marko Bolić uhićen je i pritvoren u listopadu 2010. godine. Pritvor protiv njega ukinuo je Vrhovni sud Republike Hrvatske u veljači 2013. godine, jer je istekao maksimalni rok trajanja pritvora do donošenja nepravomoćne presude.

Pri izricanju presude optuženom Boliću nije izrečen obvezni pritvor, koji se uvijek određuje ukoliko je pri izricanju presude optuženiku odmjerena kazna zatvora u trajanju od 5 godina ili više, uz obrazloženje da je tijekom veljače 2013. godine isteklo najdulje vrijeme njegovog trajanja.

Primjena blažeg zakona

Nakon izricanja presude, predsjednik Vijeća je obrazložio da je primijenjen novi Kazneni zakon, jer je blaži za počinitelja. Člankom 91. st. 2. t. 6 (Ratni zločin) navedenog zakona donja granica propisane kazne niža je od kazne zatvora propisane čl. 124. st. 2. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske pa je kazneno djelo protupravnog ubijanja i ranjavanja neprijatelja iz članka 124. stavka 1. i 2. OKZ RH, za koje je Bolić optužen, u presudi pravno označeno kao kazneno djelo ratnog zločina iz članka 91. stavak 2. točka 6. (novoga) Kaznenog zakona.

Odmjeravanje kazne

Visina odmjerene kazne još je jedan primjer neujednačene sudske prakse u odmjeravanju kazni za činjenično slična djela ovisno o pripadnosti okrivljenika hrvatskim ili srpskim postrojbama.¹¹⁹ Zadatak VSRH je korigiranje izrečenih kazni, odnosno usklađivanje sudske prakse u odmjeravanju kazni počiniteljima zločina.

S obzirom na mali broj održanih ročišta, nevelik broj ispitanih svjedoka, velike razmake između svakog pojedinog ročišta zbog nužnosti ispitivanja svjedoka zamolbenim putem, što se moglo predvidjeti i prevenirati delegacijom predmeta na jedan od četiri “specijalizirana” suda, te dužine trajanja pritvora, moramo konstatirati da je u ovome postupku dovedeno

119 Mihajlo Hrastov, pripadnik MUP-a RH, za kazneno djelo protupravnog ranjavanja i ubijanja neprijatelja, koje je počinio usmrivši trinaestoricu i teško ranivši dvojicu zarobljenih rezervista JNA, 7. rujna 2012. godine nepravomoćno je osuđen na 4 godine zatvora.

u pitanje suđenje u razumnom roku zajamčeno člankom 29. Ustava RH i člankom 6. (Pravo na pošteno suđenje) (Europske) Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP).

Postupak protiv okrivljenog Milorada Momića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – zločin u Berku¹²⁰

Županijski sud u Vukovaru

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Vijeće za ratne zločine: sudac Nikola Bešenski, predsjednik Vijeća, sudac Milan Kojić, član Vijeća, sutkinja Irena Lenić, članica Vijeća

Tužitelj: Vlatko Miljković, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Vukovaru

Branitelj: Tomislav Filaković, odvjetnik iz Osijeka

Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Vukovaru 21. prosinca 2013. godine opt. Milorada Momića proglasilo je krivim i osudilo na kaznu zatvora u trajanju od tri godine.

Opt. Milorad Momić jedan je od 35 osoba optuženih optužnicom Županijskog državnog odvjetništva u Vukovaru br. K-DO-42/01 od 5. travnja 2006. godine. S obzirom da je bio nedostupan pravosudnim tijelima Republike Hrvatske, za njim je bila raspisana međunarodna tjeratica zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civila izvršenog 1991. godine u Berku. Osim Republike Hrvatske, međunarodnu tjeraticu za njim je raspisala i Republika Srbija, zbog ratnog zločina počinjenog ubojstvom šestorice Bošnjaka sredinom srpnja 1995. godine u Godinjskoj Bari, kod Trnova, u blizini Srebrenice.

Milorad Momić uhićen je 31. siječnja 2011. godine u francuskim Alpama. Do uhićenja je živio pod imenom Guy Monier. U ožujku 2011. godine, Sud u Grenobleu donio je odluku o njegovom izručenju Republici Hrvatskoj. Dana 2. rujna 2011. godine je izručen. Od uhićenja do izručenja bio je u ekstradicijskom pritvoru. Tijekom glavne rasprave pred Županijskim sudom u Vukovaru nalazio se u pritvoru u Osijeku. Vrijeme provedeno u ekstradicijskom pritvoru i pritvoru za vrijeme glavne rasprave uračunato je u izrečenu kaznu zatvora, temeljem odredbi čl. 45. OKZ RH.

Rješenjem Izvanraspravnog vijeća Županijskog suda u Vukovaru br. Kv-169/11 od 6. listopada 2011. godine, kazneni postupak protiv Milorada Momića razdvojen je od postupka protiv ostalih optuženih ranije spomenutom optužnicom

¹²⁰ Postupak su pratili i o njemu izvještavali Veselinka Kastratović i Miren Špek.

Županijskog državnog odvjetništva u Vukovaru, podignutom 2006. godine. Njome je Momiću stavljeno na teret da je s dvojicom pripadnika srpskih paravojsnih formacija ubio Zlatka Mitrovića, njegovog oca (ime nije navedeno) i Katu Garvanović, te da je u logoru tukao zatočene stanovnice Berka Anđu Rušnov, Danicu Rušnov i Maru Kujundžić.

Na početku glavne rasprave, dana 3. studenoga 2011. godine, pročitana je optužnica precizirana 12. listopada 2011. godine. Njome mu se stavljalo na teret da je od 2. rujna pa do kraja 1991. godine sudjelovao, s poimence navedenim pripadnicima TO Berak, u zatočenju 120 civila nesrpske nacionalnosti u logor u Berku, gdje su bili fizički i psihički zlostavljani. Stavljeno mu je na teret da je u podrumu kuće Mate Mitrovića tukao Anđu Rušnov, Danicu Rušnov i Maru Kujundžić te da je, zajedno s još jednim pripadnikom TO Berak, dana 5. rujna 1991. godine, pucajući s vojnog transportera ubio Katu Garvanović.

Optužnica je ponovo izmijenjena 31. kolovoza 2012. godine. Opt. Miloradu Momiću stavljeno je na teret da je 2. rujna 1991. godine, kao pripadnik TO Berak, u Oroliku, zajedno s još 11 pripadnika TO, zarobljenom Stanku Penaviću zadao veći broj udaraca rukama i nogama, na kojima je imao obuvene vojničke čizme. Oštećeni Stanko Penavić je pri tom izgubio svijest te zadobio prijelom VII. – IX. rebra lijevo, prijelom lijeve zigmatične kosti i izbijanje 8 zubi.

Kod svake izmjene optužnice, opt. Milorad Momić se izjasnio da razumije što mu se stavlja na teret te da se ne osjeća krivim.

Za ovaj je predmet karakteristično da je opt. Milorad Momić izručen zbog ubojstva tri osobe i premlaćivanje tri stanovnice Berka – inkriminacije od kojih je tužiteljstvo odustalo tijekom trajanja postupka. Pri njegovu izručenju, zlostavljanje zarobljenog oštećenika Stanka Penavića nije se spominjalo niti mu se stavljalno na teret.

Neppravomoćna osuđujuća presuda temelji se na iskazima svjedoka, preživjelih zarobljenih hrvatskih vojnika, koji su zajedno s oštećenim Stankom Penavićem kritičnog dana, 2. rujna 1991. godine, bili u Oroliku i vidjeli opt. Milorada Momića. U presudi se naglašava da je opt. Milorad Momić postupao nečovječno i činio nasilje protiv života i tijela, jer je zajedno s poimenično navedenim pripadnicima srpskih paravojsnih formacija tukao oštećenog Stanka Penavića i nanio mu ozljede. Time je postupio suprotno odredbi čl. 3. st. 1. i 2. t. a Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine.¹²¹ Jedan svjedok je iskazao da je vidio opt. Milorada Momića kako tuče

121 Presuda Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Vukovaru br. K-35/11 od 21. prosinca 2012. godine, str. 21. U navedenom članku propisano je da će se s osobama koje izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe koje su izvan bojnog ustroja („hors de combat“) zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga u svakoj prilici postupati čovječno, a zabranjeno je nasilje protiv života i tijela.

oštećenog Stanka Penavića. Vijeće za ratne zločine zaključilo je da je oštećeni Stanko Penavić u kritično vrijeme bio „mještanin Berka koji je nakon zarobljavanja odveden u Orolik“ Vijeće je zaključilo da oštećenik nije imao svojstvo ratnog zarobljenika u kritično vrijeme, jer „nije uhićen u „direktnom“ oružanom sukobu između mještana Berka i mještana Orolika“.¹²²

Nadalje, u presudi se navodi da je opt. Milorad Momić svojim činjenjem povrijedio odredbe čl. 27. st. 1. i čl. 32. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata, te odredbe čl. 4. st. 1. i 2. t. a Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije (Protokola II – nemeđunarodni oružani sukob).

Vijeće za ratne zločine je u citiranoj nepravomoćnoj presudi zaključilo da je opt. Milorad Momić postupao kao supočinitelj s poimenično nabrojanim pripadnicima srpskih paravojnih formacija. Vijeće je ispustilo iz optužnice navod da je optuženik pripadnik TO Berak, jer nije sa sigurnošću moglo utvrditi njegovu pripadnost točno određenoj paravojnoj formaciji. Vijeće je smatralo da to nije od značaja za utvrđivanje njegove odgovornosti za počinjeno djelo. „Naime, navedeno djelo (ratni zločin protiv civilnog stanovništva) može počiniti osoba koja kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba naredi ili u konkretnom slučaju počini djelo...“¹²³

Kao olakotne okolnosti, cijenjene su optuženikova ranija neosuđivanost te činjenica da je otac jednog djeteta. Vijeće nije pronašlo otegotne okolnosti.

U izvršenju djela opt. Milorad Momić je postupao kao supočinitelj, što podrazumijeva „blaži oblik“ počinjenja kaznenog djela.

„U srpnju 2012. godine, ŽDO iz Osijeka je, temeljem odredbi Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima od Tužiteljstva za ratne zločine Republike Srbije, preuzelo kazneni progon Milorada Momića (državljanina Republike Hrvatske i Republike Francuske), te je protiv njega donijelo nalog o provođenju istrage zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH.

Postoji osnova sumnje da je osumnjičenik 16. ili 17. srpnja 1995. u mjestu Godinjske Bare u blizini Trnova (Republika Bosna i Hercegovina), kao pripadnik postrojbe „Škorpioni“ koja je bila pridružena Vojsci Republike Srpske u oružanom sukobu protiv Armije BiH; protivno odredbama međunarodnog ratnog i humanitarnog prava; zajedno s još nekoliko pripadnika iste postrojbe, pucanjem iz vatrenog oružja u leđa usmrtio šest uhićenih pripadnika bošnjačke narodnosti. Nakon usmrćenja mlt. D.S. (1979.), mlt. S.F. (1978.), mlt. A.A.

122 Presuda Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Vukovaru br. K-35/11 od 21. prosinca 2012. godine, str. 21. st. 1.

123 Presuda Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Vukovaru br. K-35/11 od 21. prosinca 2012. godine, str. 21.

(1978.), J.D. (1970.), S.I. (1960.) i S.S. (1959.) njihova su tijela polivena benzinom i zapaljena.

Osumnjičenik se nalazi u pritvoru zbog kaznenog postupka koji se protiv njega vodi pred Županijskim sudom u Vukovaru, također zbog kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH, a nakon izručenja od strane Ministarstva pravosuđa Republike Francuske. Stoga će se, radi vođenja ovog postupka, a zbog načela specijaliteta, zatražiti dodatna zamolba za izručenjem i za navedeno kazneno djelo.¹²⁴

124 Priopćenje Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku od 6. srpnja 2012. godine.

TABLIČNI PREGLED PRAĆENIH RASPRAVA U POSTUPCIMA ZA KAZNENA DJELA RATNIH ZLOČINA NA ŽUPANIJSKIM SUDOVIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ U 2013. GODINI

Postupci u kojima su donijete prvostupanjske presude

	Slučaj / stadij postupka	Optužnica / kazneno djelo / zastupnik optužbe	Sud / vijeće	Okrivljenici / pripadnost postrojbama / prtvor	Presuda	Žrtve	Primjedbe / problemi / pitanja od važnosti za pravnično sudenje
1.	Zločin u Novskoj II Završen ponovljeni prvostupanjski postupak. Prethodno je VSRH 10. srpnja 2012. ukinuo presudu Županijskog suda u Sisku kojom je 16. travnja 2010. Damir Vid Reguž osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, a Željko Škledar oslobođen optužbe.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku broj K-DO -16/09 od 15. siječnja 2010., izmijenjena u travnju 2010. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnica optužbe: Jadranka Husić, zamjenica županijskog državnog odvjetnika u Sisku	Županijski sud u Zagrebu Vijeće za ratne zločine: sudac Tomislav Juriša, predsjednik Vijeća; sudac Mirko Klinčić, član Vijeća; sudac Petar Šakić, član Vijeća	Damir Vid Reguž i Željko Škledar Pripadnici hrvatskih postrojbi Damir Vide Reguž je u bijegu. Sudi mu se u odsutnosti. Željko Škledar brani se sa slobode. U prtvoru se nalazio do objave prvostupanjske presude u ranijem postupku.	Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu 7. ožujka 2013. donijelo je presudu kojom su optužnici oslobođeni optužbe.	Žrtve - mučeni i usmrćeni: Saika Rašković, Mišo Rašković, Mihajlo Šeatović i Ljuban Vujčić	Jedan od predmeta u kojemu je 90-ih godina pogrešno primijenjen zakon o oprostju. Naime, za predmetni događaj postupak je vođen 1992. godine. Sudeño je opt. Regužu i danas pokojnom Dubravku Leskovaru. Tada je Vojno tužilaštvo u Zagrebu djelo kvalificiralo ubojstvom, no Vojni sud u Zagrebu je obustavio kazneni postupak primjenivši na okrivljenike Zakon o oprostju od krivičnog progona i postupaka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske.

136 Izvještaj za 2013. godinu

<p>2. Zločin u Novskoj III</p>	<p>Pravomoćno završen postupak.</p>	<p>Prethodno je VSRH 21. veljače 2012. ukinuo prvostupanjsku presudu Županijskog suda u Sisku kojom je odbijena optužba protiv Željka Beline i Dejana Milića, a potvrdio je dio prvostupanjske presude kojom je odbijena optužba u odnosu na Ivana Grgića i Zdravka Pleseca.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku broj K-DO-35/08 od 9. srpnja 2010., izmijenjena od strane Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu (K-DO-254/12)</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Zastupnica optužbe: Jadranka Huskić, zamjenica Županijskog državnog odvjetnika u Sisku</p>	<p>Županijski sud u Zagrebu</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Marijan Vijeća: sudac Petar Šakić, član Vijeća; sudac Zdravko Majerović, član Vijeća</p>	<p>Željko Belina i Dejan Milić</p> <p>Pripadnici hrvatskih postrojbi</p> <p>Brane se sa slobode</p>	<p>Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu 8. ožujka 2013. objavilo je prvostupanjsku presudu kojom su optuženici proglašeni krivima i osuđeni na kazne zatvora. Optuženi Željko Belina osuđeni je na 10, a Dejan Milić na 9 godina.</p> <p>VSRH je 29. listopada 2013. potvrdio prvostupanjsku osuđujuću presudu.</p>	<p>Žrtve: - ubijene: Goranka Mileusić, Vera Mileusić i Blaženka Slabak - zlostavljan i ranjen: Petar Mileusić</p>	<p>Jedan od predmeta u kojemu je 90-ih godina pogrešno primijenjen zakon o oprost. Naime, za predmetni događaj 1992. vodena je istraga protiv Željka Beline, Ivana Grgića, Zdravka Leskovara, Dejana Milića i Zdravka Pleseca zbog kaznenih djela ubojstva i pokušaja ubojstva.</p> <p>Nakon provedene istrage Vojno tužiteljstvo u Zagrebu odlučilo je od progona Grgića i Pleseca, a protiv Beline, Leskovara i Milića nastavljen je postupak pred Vojnim sudom u Zagrebu, koji je okončan 2. studenoga 1992. donošenjem rješenja o obustavi kaznenog postupka, primjenom zakona o oprost.</p> <p>Potom su oštećeni podnijeli kaznenu prijavu protiv istih osoba za navedeni događaj, no za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.</p>
--------------------------------	-------------------------------------	--	---	--	---	---	---	--

<p>3.</p> <p>Zločin u Bačinu</p> <p>Završen prvostupajski postupak.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku broj KT-89/94 od 29. listopada 2010.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Zastupnik optužbe: Doris Hraš, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Rijeci</p>	<p>Županijski sud u Rijeci (predmet je delegiran sa županijskog suda u Sisku)</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sutkinja Ika Šarić, predsjednica Vijeća; sudac Zoran Sršen, član Vijeća; sutkinja Srebrenka Samić, članica Vijeća</p> <p>Branko Dmitrović; Slobodan Borojević, Milinko Janjević, Momčilo Kovačević, Stevo Radunović, Veljko Radunović, Katica Pečić, Marin Krivošić i Stevan Dodoš</p> <p>Pripadnici srpskih postrojbi</p> <p>Marin Krivošić jedini je optuženik dostupan sudu. Izučen je iz Crne Gore i do objave prvostupajnske presude nalazio se u pritvoru. Ostalima se sudi u odsutnosti.</p>	<p>Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Rijeci 11. ožujka 2013.</p> <p>sedmoricu okrivljenika osudio je na kazne zatvora: Milinka Janjevića, Momčila Kovačevića, Steva Radunovića i Veljka Radunovića na po 20 godina, a Branka Dmitrovića, Slobodana Borojevića i Stevana Dodoša na po 15 godina.</p> <p>Optužba je odbijena u odnosu na optužene Dragicu Pečić i Marina Krivošića. Izmijenjenom optužnicom počinjenje kaznenog djela oružane pobune pa su na njih primijenjene odredbe Zakona o općem oprost.</p>	<p>Žrtve – ubijeni (najmanje 56): Antun Švračić, Marija Švračić, Josip Antolović, Marija Batinović, Nikola Lončarić, Soka Pezo, Mijo Čović, Ana Ferić, Stjepan Sabljar, Terezija Kramarić, Filip Jukić, Antun Djukić, Marija Djukić, Ana Dikulić, Mijo Krnić, Antun Mucavac, Katarina Vladić, Marija Mlašinović, Marija Jukić, Marija Šestić, Antun Krivačić, Ana Tepić, Veronika Jukić, Soka Volarević, Kata Lončar, Marija Antolović, Katarina Alavančić, Kata Ferić, Juraj Ferić, Terezija Alavančić, Barbara Kropf, Ana Piktija, Pavao Kropf, Ruža Dikulić, Veronika Stanković, Ivan Kulišić, Sorija Dikulić - svi iz Hrvatske Dubice; Ana Blinja, Andrija Likić, Ana Lončar, Josip Blinja, Kata Blinja - svi iz Cerovljana; Mara Čorić iz Predora i trinaest za sada još neidentificiranih osoba</p>	<p>Zbog nemogućnosti dolazaka svjedoka u Rijeku predsjednica Vijeća vanraspravno je ispitivala svjedoke na Općinskom sudu u Hrvatskoj Kostajnici.</p> <p>Samo jedan optuženik dostupan je sudu.</p> <p>Bila je upitna kvaliteta optužnice. Na koncu je zastupnik optužbe izmijenio činjenični, a za neke okrivljenike i pravni opis i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela.</p>
<p>4.</p> <p>Zločin u Baranji (okr. Tihomir Kašanin)</p> <p>Pravomoćno završen postupak.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku br. KT-136/94, izmijenjena 26. veljače 2013. te 11. ožujka 2013., kada je izmijenjen činjenični opis i pravna kvalifikacija kaznenog djela – u kazneno djelo oružane pobune iz čl. 235. st. 1. KZ RH.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Zastupnik optužbe: Miroslav Dasović, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Osijeku</p>	<p>Tihomir Kašanin</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>Opt. Tihomir Kašanin izručen je iz Velike Britanije, čiji je državljanin.</p> <p>Po objavi presude pušten je iz pritvora.</p>	<p>Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku 11. ožujka 2013., primijenivši Zakon o općem oprost, donijelo je presudu kojom se optužba odbija.</p>	<p>Žrtve - zlostavljeni: Mato Filipović i Franjo Verner</p>	<p>Okrivljenik je optužen za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva te je po međunarodnoj lteraciji izručen iz Velike Britanije, no nakon provedenog dokaznog postupka tužiteljstvo je izmijenilo činjenični opis i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela – u kazneno djelo oružane pobune.</p>

<p>5. Zločin u Maji Završen ponovljeni prvostupanjski postupak. Prethodno je VSRH 28. rujna 2010. ukinuo presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Sisku od 13. studenoga 2009. kojom je nakon provedenog obnovljenog postupka opt. Španović osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 5 mjeseci.</p>	<p>Optužnica Okružnog državnog odvjetništva iz Siska broj KT-53/93 od 13. kolovoza 1993. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnik optužbe: Marijan Zguric, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Sisku</p>	<p>Županijski sud u Zagrebu Vijeće za ratne zločine: sudac Marijan Garac, predsjednik Vijeća; sudac Peter Šakić, član Vijeća; sudac Ratko Šećkić, član Vijeća</p>	<p>Milan Španović Pripadnik srpskih postrojbi Branj se sa slobode Dana 19. kolovoza 2009. iz Velike Britanije izručen je Republici Hrvatskoj. Tri godine i pet mjeseci proveo u ekstradiციjskom pritvoru u Ujedinjenom Kraljevstvu te zatvoru i pritvoru u Sisku. Pritvor je ukinut prilikom objave prvostupanjske presude 13. studenoga 2009.</p>	<p>Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu 14. ožujka 2013. objavilo je presudu kojom je stavilo u cijelosti izvan snage pravomoćnu presudu Županijskog suda u Sisku od 17. studenoga 1993. godine, kojom je optuženik proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, te je izreklo oslobađajuću presudu.</p>	<p>Pucanje po kućama u vlasništvu: Anke Goršeta, Milke Mičić, Otudio braća kukunza Marka Lamze.</p>	<p>Primjer neprofesionalnog i pristranog optuživanja 90-ih godina. Španović je, kao i ostalih 18 nedostupnih optuženika, presudom Županijskog suda u Sisku bio osuđen na 20 godina zatvora. Branitelj po službenoj dužnosti, koji je zastupao sve optuženike, nije se žalio na prvostupanjsku presudu. Obrazložnije presude kojom je 19 osoba osuđeno na maksimalne kazne sadrži 2 stranice. Nakon izručenja i obnovljenog postupka Španoviću je izrečena točno onoliko kazna koliko je proveo u ekstradiციjskom pritvoru u Velikoj Britaniji te zatvoru i pritvoru u Sisku. Postupak protiv svih ostalih suokrivjenika u prethodnih je nekoliko godina obnovljen i obustavljen. U ponovljenom postupku osuđen je zbog primjene blažeg zakona - Kaznenog zakona koji je na snazi od 1. siječnja 2013.</p>
<p>6. Zločin u Bapskoj (opt. Radojko Radmilović) Pravomoćno završen postupak.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj KT-86/95 od 14. lipnja 1996. godine, preuzeta od Županijskog državnog odvjetništva u Vukovaru pod brojem DO-K-53/99, precizirana podneskom od 16. srpnja 2002. godine i 25. listopada 2004. godine, sada ŽO Osijek broj K-DO-3/13 od 9. siječnja 2013. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnik optužbe: Vlatko Miljković, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Vukovaru</p>	<p>Županijski sud u Osijeku Vijeće za ratne zločine: sudac Darko Krušlin, predsjednik Vijeća; sudac Mario Kovačić, član Vijeća; sudac Zvonko Vrban, član Vijeća</p>	<p>Radojko Radmilović Pripadnik srpskih postrojbi Radmilović je u prosincu 2011. godine uhićen u selu Martinci kod Sremske Mitrovice, u Republici Srbiji, gdje je živio kao izbjeglica. Republici Hrvatskoj izručen je 2012. godine. Nalazi se u pritvoru.</p>	<p>Nakon provedenog obnovljenog postupka Županijski sud u Osijeku je 20. ožujka 2013. godine u činjeničnom dijelu djelomično stavio van snage raniju presudu Županijskog suda u Vukovaru iz 2004. godine, potvrđenu presudom VSRH, no ostavio je na snazi kaznu zatvora od 3 godine koja je Radmiloviću izrečena navedenom presudom. Dana 4. rujna 2013. VSRH je potvrdio prvostupanjsku presudu.</p>	<p>Žrtve: - zastrašivani ili optičakani: Marija Adamec, Marinko Kovačić i Andrija Kovačić - protjerani: 69 stanovnika Bapske hrvatske nacionalnosti</p>	<p>Branitelj optuženog nije podnio niti jedan dokazni prijedlog. S obzirom da je optuženik u vrijeme počinjenja bio mladi punoljetnik, mišljenja smo da je bilo potrebno provesti psihijatrijsko višestruje kako bi se utvrdilo kakve su u vrijeme počinjenja bile njegove mogućnosti da shvaća svoje postupke i njima upravlja.</p>

<p>7. Zločin u selima uz Unu kod Hrvatske Kostajnice</p> <p>Završen treći (drugi ponovljeni) prvostupajni postupak.</p> <p>Prethodno je VSRH 5. rujna 2012. ukinuo presudu Županijskog suda u Zagrebu kojom su nakon provedenog ponovljenog postupka okrivljenici proglašeni krivima i osuđeni na kazne zatvora: Pero Đermanović na 9, Dubravko Čavić na 7 i Ljubiša Čavić na 2 godine.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku broj K-DO-10/09 od 5. studenoga 2009.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Zastupnik optužbe: Robert Petrovečki, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu</p>	<p>Županijski sud u Zagrebu</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Zdravko Majerović; predsjednik Vijeća; sutkinja Tatjana Ivošević Turk, članica Vijeća; sudac Tomislav Juriša, član Vijeća</p>	<p>Pero Đermanović, Dubravko Čavić i Ljubiša Čavić</p> <p>Pripadnici srpskih postrojbi</p> <p>Optuženi Pero Đermanović se nalazio u pritvoru od 6. svibnja 2009. do 12. studenoga 2012. Obligatorni prihvor protiv njega je određen nakon objave osuđujuće presude 26. ožujka 2013., no ukinut je nakon što je VSRH 9. listopada 2013. ukinuo prvostupajni presudu.</p> <p>Dubravko Čavić je u bijegu. Sudi mu se u odsutnosti.</p> <p>Ljubiša Čavić se brani sa slobode.</p>	<p>Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu 26. ožujka 2013. objavilo je prvostupajni presudu kojom je okrivljenike Pero Đermanovića, Dubravka Čavića i Ljubiša Čavića proglasilo krivima i osuđilo na kazne zatvora: Đermanovića u trajanju od 9 godina, Dubravka Čavića od 7, a Ljubiša Čavića od 2 godine.</p> <p>VSRH je 9. listopada 2013. ukinuo prvostupajni presudu i predmet vratilo prvostupajnom sudu na ponovno suđenje, ali pred potpuno izmijenjeno raspravno vijeće.</p>	<p>Žrtve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - protupravno zatvoren, mučen i ubijen: Vladimir Letić - zapaljene kuće, Steve Karanovića i Ive Karanovića <p>Prilikom objave presude predsjednik Vijeća nije ukratko pripočeo razloge presude. Naveo je da nije odlučan javnosti obrazložiti razloge odluke, budući da optužnici nisu prisustvovali objavi. Pri tome je očito mislio na promatrače suđenja za ratne zločine, jer su oni jedini činili javnost na ročištu za objavu presude.</p>	<p>Prvostupajne presude kojima su optužnici proglašavani krivima VSRH već je dva puta ukinuo.</p> <p>Ovo je treći puta da su proglašeni krivima.</p>
<p>8. Zločin kod Mikonjić Grada</p> <p>Završen prvostupajni postupak.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu broj K-DO-K-DO-200/11 od 29. srpnja 2011.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Zastupnik optužbe: Robert Petrovečki, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu</p>	<p>Županijski sud u Zagrebu</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Tomislav Juriša, predsjednik Vijeća; sudac Petar Šakić, član Vijeća; sutkinja Jadranka Mandušić, članica Vijeća</p>	<p>Tihomir Šavorić, Ivica Krklec i Alen Toplek</p> <p>Pripadnici hrvatskih postrojbi</p> <p>Opt. Tihomir Šavorić nalazi se u pritvoru temeljem prvostupajne presude Županijskog suda u Zagrebu od 24. listopada 2011. kojom je u postupku protiv opt. Emila Črmeća i dr., u kojemu je drugooptuženi, proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 6 godina zbog počinjenja ratnog zločina nad ratnim zarobljenicima.</p> <p>Optužnici Ivica Krklec i Alen Toplek branili su se sa slobode.</p>	<p>Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu 23. svibnja 2013. godine donijelo je presudu kojom su svi optužnici oslobođeni optužbe.</p>	<p>Žrtve - mučeni i usmrćeni: dvije neidentificirane ženske osobe, dvojica neidentificiranih muškarca</p>	<p>Dana 15. svibnja 2012. raspravno vijeće izdvojilo je iz spisa iskaz drugooptuženog članog policijskim vlastima, u kojemu je priznao počinjenje, smatrajući ga nezakonitim.</p> <p>Dana 11. rujna 2012. godine VSRH je po žalbi tužiteljstva ukinuo ovakvo rješenje raspravnog vijeća.</p>

<p>9. Zločin u Prokljanu i Mandićima</p> <p>Završen porovljeni prvostupanjski postupak.</p> <p>Prethodno je VSRH 5. travnja 2007. godine ukinuo presudu Županijskog suda u Šibeniku od 11. rujna 2002. kojom su optuženici oslobođeni optužbe.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Šibeniku broj K-DO-45/01 od 1. ožujka 2002. i 11. svibnja 2007.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika</p> <p>Zastupnik optužbe: Zvonko Ivrić, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Šibeniku</p>	<p>Županijski sud u Splitu (predmet delegiran sa Županijskog suda u Šibeniku)</p> <p>Vijeće za ratne zločine: Ivo Rupić, predsjednica Vijeća, sudac Stanko Gribavac, član Vijeća, sudac Mladen Prvan, član Vijeća</p>	<p>Božo Bačelić, Ante Mamić, Luka Vuko i Jurica Ravlić</p> <p>Pripadnici hrvatskih postrojbi</p> <p>Božo Bačelić nalazi se u pritvoru. Ukinen je u Njemačkoj u veljači 2012. godine. Hrvatskoj je izručen u travnju 2012. godine.</p> <p>Ostali okrivljenici brane se sa slobode. Bili su pritvoreni do isteka roka maksimalnog trajanja pritvora.</p>	<p>Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Splitu 13. lipnja 2013. objavilo je prvostupanjsku presudu kojom je Božo Bačelić osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora od pet godina i deset mjeseci.</p> <p>Ante Mamić i Jurica Ravlić oslobođeni su optužbe za sudjelovanje u usmrćenju ratnog zarobljenika, a optužba za pomaganje počinitelju nakon usmrćenja dvoje civila, za što se teretilo Mamića, Ravlića i Vuku, je odbijena, jer je nastupila zaštar kaznenog progona.</p>	<p>Žrtve - ubijeni: Milica Damjanić i Nikola Damjanić (civilni) i Vuk Mandić (ratni zarobljenik)</p>	<p>Kazneni postupak vodi se od 2001. godine. Okrivljenici su se nalazili u pritvoru do donošenja prvostupanjske oslobađajuće presude. Nakon ukidanja presude od strane VSRH Mamić, Vuko i Ravlić su pritvoreni, a Bačelić je pobjegao. Postupak protiv Mamića, Vuke i Ravlića nije proveden jer nije doneseno rješenje o sudenju u odsutnosti Bože Bačelića niti je doneseno rješenje o razdvajanju postupka.</p> <p>Bačeliću su za počimljenje kaznenih djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika izrečene minimalne kazne. To nije obno primijeno od strane porodica ubijenih i nestalih civila tijekom i nakon VRA „Oluja“. No kaznu možemo promatrati i u kontekstu općenito niskih kazni koje se izriču za kaznena djela ratnih zločina.</p>
<p>10. Zločin počinjen silovanjem u Dalju</p> <p>Završen prvostupanjski postupak</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Zastupnik optužbe: Miroslav Dasović, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Osijeku</p>	<p>Županijski sud u Osijeku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Zvonko Vekić, predsjednik Vijeća; sudac Miroslav Ljubojević, član Vijeća; sudac Miroslav Rožac, član Vijeća</p>	<p>Ljubinko Radošević i Vojislav Grčić</p> <p>Pripadnici srpskih postrojbi</p> <p>Nalaze se u pritvoru</p>	<p>Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku 4. rujna 2013. donijelo je presudu kojom je svaki od optuženika osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina.</p>	<p>Žrtva - silovana: jedina ženska osoba</p>	<p>Iako je rasprava bila zatvorena za javnost, nakon pojedinih ročišta glavne rasprave u medijima su objavivana događanja sa rasprave i imena svjedoka, uglavnom članova obitelji oštećene, ispitanih na raspravi.</p>

11.	Zločin u Saborskom Završen prvostupanijski postupak.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Karlovcu broj K-DO-4/03 od 22. prosinca 2011. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnik optužbe: Menad Bogosavljević, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Rijeci	Županijski sud u Rijeci Vijeće za ratne zločine: sudkinja Ika Šarić, predsjednica Vijeća, sudac Zoran Sršen, član Vijeća; sudkinja Srebrinka Santić, članica Vijeća	Zdravko Pejić Pripadnik srpskih postrojbi Nedostupan	Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Rijeci 23. rujna 2013. proglasilo je opt. Pejića krivim i osudilo ga na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.	Žrtve – ubijeni: Nikola i Kata Dumančić	Boravište opt. Pejića je nepoznato. Sudeno mu je u odsutnosti. Prema navodima u optužnici, njegova posljednje poznato prebivalište bilo je u Kotor Varoši, u Bosni i Hercegovini. Izrečena kazna je znatno viša nego što su kazne izrečene pojednim pripadnicima hrvatskih postrojbi, za djela koja su usporediva po načinu izvršenja i posljedicama.
12.	Zločin u Podvožju Završen prvostupanijski postupak.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Karlovcu broj K-DO-337/10 od 18. travnja 2011. Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja Zastupnica optužbe: Gordana Kržanić, županijska državna odvjetnica u Karlovcu	Županijski sud u Karlovcu Vijeće za ratne zločine: sudac Ante Ujević, predsjednik Vijeća; sudkinja Alenka Laptalo, članica Vijeća; sudac Denis Pancirov, član Vijeća	Marko Bolić Pripadnik srpskih postrojbi Brani se sa slobode. Početkom 2013., nakon 2 i pol godine provedene u pristvoru, pristvor protiv njega je ukinut.	Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Karlovcu 7. studenoga 2013. proglasilo je krivim opt. Marka Bolića i osudilo ga na kaznu zatvora u trajanju od 9 godina.	Žrtve – ubijeni: Marijan Jakić i Darko Tuškan	Zbog čestih dužih odgoda glavna je rasprava u više navrata započinjala iznova. Najduži prekid trajao je više od godinu dana (od studenoga 2011. do siječnja 2013.). Za to su vrijeme, zbog neopremijenosti kanovačkog suda video-linikom, neki svjedoci saslušavani u Srbiji zamolbenim putem. Optuženik je sve to vrijeme proveo u pristvoru. Izrečena kazna je znatno viša nego što su kazne izrečene pojednim pripadnicima hrvatskih postrojbi, za djela koja su usporediva po načinu izvršenja i posljedicama.
13.	Zločin u Kninu Završen obnovljeni prvostupanijski postupak. Okrivljenik je 1993. godine u odsutnosti osuden na 6 godina zatvora.	Optužnica Okružnog državnog odvjetništva u Šibeniku broj KT-15/92 od 2. lipnja 1992. Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika Zastupnik optužbe: Branko Čvrliak, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Splitu	Županijski sud u Splitu Vijeće za ratne zločine: sudkinja Ivona Rupić, predsjednica Vijeća, sudkinja Ljiljana Stipišić, članica Vijeća, sudac Vladimir Živaljić, član Vijeća	Nikša Beara Pripadnik srpskih postrojbi Nalazi se u pristvoru	Nakon provedenog obnovljenog postupaka opt. Nikša Beara proglasen je krivim i osuden na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 10 mjeseci.	Žrtve – fizički zlostavljani: Željko Mrkonjić, Mirko Gogić, Ante Cvitković i Ante Topić	Presudom Okružnog suda u Šibeniku 29. rujna 1993. Petar Krivić, Nikša Beara, Željko Bjedov i Dušan Novaković osudeni su zbog zlostavljanja zarobljenika u kninskim zatvorima. Kriviću, Beari i Bjedovu izrečene su kazne zatvora od po 6 godina, a Novakoviću od 10 godina. Bjedov je kasnije u obnovljenom postupku oslobođen optužbe.

14.	Zločin u Sisku Završen prvostupanjski postupak.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj K-DO-53/11 od 16. prosinca 2011. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika Zastupnik optužbe: Miroslav Kraljević, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Osijeku	Županijski sud u Osijeku Vijeće za ratne zločine: sudac Zvonko Vekić, predsjednik Vijeća; sudkinja Ružica Samota, članica Vijeća; sudac Ante Kvesić, član Vijeća	Vladimir Milanković i Drago Bošnjak Pripadnici hrvatskih postrojbi Vladimir Milanković nalazi se u pritvoru. Drago Bošnjak nalazio se u pritvoru do objave prvostupanjske oslobađajuće presude.	Dana 9. prosinca 2013. objavljena je prvostupanjska presuda kojom je Vladimiru Milankoviću za ratni zločin protiv civila stanovništva izrečena kazna zatvora od 7 godina, a za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika 2 godine, pa mu je izrečena jedinstvena kazna od 8 godina. Drago Bošnjak oslobođen je optužbe.	Žrtve: - ubijeni/nestali: Vlado Božić, Zoran Vranešević, Branko Ojlača, Željko Vila, Evica Vila, Marko Vila, Dušan Vila, Mlađo Vila, Nikola Trivkanović, Zoran Trivkanović, Berislav Trivkanović, Jovan Crnobrnja, Rade Španović, Stevo Ratković, Ljubica Solar, Milan Cvetojević, Petar Palajčić, Vojislav Trbulin, Stanko Martinović, Stevo Borović, Miliš Čaić, Vaso Jelić, Nikola Drobnjak, Miliš Brkić i Dragan Miočinović - protupravno uhićeni i/ili zlostavljeni: Stevo Brajenović, Dmitar Brajenović, Milan Slavulj, Mirodrag Stojaković, Sveto Mijić, Gojko Ladević, Nenad Tintor, Živko Žvanović, Obrad Štrbac, Milan Davorija, Stevo Mirodrag, Mičo Mitrović, Pero Dragolević, Ivica Bišćan, Dobrila Crnobrnja, Milorad Ratković, Blažana Ratković, Danica Ratković, Dragica Subanović, Branko Subanović, Lazo Ostojić, Danica Ostojić, Dragan Ostojić, Mirko Dragolević, Nedeljka Drageljević, Nikola Batula, Milica Batula, Đuro Cvetojević, Dragomir Cvetojević, Mihajlo Mrkonja, Živko Goga, Milan Vasiljević, Nikola Amautović, majoljetni Žvko Vujančić, Ranko Davidović, Ratko Miljević, Miliš Gojić, Blagoje Savić, Radivoj Crevar, Ljuban Vuksić, nepoznati civil i dobi od oko 45 godina, Boško Subotić	Neriješen prijevoz svjedoka iz Siska u Osijek bio je jedan od razloga slabog odziva svjedoka na glavnu raspravu. Na pojedinih ročištima svjedocima, koji su došli iz mjesta udaljenih i preko 200km od Osijeka, nije postavljeno niti jedno pitanje. Vijeće je više puta pozivalo tužiteljstvo i obranu da se izjasne treba li pozvati sve svjedoke ili je dovoljno pročitati njihove ranije iskaze, kako bi postupak bio efikasan i ekonomičan.
-----	--	---	--	--	---	---	---

Postupci u kojima su glavne rasprave u tijeku

Slučaj / stadij postupka	Optužnica / kazneno djelo / zastupnik optužbe	Sud / vijeće	Okrivljenici / pripadnost postrojbama / pritvor	Žrtve	Primjetbe / problemi / pitanja od važnosti za pravično suđenje
1. Zločin u Gruborima Privostupanjski postupak u tijeku. Glavna rasprava započela je 24. studenoga 2011.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu broj K-DO-358/09 od 15. prosinca 2010. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnik optužbe: Robert Petrovečki, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu	Županijski sud u Zagrebu Vijeće za ratne zločine: sudac Zdravko Majerović, predsjednik Vijeća; sudac Mirko Klinžić, član Vijeća; sudac Marijan Garac, član Vijeća	Frano Drljić i Božo Krajina Pripadnici hrvatskih postrojbi Brane se sa slobode. Nalazili su se u pritvoru, no tijekom rasprave pritvor protiv njih je ukinut.	Žrtve – ubijeni: Milica Grubor, Marija Grubor, Jovo Grubor, Jovan Grubor pok. Damijana, Miloš Grubor i Đuro Karanović	Optužnica je podignuta i protiv Igora Benete, no postupak je u odnosu na njega obustavljen zbog smrti. Bilo je sporno je li on izvršio samoubojstvo, no MUP je utvrdilo da se radilo o suicidu. Izabrana odvojena drugooptuženika, u nemogućnosti pristupa na ročišta, većinom određuje zamjenske branitelje, koji su često pasivni, pa branjenik postavlja samoinkriminirajuća pitanja. Iako je optuženikovo pravo na obranu u formalno-pravnom smislu ispunjeno, ukazujućemo na propust u zastupanju.
2. Zločin u Pakračkoj Poljani i na Zagrebačkom velesajmu Privostupanjski postupak u tijeku. Glavna rasprava započela je 9. veljače 2012.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu broj K-DO-406/10 od 8. lipnja 2011. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnik optužbe: Silvio Sušec, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu	Županijski sud u Zagrebu Vijeće za ratne zločine: sudac Zdravko Majerović, predsjednik Vijeća; sudac Petar Šakić, član Vijeća; sudac Ratko Ščekić, član Vijeća	Tomislav Merčep Pripadnik hrvatskih postrojbi Brani se sa slobode. U pritvoru se nalazio od 5. srpnja 2012. Pritvor je ukinut jer je izvanraspravno vijeće Županijskog suda u Zagrebu smatralo da okrivljeniku, s obzirom na uvjete u Botnici za osobe lišene slobode, nije moguće pružiti adekvatnu liječničku skrb i potrebnu fizikalnu terapiju.	Žrtve: - ubijeni: M.C., P.I., O.S., S.I., M.V., L.J.V., L.J.H., T.K., B.V., M.I., R.P., M.G., V.M., M.M., V.S., nepoznata muška osoba nadimkom S., M.Z., M.Z., A.Z. i 24 neidentificirane osobe; - zlostavljani i nestali: P.R., K.R. i M.R. - zlostavljani: Đ.G., N.M., D.M., S.B., N.P. i B.V.	Glavna rasprava često je održavana u premlaž sudnici. Neki svjedoci-oštećenici nisu upozoreni na mogućnost postavljanja imovinsko-pravnog zahtjeva.

144 Izvještaj za 2013. godinu

3.	<p>Zločin na Olginjici u Vukovaru</p> <p>Prvogostupanijski postupak u tjeku</p> <p>Glavna rasprava započela je 3. lipnja 2013.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj K-DO-88/12 od 18. veljače 2013.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Zastupnik optužbe: Miroslav Šarić, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Vukovaru</p>	<p>Županijski sud u Osijeku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Krunoslav Barkić, predsjednik Vijeća; sudac Miroslav Ljubojević, član Vijeća; sudac Zvonko Vekić, član Vijeća</p>	<p>Milan Dekić</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>Nalazi se u pritvoru</p>	<p>Žrtva - ubijen: Aleksandar Laba</p>	
4.	<p>Zločin na Miljevačkom platonu</p> <p>Prvogostupanijski postupak u tjeku.</p> <p>Glavna rasprava započela je 2. listopada 2012.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Šibeniku broj K-DO-16/02 od 6. lipnja 2011.</p> <p>Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika</p> <p>Zastupnik optužbe: Sanda Pavlović Lučić, zamjenica županijske državne odvjetnice u Šibeniku</p>	<p>Županijski sud u Splitu</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Bruno Klein, predsjednik Vijeća; sudac Davor Svalma, član Vijeća; sutkinja Marica Šćepanović, članica Vijeća</p>	<p>Ante Babac i Mišo Jakovljević</p> <p>Pripadnici hrvatskih postrojbi</p> <p>Nalazi u pritvoru</p>	<p>Žrtva - ubijen: Miroslav Subotić</p>	
5.	<p>Zločin u Osijeku</p> <p>Prvogostupanijski postupak u tjeku.</p> <p>Glavna rasprava započela je 29. listopada 2012.</p> <p>Postupak protiv okr. Sivića zbog njegove procesne nesposobnosti zbog bolesti ranije je razviojen od postupka protiv Bramirira Glavaša i ostalih, sada već pravomoćno osuđenih.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj K-DO-2/11 od 16. travnja 2007., usklađena u odnosu na okr. Sivića 27. listopada 2011.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Zastupnik optužbe: Miroslav Kraljević, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Osijeku</p>	<p>Županijski sud u Osijeku</p> <p>Vijeće za ratne zločine: sudac Krunoslav Barkić, predsjednik Vijeća; sudac Miroslav Rožac, član Vijeća; sudac Darko Krušlin, član Vijeća</p>	<p>Mirko Sivić</p> <p>Pripadnik hrvatskih postrojbi</p> <p>Brani se sa stobode</p>	<p>Žrtve - ubijeni: nepoznati muškarac te Aljia Sabanović</p>	

6.	Zločin u Medračkom džepu Privostupanjski postupak u tijeku. Glavna rasprava započela je 5. ožujka 2013.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu broj K-DO-84/12 od 31. kolovoza 2012. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnik optužbe: Jurica Ilić, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu	Županijski sud u Zagrebu Vijeće za ratne zločine: sudac Ivan Turudić, predsjednik Vijeća: sudac Zdenko Posavec, član Vijeća: sudac Ratko Ščekić, član Vijeća	Velibor Šolaja Pripadnik hrvatskih postrojni Branila se sa slobode	Žrtva – ubijena: jedna ženska osoba	
7.	Zločin u Medračkom džepu Privostupanjski postupak u tijeku. Glavna rasprava započela je 17. lipnja 2013.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu broj K-DO-84/12 od 20. prosinca 2012. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika Zastupnik optužbe: Jurica Ilić, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu	Županijski sud u Zagrebu Vijeće za ratne zločine: sudac Ratko Ščekić, predsjednik Vijeća, sudac Petar Šakić, član Vijeća; sudac Zdenko Posavec, član Vijeća	Josip Krmpotić Pripadnik hrvatskih postrojni Branila se sa slobode	Žrtve – ubijeni: četvorica neidentificiranih pripadnika tzv. Vojske RSK U optužnici je navedeno da se inkriminirani događaj odvio u rujnu 1993., tijekom vojne akcije "Džep 93", no nije naveden točan datum. Akcija "Džep 93" po nalazima pravomoćne presude u predmetu Rahima Ademija i Mirka Norca odvijala se od 10. do 17. rujna 1993.	
8.	Zločin u Dřinovima Privostupanjski postupak u tijeku. Glavna rasprava započela je 11. rujna 2013.	Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnik optužbe: Zvonko Ivić, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Šibeniku	Županijski sud u Splitu Vijeće za ratne zločine: sudac Zoran Kežić, predsjednik Vijeća; sudac Mladen Prvan, član Vijeća; sudac Davor Svalma, član Vijeća	Boban Arsić Pripadnik srpskih postrojni Nedostupan	Žrtve: - ubijeni: Mate Bačić i Marija Bačić - zlostavljeni: Ana Bačić pok. Jakova, Milka Bačić pok. Ante i Ana Bačić pok. Pavla Opt. Arsiću sudi se u odsutnosti.	

146 Izvještaj za 2013. godinu

9.	Zločin na brdu Brijunovica kod Pliškog Dana 14. siječnja 2014. Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Rijeci Dušana Kovačevića proglasilo je krivim i izreklo mu kaznu zatvora od 15 godina.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Karlovcu broj K-DO-9/02 od 8. lipnja 2011. Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika Zastupnik optužbe: Doris Hrašć, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Rijeci	Županijski sud u Rijeci Vijeće za ratne zločine: sutkinja Ika Šarić, predsjednica Vijeća	Dušan Kovačević Pripadnik srpskih postrojbi Nedostupan. Postupak se vodi u njegovoj odsutnosti.	Žrtva – ubijen: Zdravko Bionda	VSRH je 29. siječnja 2013. odbio žalbu obrane te je potvrdio rješenje županijskog suda u Rijeci kojim je odlučeno da će se optuženiku suditi u odsutnosti.
10.	Zločin u mjestu Čanak Prvostupanjski postupak u tijeku.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Gospiću broj KT-23/97 od 16. listopada 2009. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva	Županijski sud u Rijeci Vijeće za ratne zločine: sutkinja Ika Šarić, predsjednica Vijeća	Željko Žakula Pripadnik srpskih postrojbi Nedostupan	Žrtva – ubijen: Blaž Grbac	
11.	Ubojstvo u Budačkoj Rijeci ¹² Dana 16. siječnja 2014. Županijski sud u Karlovcu je, nakon prekvatifikacije kaznenog djela iz optužnice na oružanu pobunu, primjenom Zakona o općem oprostu obustavio kazneni postupak protiv opt. Dakića.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Karlovcu broj Kt-12/97 od 17. lipnja 1989. Poticanje na ubojstvo - čl. 34 st. 2. toč. 5. KZRH, u svezi čl. 21 Zastupnici optužbe: Miladen Krajačić i Gordana Kržanić, zamjenik županijska državnog odvjetnika u Karlovcu	Županijski sud u Karlovcu Vijeće: sudac Ante Ujević, predsjednik Vijeća; sudac Miladen Kosiler, član Vijeća; suci porotnici Jasna Požar, Ivan Brozović i Ivan Građišar, članovi Vijeća	Mile Dakić Uhićen je 26. svibnja 2011. na temelju međunarodne tjeralice u BiH, Hrvatskoj je izručen 10. kolovoza 2011.	Žrtve: - ubijeni: Mile Butina, Josip Miličić i Zlatko Škrlec - zadobio teške tjelesne ozljede: Nikola Rakocija	Zbog izmijene sastava Vijeća ili dužeg razdoblja u kojemu nije nastavljena glavna je rasprava više puta započinjala iznova. Optuženik je bio pritvoren, a potom su umjesto pritvora protiv optuženika bile određene mjere opreza.

125 Iako se ne radi o djelu kvalificiranom ratnim zločinom, postupak pratimo zbog povezanosti predmeta postupka s počecima ratnih događanja na širem području Vojnića.

TABLIČNI PREGLED PRAĆENIH ŽALBENIH SJEDNICA NA VRHOVNOM SUDU REPUBLIKE HRVATSKE U POSTUPCIMA ZA KAZNENA DJELA RATNIH ZLOČINA U 2013. GODINI

Slučaj / stadij postupka	Optužnica / kazneno djelo / zastupnik optužbe	Sud / vijeće	Okrivljenici / pripadnost postrojbama / pritvor	Presuda / Rješenje	Žrtve	Primjedbe / problemi / pitanja od važnosti za pravlično suđenje
1. Zločin počinjen silovanjem u Vukovaru Dana 23. siječnja 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbama na presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku od 4. rujna 2012. kojom su okrivljenici proglašeni krivima i osuđeni na kazne zatvora. Rade Ivković na 8 godina, a Dušan Ivković na 5 godina i 6 mjeseci.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Vukovaru broj K-DO-17/02 od 11. studenoga 2002., izmijenjena 2. srpnja 2009. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnica optužbe: Jasmina Dolmačić, zamjenica glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske	Vrhovni sud Republike Hrvatske Vijeće: sudac Dražen Tripalo, predsjednik Vijeća; sutkinja Vesna Vrbečić, izvjestiteljica; sudac Žarko Dundović, sutkinja Lidija Grubić Radaković, sudac Marin Mirčela, članovi Vijeća	Rade Ivković i Dušan Ivković Pripadnici srpskih postrojbi Radi Ivkoviću suđeno je u odsutnosti. Dušan Ivković prisustvovao je suđenju. Branio se sa slobode.	VSRH je 23. siječnja 2013. preinačio presudu Županijskog suda u Osijeku u odluci o kazni, pa su obojica optuženika osuđena na kazne zatvora u trajanju od po šest godina.	Žrtva: silovana jedna ženska osoba (ime ne navodimo)	Ugrožena je obveza kažnjavanja počinitelja – jednom okrivljeniku suđeno je u odsutnosti, dok je drugi pobjeogo iz Republike Hrvatske neposredno prije objave presude. Naime, Dušan Ivković prisustvovao je glavnoj raspravi, no nije se pojavio na objavi prvostupanjske presude kojom je osuđen na 5 godina i 6 mjeseci zatvora. Nakon objave presude određen je pritvor, no okrivljenik je napustio područje Republike Hrvatske.
2. Zločin u Slurju i okolnim mjestima Dana 30. siječnja 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbi na presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Rijeci kojom je nakon provedenog trećeg (drugog ponovljenog) postupka 23. prosinca 2011. okrivljenik proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 godine.	Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Karlovcu broj KT-36/95 od 30. srpnja 2009., izmijenjena na glavnoj raspravi 4. svibnja 2010. i 4. listopada 2011. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva	Vrhovni sud Republike Hrvatske Vijeće: sutkinja Vesna Vrbečić, predsjednica Vijeća; sudac Dražen Tripalo, sudac Žarko Dundović, sudac Damir Kos, sudac Zdenko Konjić, članovi Vijeća	Miro Cekinović Pripadnik srpskih postrojbi U pritvoru od 6. srpnja 2009. godine. Prethodno se, od 16. travnja 2009., nalazio u ekstradiციјском pritvoru.	Žalbeno vijeće VSRH potvrdilo je prvostupanjsku presudu od 23. prosinca 2011. kojom je okrivljenik nakon provedenog trećeg (drugog ponovljenog) postupka proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 godine.	Žrtve: - ubijen: Pavo Ivšić - fizički zlostavljani: Tomo Kos i Milan Kos (zatvoreni, pretučeni)	Iako je glavna rasprava u trećem (drugom ponovljenom) postupku započela na Županijskom sudu u Karlovcu - Stajnoj službi u Gospiću, predmet je delegiran Županijskom sudu u Rijeci. VSRH dva je puta ukidao prvostupanjske osuđujuće presude. Okrivljenik je u pritvoru gotovo odslužio kaznu na koju je u konačnici pravomoćno osuđen.

148 Izvještaj za 2013. godinu

<p>3. Zločin u Paulin Dvoru Dana 12. veljače 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbi na presudu Županijskog suda u Osijeku od 17. svibnja 2012. kojim je nakon provedenog trećeg (drugog ponovljenog) postupka okrivljenik proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj K-DO-687/2002 od 12. ožujka 2003. izmijenjena na ročištu 5. travnja 2004. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnica optužbe: Jasmina Dolnagić, zamjenica glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske</p>	<p>Višestupanjski sud Republike Hrvatske Vijeće: sutkinja Ana Garačić, predsjednica Vijeća, sudac Damir Kos, izvjestitelj: sudac Miroslav Šovani, sudac Ranko Marjan, sudac Branko Brkić, članovi Vijeća</p>	<p>Enes Viteškić Pripadnik hrvatskih postrojbi Tijekom ponovljenih prvostupanjskih postupaka branio se sa slobode. Od objave prvostupanjske osuđujuće presude 17. svibnja 2012. nalazi se u pritvoru.</p>	<p>VSRH je 12. veljače 2013. potvrdio presudu Županijskog suda u Osijeku kojom je okr. Viteškić osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina.</p>	<p>Žrtve - ubijeni: Milan Labus, Spasoja Milović, Boja Grubišić, Božidar Sudžuković, Bosiljka Katić, Dragutin Kečkeš, Boško Jelić, Milan Katić, Dmitar Katić, Draginja Katić, Vukašin Medić, Darinka Vujinović, Anda Jelić, Milica Milović, Petar Katić, Jovan Gavrić, Milena Rodić i Marija Sudžuković</p>	<p>Kazneni postupak vodio se od 2002. godine. VSRH je dva puta ukidao prvostupanjske oslobađajuće presude Županijskog suda u Osijeku.</p>
<p>4. Zločin u Dalju IV Dana 20. veljače 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbi na presudu Županijskog suda u Osijeku kojom je okrivljenik nakon provedenog četvrtog (trećeg ponovljenog) postupka 1. lipnja 2012. proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj K-DO-52/08 od 4. studenoga 2008., izmijenjena 31. ožujka 2009. i 14. ožujka 2011. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p>	<p>Višestupanjski sud Republike Hrvatske Vijeće: sutkinja Vesna Vrbečić, predsjednica Vijeća, sudac Žarko Dundović, izvjestitelj: sudac Damir Kos, sudac Dražen Tripalo, sudac Marin Mirčeta, članovi Vijeća</p>	<p>Čedo Jović Pripadnik srpskih postrojbi U pritvoru od 7. srpnja 2008.</p>	<p>VSRH je 20. veljače 2013. godine potvrdio presudu Županijskog suda u Osijeku kojom je okr. Jović proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina.</p>	<p>Žrtve: - ubijen: Antun Kundić - fizički zlostavljeni: Ivan Horvat, Ivan Božza, Karol Kremerenski, Josip Ledočan i Emerik Hudik</p>	<p>VSRH tri je puta ukidao prvostupanjske osuđujuće presude kojima je okrivljenik bio osuđivan na kaznu zatvora od 5 godina – što zbog procesnih nepravilnosti: što zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. U pritvoru je odslužio gotovo cijelu kaznu na koju je u konačnici pravomoćno osuđen.</p>

5.	<p>Zločin u Perušiću</p> <p>Dana 20. veljače 2013. održana je sjednica Žaibnog vijeća VSRH po žalbi na presudu Županijskog suda u Splitu od 30. studenoga 2012.</p> <p>kojom je okr. Munjes nakon provedenog ponovljenog postupka proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina.</p>	<p>Optužnica Okružnog državnog odvjetništva Zadar broj KT-9/95 od 27. lipnja 1995.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p> <p>Zastupnica optužbe: Jasmina Dolmeagić, zamjenica glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske</p>	<p>Višnji sud Republike Hrvatske</p> <p>Vijeće: sudac Dražen Tripalo, predsjednik Vijeća: sutkinja Vesna Vrabetić, izvjesiteljica: sudac Damir Kos, sudac Žarko Dundović, sudac Marin Mirčela, članovi Vijeća</p>	<p>Nikola Munjes</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>Nalazi se u pritvoru od 20. listopada 2010. Izručen je iz Crne Gore.</p>	<p>VSRH je 20. veljače 2013. potvrdilo presudu Županijskog suda u Splitu od 30. studenoga 2012. kojom je okrivljenik proglašen krivim i osuđen na 5 godina zatvora.</p>	<p>Žrtve – zlostavljani: Duje Pešut i Grigo Pešut</p>	
6.	<p>Zločin u Zriniu</p> <p>Dana 7. ožujka 2013. održana je sjednica Žaibnog vijeća VSRH po žalbi na presudu Županijskog suda u Sisku od 5. rujna 2011. kojom je okrivljenik proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 7 godina.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku broj K-DO-37/10 od 13. prosinca 2010. godine, izmijenjena 16. svibnja 2011. i 5. rujna 2011.</p> <p>Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika</p> <p>Zastupnica optužbe: Jasmina Dolmeagić, zamjenica glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske</p>	<p>Višnji sud Republike Hrvatske</p> <p>Vijeće: sutkinja Ileana Vinja, predsjednica Vijeća: sutkinja Zlata Lipnjak-Bosanać, sutkinja Melita Božičević-Grbić, sudac Branko Brkić, sudac Damir Kos, članovi Vijeća</p>	<p>Jablan Kejić</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>Nalazi se u pritvoru</p>	<p>VSRH je 7. ožujka 2013. preinačio prvostupnijsku presudu u odluci o kazni pa je okrivljenika osudio na 5 godina zatvora.</p>	<p>Žrtva (ubijen): Šefik Pezerović, ratni zarobljenik</p>	

150 Izvještaj za 2013. godinu

<p>7. Zločin u Mliništu Dana 6. svibnja 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbama na presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu od 24. listopada 2011. kojom su Tihomir Šavorić i Nenad Jurinec osuđeni na po šest godina, a Antun Novčić na pet godina zatvora zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika. Robert Precehtjeji i Robert Berak na po dvije godine zbog pomaganja u počinjenju kaznenog djela, a Emil Črnčec i Goran Gaća oslobođeni optužbe.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu broj K-DO-287/09 od 18. lipnja 2010. Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika Zastupnica optužbe: Jasmina Dolmagić, zamjenica Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske</p>	<p>Višnji sud Republike Hrvatske Vijeće: sutkinja Ana Garačić, predsjednica Vijeća, sudac Miroslav Sovani, izvjestitelj: sudac Damir Kos, sudac Ranko Marijan, sudac Marijan Svedrović, članovi Vijeća</p>	<p>Emil Črnčec, Tihomir Šavorić, Antun Novčić, Robert Precehtjeji, Nenad Jurinec, Goran Gaća i Robert Berak Pripadnici hrvatskih postrojbi Svi optuženici su se nalazili u pritvoru od 28. listopada 2009. do izricanja nepravomoćne presude 24. listopada 2011. U odnosu na Šavorića, Jurinca i Novčića nakon donošenja prvostupanjske presude pritvor je produljen. U odnosu na Precehtjeja i Beraka, kao i oslobođene Črnčeca i Gaću, nakon objave prvostupanjske presude pritvor je ukinut.</p>	<p>VSRH je potvrdio presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu od 24. listopada 2011.</p>	<p>Žrtve – ubijeni: Radoslav Lakić, Pero Vrdović, Petar Jotanović, Dragoslav Mutić, Borislav Yukić i jedna muška osoba neutvrđena identiteta</p>	
<p>8. Zločin u Baranji Dana 15. svibnja 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbi na presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku kojom je sudac nakon provedenog petog (četvrtog ponovljenog) postupka 10. veljače 2012. okrivljenik proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 6 mjeseci.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj KT-136/94 od 3. travnja 2001. godine, izmijenjena 14. ožujka 2002. godine, 4. svibnja 2006. godine i 23. ožujka 2011. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p>	<p>Višnji sud Republike Hrvatske Vijeće: sutkinja Senka Klarić Baranović, predsjednica Vijeća; sudac Marijan Svedrović, izvjestitelj; sudac Miroslav Sovani, sudac Zdenko Konjić, sudac Branko Brkić, članovi Vijeća</p>	<p>Petar Marmula Pripadnik srpskih postrojbi Nalazio se u pritvoru od 6. listopada 2000. do 7. svibnja 2003. godine. Od tada se brani sa slobode.</p>	<p>VSRH je 15. svibnja 2013. potvrdio presudu Županijskog suda u Osijeku kojom je opt. Marmula proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 6 mjeseci.</p>	<p>Žrtva – zlostavljan: Antun Knežević</p>	<p>VSRH je četiri puta ukidao prvostupanjske osuđujuće presude. Postupak je trajao nerazumno dugo – više od desetljeća. Optuženiku je povrijeđeno pravo iz članka 6. st. 1. Europske Konvencije o ljudskim pravima - pravo na suđenje u razumnom roku. Oštećenika se retraumatiziralo učestalim pozivanjem i ispitivanjem.</p>

9.	<p>Zločin u kartovačkom naselju Sajevec</p> <p>Dana 16. svibnja 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbi na presudu Županijskog suda u Zagrebu kojom je okrivljenik nakon provedenog prvostupanjskog postupka 28. veljače 2012. proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 9 godina.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu broj K-DO-188/10 od 22. studenoga 2010., izmijenjena 28. veljače 2012.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p>	<p>Vrhovni sud Republike Hrvatske</p> <p>Vijeće: sutkinja Zlata Lipnjak-Bosnanc, predsjednica Vijeća; sutkinja Melita Božičević, sutkinja Ileana Vrnja, sudac Žarko Dundović, sudac Marijan Svedrović, članovi Vijeća</p>	<p>Željko Gojak</p> <p>Pripadnik hrvatskih postrojbi</p> <p>Nalazi se u pritvoru</p>	<p>VSRH je 16. svibnja 2013. potvrdio presudu Županijskog suda u Zagrebu kojom je okr. Gojak proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 9 godina.</p>	<p>Žrtve - ubijeni: Marko Roknić, Dragica Ninković i mlit. Danijela Roknić</p> <p>- okr. Gojak nije osuđen za usmrćenje Marka Roknića</p>	<p>Uočen problem pohrane i čuvanja dokaza. Vještak balističar nakon analize materijalnih dokaza iste nije vratio sudu.</p>
10.	<p>Zločin u Bapskoj</p> <p>Dana 4. rujna 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbi na presudu Županijskog suda u Osijeku kojom je okrivljenik nakon provedenog obnovljenog prvostupanjskog postupka 20. ožujka 2013. proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku broj KT-86795 od 14. lipnja 1996. godine, preuzeta od Županijskog državnog odvjetništva u Vukovaru pod brojem DO-K-53/99., precizirana podneskom od 16. srpnja 2002. godine i 25. listopada 2004. godine, sada ŽDO Osijek broj K-DO-3/13 od 9. siječnja 2013.</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p>	<p>Vrhovni sud Republike Hrvatske</p> <p>Vijeće: sutkinja Senka Klarić-Baranović, predsjednica Vijeća; sudac Marijan Svedrović; sudac Branko Brkić, sudac Damir Kos, sutkinja Lidija Grubić Radaković, članovi Vijeća</p>	<p>Radojko Radmilović</p> <p>Pripadnik srpskih postrojbi</p> <p>Nalazi se u pritvoru</p>	<p>Dana 4. rujna 2013. VSRH je potvrdio presudu Županijskog suda u Osijeku kojom je okr. Radmilović proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine.</p>	<p>Žrtve: - zastrašivani ili opjačkani: Marija Adamec, Marinko Kovačić i Andrija Kovačić - proforirani: 69 stanovnika Bapske hrvatske nacionalnosti</p>	

<p>11. Zločin u Korenici Dana 18. rujna 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbama na presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Rijeci od 12. lipnja 2012. kojom su nakon provedenog ponovljenog postupka okrivljenici proglašeni krivima i osuđeni na kazne zatvora: Željko Šuput u trajanju od 4 godine, a Milan Panić od 3 godine i 6 mjeseci.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Gospiću broj K-DO-24/06 od 31. siječnja 2007., izmijenjena od strane Županijskog državnog odvjetništva u Rijeci 2. listopada 2008. i 26. travnja 2012. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p>	<p>Vrhovni sud Republike Hrvatske Vijeće: sudkinja Senka Klarić-Baranović, predsjednica Vijeća, sudac Branko Brkić, sudac Marijan Svedrović, sudkinja Lidija Grubić-Radaković. sudkinja Ileana Vrnja, članovi Vijeća</p>	<p>Željko Šuput i Milan Panić Pripadnici srpskih postrojbi Brane se sa slobode</p>	<p>VSRH je 18. rujna 2013. preinačio presudu Županijskog suda u Rijeci u odluci o kazni, pa je opt. Šuput osuđen na 3 godine, a opt. Panić na 2 godine i 6 mjeseci zatvora.</p>	<p>Žrtve – protuzakonito zatvoreni i zlostavljani: Nikola Nikolić, Mile Lukač i Perica Bičanić</p>	
<p>12. Zločin u selima uz Unu kod Hrvatske Kostajnice Dana 9. listopada 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbama na presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu od 26. ožujka 2013. kojom su, nakon provedenog trećeg prvoinstupanskog postupka, okrivljenici proglašeni krivima i osuđeni na kazne zatvora: Pero Đermanović na 9, Dubravko Čavić na 7 te Ljubiša Čavić na 2 godine zatvora.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku broj K-DO-1/09 od 5. studenoga 2009. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p>	<p>Vrhovni sud Republike Hrvatske</p>	<p>Pero Đermanović, Dubravko Čavić i Ljubiša Čavić Pripadnici srpskih postrojbi Optuženi Pero Đermanović se u pritvoru nalazio od 6. svibnja 2009. do 12. studenoga 2012. Obligatori prihvot protiv njega je određen nakon objave osuđujuće presude 26. ožujka 2013., no ukinut je nakon što je VSRH 9. listopada 2013. ukinuo prvostupanijsku presudu. Dubravko Čavić je u bijegu. Sudu mu se u odsutnosti. Ljubiša Čavić brani se sa slobode.</p>	<p>VSRH je ukinuo prvostupanijsku presudu i predmet vratilo na ponovno suđenje, ali pred potpuno izmijenjeno raspravno vijeće.</p>	<p>Žrtve: - protupravno zatvoren, mučen i ubijen: Vladimir Letić - zapaljene kuće: Steve Karanovića i Ive Karanovića</p>	<p>Prvoinstupanijsku presudu kojom su optužnici proglašeni krivima VSRH je po treći puta ukinuo. Pri objavi posljednje prvostupanijske presude (26. ožujka 2013.) predsjednik Vijeća nije ukratko priopćio razloge presude. Naveo je da nije dužan javnosti obrazlagati razloge odluke. Pri tome je očito mislio na promatrače suđenja za ratne zločine, jer su oni jedini činili javnost na ročištu za objavu presude. Okrivljenici nisu prisustvovali objavi presude.</p>

<p>13. Zločin u Novskoj III</p>	<p>Dana 29. listopada 2013. održana je sjednica Županijskog vijeća VSRH po zahtjevu na presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu kojim su nakon provedenog ponovljenog postupka optužnici proglašeni krivima i osuđeni na kazne zatvora.</p> <p>Optuženi Željko Belina osuđen je na 10. a Dejan Milić na 9 godina</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku broj K-DO-35/08 od 9. srpnja 2010., izmijenjena od strane Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu (K-DO-254/12)</p> <p>Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p>	<p>Višnji sud Republike Hrvatske</p>	<p>Željko Belina i Dejan Milić</p> <p>Pripadnici hrvatskih postrojbi</p> <p>Branili su se sa slobode. Obligatoran prihvot određen je nakon objave prvostupanijske osuđujuće presude.</p>	<p>VSRH je potvrdio presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu kojim su optužnici proglašeni krivima i osuđeni na kazne zatvora: Željko Belina na 10, a Dejan Milić na 9 godina</p>	<p>Žrtve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ubijene: Goranka Mileusić, Vera Mileusić i Blaženka Slabak - zlostavljan i ranjen: Petar Mileusić 	<p>Jedan od predmeta u kojemu je 90-ih godina pogrešno primijenjen zakon o oprost. Naime, za predmetni događaj 1992. vođena je istraga protiv Željka Beline, Ivana Grgića, Dubravka Leskovara, Dejana Milića i Zdravka Pleseca zbog kaznenih djela ubojstva i pokušaja ubojstva.</p> <p>Nakon provedene istrage Vojno tužiteljstvo u Zagrebu odustalo je od progona Grgića i Pleseca, a protiv Beline, Leskovara i Milića nastavljen je postupak pred Vojnim sudom u Zagrebu, koji je okončan 2. studenoga 1992. donošenjem rješenja o obustavi kaznenog postupka, primjenom zakona o oprost.</p> <p>Potom su oštećenci podnijeli kaznenu prijavu protiv istih osoba za navedeni događaj, no za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.</p>
---------------------------------	--	---	--------------------------------------	--	---	--	--

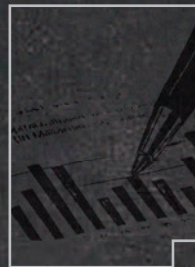
154 Izvještaj za 2013. godinu

<p>14. Patež sela Pušina i Slatinskog Drenovca Dana 31. listopada 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbi na presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Bjelovaru od 24. svibnja 2011. kojom su okrivljenici oslobođeni optužbe.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Bjelovaru broj K-DO-6/06 od 23. rujna 2008. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva Zastupnik optužbe; Milorad Cuculić, zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske</p>	<p>Višnji sud Republike Hrvatske Vijeće: sutkinja Zlata Lipnjak-Bosanać, predsjednica Vijeća; sutkinja Melita Božičević-Grbić, sutkinja Ileana Vinja, sudac Zdenko Konjić, sudac Marijan Svedrovčić, članovi Vijeća</p>	<p>Ivan Husnjak i Goran Sokol Pripadnici hrvatskih postrojbi Brane se sa slobode</p>	<p>VSRH je 31. listopada 2013. potvrdio presudu Županijskog suda u Bjelovaru od 24. svibnja 2011. godine, kojom su okrivljenici oslobođeni optužbe.</p>	<p>Oštećenici – vlasnici i posjednici uništenih objekata: - u selu Pušinama uništeno je 17 kuća te je oštećen tavanj pravoslavne crkve; - u Slatinskom Drenovcu uništeno je 19 kuća; - uništen je lovački dom između Pušina i Slatinskog Drenovca</p>	
<p>15. Zločin u Sunjskoj Gredi Dana 12. studenoga 2013. održana je sjednica Žalbenog vijeća VSRH po žalbi na presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu od 17. travnja 2012. kojom je optuženik osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 6 godina.</p>	<p>Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Sisku broj K-DO-36/08 od 20. rujna 2010. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva</p>	<p>Višnji sud Republike Hrvatske</p>	<p>Milenko Vidak Pripadnik srpskih postrojbi Optuženik je Hrvatskoj izručen na temelju odluke Suda za teška kaznena djela u Trabzonu, Republika Turska, te se od 4. kolovoza 2009. nalazi u pritvoru.</p>	<p>VSRH je ukinuo prvostupajnsku presudu i predmet vratio prvostupajnskom sudu na ponovno suđenje.</p>	<p>Žrtva - ubijen: Stjepan Sučić</p>	<p>VSRH je po drugi puta ukinuo prvostupajnsku osuđujuću presudu.</p>

DOCUMENTA – Centar za
suočavanje s prošlošću
Selska 112 c
HR-10 000 Zagreb
tel: ++ 385 1 457 2398
fax: ++ 385 1 549 9744
e-mail:
kontakt@documenta.hr
web:
www.documenta.hr

CENTAR ZA MIR,
NENASILJE
I LJUDSKA PRAVA-OSIJEK
Trg Augusta Šenoje 1
HR-31 000 Osijek
tel/fax: ++ 385 31 206 886
e-mail:
centar-za-mir@centar-za-mir.hr
web:
www.centar-za-mir.hr

GRAĐANSKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA
Selska 112 c
HR-10 000 Zagreb
tel/ fax: ++ 385 1 61 71 530
e-mail:
info@goljp.hr
web:
www.goljp.hr

D **DOCUMENTA**
CENTAR ZA SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću
Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek
Građanski odbor za ljudska prava